

Isaiah

Hay Aat Ten Liblu

Hay Nangitudo' eten Liblu: hi Isaiah.

Hay Nangitud'an Isaiah eten Liblu: nan Hudyu.

Hay Pohdon nan Ngadan ten Liblun Ibaga: hi Apo Dios di bumaliw.

Hay Gutud hidin Nangitud'anan ten Liblu: hidin numbattanan din 740 B.C. hi engganah din 700 B.C.

Hay Teman ten Liblu: mabalin an mabaliwan nan Hudyu an dumalat nan aton Apo Dios an bumaliw ay dida.

Hay Outline ten Liblu:

Hay Nangihingalan Apo Dios hinan abablubabluy (1:1—35:10)

Hay nangihingalan Apo Dios hinan Hudyu (1:1—6:13)

Hay nangihingalan Apo Dios hinan i'Assyria (7:1—12:6)

Hay nangihingalan Apo Dios hinan i'Babylon (13:1—14:23)

Hay nangihingalan Apo Dios hinan i'Assyria (14:24-27)

Hay nangihingalan Apo Dios hinan i'Philistia (14:28-32)

Hay nangihingalan Apo Dios hinan i'Moab (15:1—16:14)

Hay nangihingalan Apo Dios hinan i'Damas-cus (17:1-14)

Hay nangihingalan Apo Dios hinan i'Egypt (18:1—20:6)

- Hay nangihingalan Apo Dios hinan iBabylon (21:1-10)
- Hay nangihingalan Apo Dios hinan i'Edom (21:11-12)
- Hay nangihingalan Apo Dios hinan i'Arabia (21:13-17)
- Hay nangihingalan Apo Dios hinan iJerusalem (22:1-25)
- Hay nangihingalan Apo Dios hinan iTyre (23:1-18)
- Hay nangihingalan Apo Dios hinan taguh tun luta (24:1—27:13)
- Hay nangihingalan Apo Dios hinan i'Ephraim (28:1-29)
- Hay nangihingalan Apo Dios hinan iJerusalem (29:1-14)
- Hay nangihingalan Apo Dios hinan tagun mangipo"oy hi planuda (29:15-24)
- Hay nangihingalan Apo Dios hinan tagun nangohoy (30:1-33)
- Hay nangihingalan Apo Dios hinan tagun mangehdol hinan i'Egypt (31:1—32:20)
- Hay nangihingalan Apo Dios hinan tagun pumatoy (33:1-24)
- Hay nangihingalan Apo Dios hinan abablubabluy (34:1—35:10)
- Hay Nammo'an Apo Dios hinan Hudyu (36:1—39:8)
- Hay nammo'an Apo Dios hinan iJudah ti binaliwana dida (36:1—37:38)
- Hay nammo'an Apo Dios hinan Alin hi Hezekiah ti impa'adaogna hiya (38:1—39:8)

Hay Nangipalenggopan Apo Dios hinan Hudyu
(40:1—66:24)

Hay dumalat hinan alenggopan Apo Dios hi-
nan Hudyu (40:1—48:22)

Hay mangidat hi alenggopan Apo Dios hinan
Hudyu (49:1—57:21)

Hay programah nan alenggopan Apo Dios
hinan Hudyu (58:1—66:24).

¹ Heten libluy nitud'an nan impa'innilan Apo Dios hi ma'at hi ad Jerusalem an kapitulyu ya nan udum an babluy ad Judah. Hay nipa'innilaana ya ha'in an hi Isaiah* an hina' Amoz hidin nun'alian Uziah,† ya un hi Jotham,‡ ya un hi Ahaz,§ ta engganah din nun'alian Hezekiah.*

Hay Inalin Apo Dios hi Aat nan iJudah

² Da'yun wah tun luta ya ta'on hi un da'yun wad abuniyan ya donglonyuy hinapit Apo Dios.

Ti inalinay,

“Wadaday imbabaluy'u,

ya impapto"u didah engganay
immilogda,

mu ten ngohoyona' ay dida!

³ Odolnaat goh di baka ya dongki ti iniladay ad bagin dida an gun mangipapto' ay dida.

Mu nan tatagu' an holag Israel ya aggyuya'
inilan dida,

* **1:1** Hay pohdonan ibaga ya *hi Apo Dios di bumaliw*. Ya hay amatagun Isaiah ya hidin 740-681 B.C. † **1:1** Hay nun'alianad Judah ya hidin 792-740 B.C. Ya wada goh di ohan ngadana an Azariah. ‡ **1:1** Hay nun'alianad Judah ya hidin 750-735 B.C. § **1:1** Hay nun'alianad Judah ya hidin 735-715 B.C. * **1:1** Hay nun'alianad Judah ya hidin 715-686 B.C.

ya adida ma'awatan an Ha"in di gun mangi-
pacto' ay dida.”

⁴ Ya ha"in an hi Isaiah ya nomnomo' an mahmo'
tu'u ahan an himpamabluy!

Ti nun'appuhy aatyun tatagun hay pan-
gulukanyuh i'ibbayuy inilayuh aton,
at din'ugyuh Apo Dios an me'gonan an daya-
wonyun holag Israel!†

⁵ Undan maphod hi unyu inaynayun di anango-
hoyyu?

Unyu mah pohdon an ma'ud'udman di
holtaponyun dumalat di moltayu?

Paddungnay nun'ahugatan ayu,
at hiyanan nidugah an mangluy ayu!

⁶ Ti an amin di odolyu an mete"ah uluyuh eng-
ganah dapanyu

ya paddungnay na'amin an
nun'ahugatan ya nun'apoghaan.

Ya ninganuy an agguy ahan mah ni'
nalanaan,
at ahingengela ya ahinononada!‡

⁷ Hay ma'at hitun babluy tu'u ya mun'apa"i
ti puulan di buhul tun babluy hitud Ju-
dah.§

† **1:4** Isa. 5:24. ‡ **1:6** Danen hugat nan holag Israel ya bo'on
makulug an hugat an un hiyah ne nipaddungan nan nun'appuhyin
pangatdan Apo Dios. § **1:7** Hidin amatagun Isaiah ya gun

ginubat nan i'Aram (II Chron. 28:5a), ya nan i'Israel an i'ibbadan
iJudah (II Chron. 28:5b-15), ya nan i'Edom (II Chron. 28:17), ya nan
iPhilistia (II Chron. 28:18-19), ya nan i'Assyria (II Chron. 28:16,
20-21; 36:1-2), ya ta"on un nan iBabylon (II Chron. 36:6-7, 10,
17-20).

- At ta'on hi unyu titiggon ya pun'aladan amin
 di bungan di intanomyu,
 at mumbalin heten babluy tu'uh mi'id di
 hulbina
 ti abakon di tataguh udum an babluy.
- ⁸ At anggay ad Jerusalem hi ma'angang,
 mu li'ubonda goh ta mumbalin hi ay
 allung hinan gagwan di payaw.
- ⁹ Mu gulat ta hi Apo Dios an nidugah di abalinana
 ya aggyu ditu'u binaliwan ta mi'id di
 inanganganan ditu'u
 at mid mapto' ya umat tu'uh nan iSodom ya
 iGomorrah.*
- ¹⁰ At da'yun a'ap'apumi ya da'yun i'ibbah tun ad
 Judah
 ya umat ayu goh hinan iSodom ya iGo-
 morrah an nidugah an nappuhiy pan-
 gatda,
 at ihamadyun donglon tun intugun Apo Dios
 ta nomnomnomonyu nan alyonan ditu'u.
- ¹¹ Ti inalinay,
 "Alyonyu nin di gapuh nan do'ol an
 gunyu e'nong ay Ha"in an Dios ya
 umamlonga'.
 Mu adi umat hina ti unna' at goh impahigah
 nan nun'e'nongyun moghob
 an kalnilu ya nan taban di impatabayun
 animal.
 Ti bo'on nan dalan di e'nongyun baka, ya
 kalnilu, ya gandeng di mangipa'amlong ay
 Ha"in.

* **1:9** Rom. 9:29.

- 12 At idinongyun gun mangiyalin danen mi'id di hulbinan idawatyun Ha"iin hinan Timplu' ti hay immannung ya unna' inaliwan ay da'yu.
- 13 Danen gunyu e'nong ay Ha"iin ya mi'id nongkay di hulbina,
 ya ta'on un nan gohbonyun incense ya adi' pohdon an hunghungon.
 Ya himmigaa' hinan ato'atonyun umat hi pumbehtaanyuh nan Akayangan di Bulan,
 ya nan ngilin an Habadu hi pun'eblyanyu,
 ya nan udum an a'am'amunganyun mundayaw.
 An amin danen punnomnomanu ya mi'id di hulbina
 ti gapuh nan nidugah ahan an numbaholanyu.
- 14 Hanan pumbehtaanyuh nan Akayangan di Bulan
 ya nan udum an behtayuh pundayawanyun Ha"iin[†]
 ya numbalindah umipabohol ay Ha"iin.
- 15 At ta'on hi unyu ita'nang di ngamayyuh un ayu munluwalu
 ya adi' da'yu damdama donglon
 ti paddungnay na'amoh di ngamayyuh dalan di tatagun pinatopatoyyu.
- 16 At muntutuyu ayuh nan gunyu pumbahbaholan

[†] **1:14** Hay aptan ahan an behtan nan holag Israel ya nan Punnomnomandah Namaliwan di Anghel Apo Dios ay dida ya nan Behtan di A'ab'abbung (Ex. 23:14-17; 34:18; Lev. 23:1-44; Deut. 16:1-17).

ta ipogpogyun amin nan nun'appuhin
gunyu aton.

17 Ya nan nepto' an pangat di ipa'enghayun aton,
ya badanganyu nan paligligaton di udum
an tatagu,
ya baliwanyu nan nguhu ya balu.”

18 Ya inalin goh Apo Dios ay diday,
“Umali ayud ugwan ta munhahapit tu'u.
Ti ta'on hi un nidugah di baholyu an umat hi
mumbolah‡ an lugit ya aliwa'
ta papaha'o' ta umat hi ma'appaha' an
dalallu.

19 Ya gulat ta un'unnud ayun Ha"iin
at makulug an da'yuy mangan hinan
ma"aphod an bungan di nihabal hitun
babluyyu.

20 Mu gulat ta inaynayyun man'ug ay Ha"iin
at umannung an pumatoy da'yuh nan
buhulyu.
Ha"iin an hi Apo Dios di nanapit ete.”

21 Ha"iin an hi Isaiah ya nomnomo' an nidugah di
nalumananyun tatagun
nun'ahamad di pangulugnah tun ad
Jerusalem.
Ad ugwan ya nan dayawon di udum an
babluy di daydayawonyun
umat ayuh nan babain mi'lala'i.§

‡ **1:18** Anaad ta hay bahol ya nipaddung hi mumbolah an bo'on
hay mangmangitit? Manu ay ya hiyah ne nilamuh hi hanggapda
an pimmatopatoy (verses 15 ya 21). § **1:21** Ti tinaynanda ay
ahawadan hi Apo Dios ta paddungnay mi'yelo'dah nan bulul.

Ya numbalin ayuh un hay pumatpatoy,
 ya wan hidin hopapna ay ya hay nepto'
 ya nahamad di atonyun mangipanuh
 hi tatagu.

22 At mipaddung ayuh din hopapnah nan
 namahmah an silver an na'abbalul,
 mu ad ugwan ya numbalin ayuh mi'id di
 balulna.

Ya mipaddung ayuh nan pinahapah an
 ma"aphod hi inumon,
 mu numbalin ayu mahkay hi umat hinan
 hubul.

23 Ya nan mumpangipangpangulun ditu'u ya ngo-
 hoyondah Apo Dios,
 at nan mumpangakaw di i'iddumanda.
 Ya hay nonomnomonda ahan ya nan midat
 ay dida ta atonday nappuhi,
 ya adida badangan nan nguhu,
 ya adida igohgohan nan nun'abalu.

24 At hiyanan hi Apo Dios an nidugah di abalinana
 an dayawon tu'un holag Israel ya inali-
 nay,
 "Ad ugwan ya buhulo' da'yu,
 ya adia' duminong hi engganah un'u
 ipuhay di bungot'un da'yu
 ta iballoh'u nan ina'inatyu.

25 Ya makulug an nidugah di ato' an mummoltan
 da'yu,
 at paddungnay hibugo' da'yuh engganah
 un mahinhin nan nun'appuhin pan-
 gatyun
 humanih pundayawanyun Ha"iin.

- 26 Ya ibangngad'u mahkay nan nahamad di pamauhda
ya panugundah nan tatagu ta umat hidin
hopapna.
At hay angunuhna ya alyon di tataguy,
Maphod kangan ad Jerusalem
ti nahamad di pangat nan tataguh di an
un'unnuddan Apo Dios!”
- 27 At ha"in an hi Isaiah ya inali' di,
“Umat hinay aton Apo Dios an nahamad
di pamangngadanad Jerusalem
ya ditu'un tatagun man'ug hinan pumbaholan
ti baliwan ditu'un dumalat nan makulug
an pangatna.
- 28 Mu an amin nan mungngohoy ya manginay-
nayun hinan pumbaholan ta du'gondah
Apo Dios,
ya mipapatoyda ta mapogpogda.
- 29 Ya da'yun gun mundayaw hinan bulul di udum
an babluy hinan puun di ayiw an oak
ya mabainan ayun dumalat nan pumbaholan
an ina'inityuh di.
- 30 Ti mumbalin ayuh umat hinan nalyaw an ayiw
an mun'a'agah di tubuna.
- 31 Ya nan dagamin un hi'itangan napuulan,
ya umat goh hinay apa"ian nan ongol di
abalinnan tagun
dumalat nan nappuhin ato'atona.”

2

Nan Munnanannong an Lenggop

¹ Hiyah te goh di impa'enap Apo Dios ay ha"in an hi Isaiah an hina' Amoz hi aat di ma'ma'at ad Jerusalem an kapitulyu ya nan udum an babluy hitun ad Judah.

² Ti udum di algaw* ya muntembag heten me'gonan
 an awadan di Timplun pundayawanyun Ha"in.
 At mumbalin hi na'abbagbagtun duntug ya un nan udum an aduntuduntug,
 at nan tataguh abablubabluy ya umalidan mundayaw hitu.†

³ Ti do'ol di mangalin diday,
 “Ma ayu ta umuy tu'uh nan duntug an pundayawan ay Apo Dios
 an awadan nan Timplun nan Dios an dayawon di holag Jacob!
 Ta wan ituduwan ditu'un mangat hi pohdona ta Hiyay unudon tu'u.”

Umat hinay alyonda ti henen gutud ya ad Jerusalem mahkay
 di alpuwan nan Uldin Apo Dios an mitudtuduh nan tatagu.‡

⁴ Ya hi Apo Dios goh di mangipanuh hi an amin an adi pun'u'unnudanan di tataguh abablubabluy,
 ya mapogpog mahkay di gubat.
 At nan almas hinan gubat an umat hi hanggap ya bohalonda mahkay ta mumbalin hi aladu,

* **2:2** Ma'at hinan Hinlibuy Tawon. † **2:2** Mic. 4:1. ‡ **2:3** Mic. 4:2.

ya nan pahul ya pumbalinondah kum-
 pay
 ta pamutuldah nan pahalepengondan inhab-
 alda ta maphod di bumungaanda.
 Ya adi ahan mahkay mun'adal hi aton an
 mi'gubat.

⁵ At hiyanan ditu'un holag Jacob
 ya nomnomon tu'u ta nan pohdon Apo
 Dios di aton tu'u!

Hay Panumalyaan Apo Dios hinan Tatagu

⁶ Ya nunluwalua' an inali' di,
 “Apo Dios, din'ug da'min tatagum an ho-
 lag Jacob
 ti gapu ta hay un'unudonmi ya nan layah
 an tudtudun di tatagun nalpuh appit hi
 buhu'an di algaw.
 Ya nundenol ami goh hinan
 mumpumba'i an umat hi pangat nan
 iPhilistia,
 at inyunnudmih nan pangat di tataguh udum
 an babluy.

⁷ Manu ti adangyan tun babluymid Judah[§] hi
 silver,
 ya balitu',
 ya nan udum an nun'abalul an batu,
 ya do'ol goh di kabayumi,
 ya kalesan di titindalun umuy mi'gubat.

⁸ Mu do'ol hitun babluymiy bulul hi numbalinon-
 dah diosda,

⁹ at hiyay gapunah ipa'ampaanmi,

§ 2:7 Hiyah ne gutud hi nun'alian Uzziah hi ad Judah.

at nidugah di abainanmi.
At He"ay way biyangnan adi mangaliw hinan
baholmi.”

- 10 Ya innayun'un inaliy,
“Da'yun tatagu ya ekayu mun'ipo"oy hi-
nan daplah hinan liyang
ta ipadahyun ilayawan nan nidugah an ma'at
an dumalat di bungot Apo Dios,
ya nan ongol an abalinana,
ya anabagtuna.
- 11 Ti awniat madatngan di apogpogan nan
mumpumpahiyan tatagu
ta hi Apo Dios ya anggay tuwaliy miday-
dayaw.
- 12 Ti hi Apo Dios an nidugah di abalinana
ya ipa'ampana nongkay nan
mumpumpahiyan way abalinandan
tatagu.
- 13 Ya nan o"ongol ya adudu"oy an ayiw an cedar
ad Lebanon
ya nan ayiw an oak hi ad Bashan ya
bu'nutona.*
- 14 Ya pundotalona nan atata'nang an duntug
ya nan dudunduntug,
- 15 ya numpa"ina goh nan atata'nang an abung an
pun'adugan di tindalu
ya nan nun'ihamad di allupnan babluy.
- 16 Ya pompa"ina nan pupul hi ad Tarshish
ya nan mun'aphod an bangka.

* **2:13** Hi Isaiah ya impaddungna ay daten ayiw nan mumpahiyan
tatagu.

- 17 Ta way aton nan mun'abungot ya
mumpumpahiyan mipa'ampa ta
mabainanda
ti hi Apo Dios tuwali ya anggay di
me'gonan an madayaw.
- 18 Ya mami'id mahkay nan abulubulul an num-
balinondah diosda.
- 19 Ya hay pangipa'alyogan Apo Dios hitun luta ya
umuy mun'ipo"oy nan tataguh
nan liyang unu hinan na'uhu' hinan luta
an dumalat nan nidugah an ta'otdah nan
nunheglan bungotna,
ya nan ongol an abalinana,
ya nan anabagtuna.
- 20 Ya henen a'atana ya pun'itapalda mahkay nan
bululda
an balitu' ya silver hinan ayda
nun'ipo"oyan an abung di bu'at ya
littalit.
- 21 Ti mumpangalayawda nongkay nan tatagu
an umuyda mun'ipo"oy hinan daplah ya
hinan malgom an liyang
an dumalat di ta'otdah nan nunheglan bun-
got Apo Dios ya nan anabagtuna.
- 22 At hiyanan adi tu'u edenol hi tagu.
Ti undan way abalinanda?"

3

Hay Ipaligligatan nan iJudah

- ¹ Anakkayah an na'uy mahkay
an mi'idon nan nidugah di abalinanan
Dios di mahapul tu'u an ma'an ya
danum

- hitun ad Jerusalem ya hinan udum an babluy
hitun ad Judah!
- 2 Ya ta"on hi un nan a'ap'apu,
ya nan titindalu,
ya nan gun mangipanuh hi tatagu,
ya nan propeta,
ya nan mumbuyun ay ditu'u ya mi'idona.
- 3 At mi'idona nan a'ap'apun di nabonglen titin-
dalu,
ya nan ap'apun di gubilnu,
ya nan u'upihyalda.
ya nan wada nongkay di abalinana,
ya nan mangibaag hinan ma'ma'at.
- 4 Ta hay ihukat Apo Dios hi mun'ap'apu ya nan
ungungan manangpah.*
- 5 At nan tatagu ya mumpapahalanda an ta"on hi
unda nuntutunglub,
ya adi e'gonan nan ungungay mina'ilog.
ya ta"on un nan nun'a'ampan tatagu ya ngo-
hoyonda nan nun'abagtuy haadda ya un
dida.
- 6 Ya heden a'atana ya nan hina"ama ya nonongan
impa'ud di ohay agina ya inalinay,
"He"ay way lubungnan ditu'u,
at he"ay mangipangpanguluh tun napa"in
babluy tu'u!"
- 7 Mu tabolonan alyonay,
"Adi mabalin ti mi'id di mabalin hi
ibadang'un da'yu!
Ti ta"on hi un hay abungmi ya mi'id di
ononmi,

* **3:4** Hi Manasseh di ohan himpulu ta duway tawonah din nun'alianad Judah (II Ki. 21:1).

ya mi'id di lubungmi.
At adi mabalin hi un ha"in di mangipangpan-
gulun da'yu!"

8 At ma'ubah tun ad Jerusalem ya an amin tun ad
Judah

ti ma"attig hinan panapitda ya pangatda
an ngohoyondah Apo Dios

ya nan anabagtuna.

9 Ya ta"on hi un nan angahda ya ma"attig di
numbaholanda

ti mi'id ahan di bainda an mangipatti-
pattig hinan pangatdan nun'appuhin
umatdah din iSodom.

Mahmo'da ahan ti mamoltada,
mu diday ad bahol.

10 Mu nan tatagun nahamad di pangatda ya
malenggopda

ti maphod di panganandah nan nan-
ablayanda.

11 Mu agogohgoh nongkay nan tatagun manga-
mangat hi nappuhi

ti miballoh ay dida nan ina'inatda!

12 At mahmo' ayu ahan an i'ibba ti awniat nan
ungungay mamalpaligat ay da'yu,

ya nan binabaiy mun'ap'apun da'yu.†

At dumalat nan nibahhaw an itududah
atonyu ya mibahhaw ayuh nan nahamad
an ma'unud,
at mid papto'ananyu.

† **3:12** Hay ugalin di Hudyu ya adi ahan mabalin an hay ungunga
unu binabaiy mumpapto' hinan tatagu ti ababain.

- 13 Ya hi Apo Dios an nabagbagtu
ya nundadaan an manumalyan ditu'un
tatagu.
- 14 At pahhunona nan a'ap'apu ya nan mumpangi-
pangpanguluh nan tataguna ta alyonan di-
day,
“Da'yuy numpama" id Judah an paddung-
nay nuntanoma' hi greyp
ta pinnuyuy a'abungyuh inakawyuh nan
nun'awotwot!
- 15 Mi'id ahan di biyangyun mangipaligligat hinan
tatagu'
ya mamalbalih nan nun'awotwot!
Ha" in an nidugah di abalinanan Dios di
nanapit ete.”

Hay Ma'at hinan Binabaid Jerusalem

- 16 Inalin goh Apo Dios di,
“Tigonyu nan binabain iJerusalem
an wa ay ta mundaldallananda ya ayda ma-
main ti mumpahiyada.
Ya nun'ahu'luban di hu'idah ahikekeleng
hi unda dumalan,
at ma"attig an mi'linala'ida an mi'id di bain-
dan manged'eked'eng hinan linala'i.
- 17 At hiyanan moltao' dida ta mun'abungulan di
uluda,
ya mun'a'gah di buu'da ta mamuk-
mukanda.‡
- 18 Ya mi'ido' an amin nan pun'alkusdah odolda
an umat hi buung, ya hingat, ya padang, ya nan
alkus di buu',

‡ 3:17 Hay pohdon nan mamukmukan hi ulu ya mipattig di
punlungdayaan, at mid mapto' ya waday natoy.

19 ya ganeleng, ya nan lo'ob an mihophop hi ulu,
 20 ya nan uklup, ya balikis, ya nan bangbanglu,
 ya nan pangagay'ayda.

21 Ya ma'aan goh nan henghengda, ya hingat di
 olongda,

22 ya nan mun'aphod an mun'agayad an
 lubungda, ya pitakada,

23 ya daggalda, ya nan linen an panyuda, ya nan
 hophop di pu'olda, ya nan adu"oy an hu'yungda.

24 Mu mumbalin din nabanglun hunghungdah
 mun'agub,

ya mumbalin din maphod an balikisdah
 tali.

Ya mun'a'agah din maduyuh an buu'da ta
 mamukmukanda nongkay,

ya din mun'aphod an lubungda ya mum-
 balin hi langgut,

ya din amaphod di tigawda ya mumbalin hi
 bilabilat di pogha.

25 Ya nan linala'i ya mun'a'atoydah gubat
 an ta"on hi un nan mun'abi'ah an
 mi'gubat.

26 Ya mun'atu"in nan pantaw di allup ta mipad-
 dung ad Jerusalem hinan babain nabladan
 ta mumpunlungdaya ya mumpangakila
 nan tatagu.

4

1 Ya hitun a'atana ya pituy binabaih mumpopol-
 loh hi ohah lala'i,
 ya alyondan hiyay,
 Ta"omman ya da'miy okod hi ononmi ya
 ilubungmi,

mu ta ibilang da'mih ahawam ta
 adi ami mabainan an dumalat di
 pun'imutunanmi!”*

*Hay Pangipaphodan goh Apo Dios hi ad
 Jerusalem*

² Mu udum hi algaw† ya pumhod di babluy nan
 holag Israel, at ma"aphod di bungan di mihabal
 hidi, at awniat iyamlong nan na'angang an holag
 Israel nan ay hapang.‡

³ Ya an amin din tatagud Jerusalem an agguy
 ni'yatoy ya mibilangdah nidawat ay Apo Dios

⁴ hi alpahan di pangaliwan Apo Dios hinan
 nun'appuhin ina'inatda an paddungnay ulahana
 nan lugitdan aluluhnin ya nan immulhin dalan
 din pinatopatoyda. Ti moltaona didah nan ay
 apuy ta moghob an amin nan nun'appuhin ten
 babluy.

⁵ Ya unna mahkay allungan an amin ad
 Jerusalem hi bunut hinan mapatal ta maliduman-
 dan amin nan tatagun na'amung hidi, ya wa ay ta
 nahdom ya mumbalin hi apuy. At nan ma"aphod
 an benang Apo Dios ya mattig an ay mihophop
 eten babluy

⁶ ta haniana nan tataguh potang, ya puo', ya
 udan.

5

Nan Kanta an Waday Nipa"elana

* **4:1** Hay pohdonan hapiton ya do'ol di a'ahawadan linala'in
 mun'atoy hi gubat, at manghan di ma'angang hi linala'id Judah.

† **4:2** Ma'at hinan Hinlibuy Tawon. ‡ **4:2** Hiyah ne ohan ngadan
 nan Alin Pento' Apo Dios an hi Jesu Kristu (Isa. 11:1).

- 1 Donglonyu ta ikantaa' nan engha*
 an waday intanomnah greyp† hinan
 ma'allumong an duntug.
- 2 At binu'ayna ta nun'aanay batu,
 ya tinammanah nan pinilinan
 mun'aphod an greyp.
 Ya impiyammanay pa'ata'nang an abung an
 pun'adugan hinan way gagwana,
 ya numpa'amma goh hi pun'apalanah di.
 At unna mahkay hodon di malum hi bun-
 gada,
 mu hidin nun'alumda ya umalinu.‡
- 3 At inalin din engha' di,
 “Da'yun iJudah an namaman da'yun
 iJerusalem
 ya ibaagyuy dumalat ta umat hinay imbun-
 gan nan intanom'u.
- 4 Hay ngadan nin di agguy'u inat hinan intanom'u
 ta numbalin hi umalinu?
 Ya wan hay namnamao' ahan ya
 munlameeh!
- 5 At hay ato' ya pun'aan'un amin di luhad nan
 intanom'un greyp,
 ya numpa"i' di allupna ta umuydah diy
 animal,
 ya nun'igatinda ta mun'apa"i.§

* **5:1** Heten engha an inalin Isaiah ya hi Apo Dios. † **5:1** Hay ipa"elna ya nan babluy ad Israel ya ad Judah (verse 7). ‡ **5:2** Hay kulugon nan udum ya hatun verses di nalpuwan nan nipa"el an inyulgud Jesus hi Mat. 21:33 ya Mk. 12:1. § **5:5** Hay nipaddungan nan atap an animal ya nan i'Assyria an buhul nan holag Israel an mama"id Jerusalem.

6 Ya ingnganuy'uh den intanom'u ta mumbalin hi inalahan
 an hay holo' ya hubit di dumo'ol hidi.
 Ya adi' iyabulut di alian di bunut ta mi'id di umudananah di.”*

7 Ya hay nipaddungan nan intanom nan nidugah di abalinanan Dios
 ya ditu'un holag Israel an gunna impapto'.
 Ya ditu'un ijudah an namnamaonay ibunga tu'uh maphod an pangat tu'uh i'ibba tu'u di numbalin at goh hi un hay *pumatpatoy*.
 At nan namnamaonan nepto'† an pangat‡ tu'uh i'ibba tu'un tatagu,
 ya un at goh hay pumpahpahmo'an nan *paligligaton* tu'uy dodonglona an Dios!

Hay Moltan nan ijudah an Nun'appuhiy Pangatda

8 Mahmo' ayun tatagun gun pumla' hi luta ya abung

* 5:6 Hin'umu'uddum ya adi ipa'alín Apo Dios di udan ta pumoltanah nan nangohoy an tataguna (Deut. 28:23-24; II Sam. 1:21; I Ki. 17:1). † 5:7 Nunhanul hi Isaiah an ta'on un adi umipakikiy hanulna ti nan hapit an *nepto'* hinan hapit di Hudyu ya *mishpat*, ya hinapitna ti henen hapit ya neheggon hi panapitdah nan hapit di Hudyu an *mispah* (unu *pumatpatoy*). Heten kalahin di hanul ya ma'alih pun hinan hapit di English. (Bahaom nan mehnod an footnote ya nan footnote di Isa. 10:6 ta innilaom di udumnan pohdonan ibaga.) ‡ 5:7 Impidwan Isaiah an nunhanul hi ma'alih pun ti nan hapit an *pangat* (unu *sedaqah* hinan hapit di Hudyu) ya neheggon hi panapitdah nan hapit an *paligligaton* (unu *se'qah* hinan hapit di Hudyu).

hinan nun'eheggon hinan lutayu ya
 abungyu
 ta la'tot ya mi'id di heneggonyu
 ta da'yu ya anggay di mihinah nan gag-
 wan nan ambilog an lutayu!§

⁹ Ya dengngol'u nan hinapit Apo Dios an nidugah
 di abalinanan inalinay,
 “Immannung an pumbalino' hi mi'id di
 hulbina
 nan mun'aphod ya o"ongol an a'abung ti mi'id
 di mumpunhituh di.

¹⁰ Ya nan ambilog an nun'atamman hi greyp
 ya un lemay galon ya anggay hi ma'inum
 hi pumbalanan di ma'alah di.
 Ya nan himpulun halub an oho'
 ya un hinhalub ya anggay di ma'ala.”

¹¹ At mahmo' ayu ahan an bumuwabuwah an
 bumangon
 an un hay inum di iyabangunanyuh eng-
 ganah un mahdom
 ti engganay un ayu ma'abbutong.

¹² Ya manu kogoh ti nan a'am'amunganyu ay an
 pun'am'amlonganyu ya idadaanyuy ma'an
 ya ma'inum,
 ya manu ti muntukal ayuh alpa, ya lyre,*
 ya tambourines, ya nan tunggali.

§ **5:8** Nan holag Israel ya mabalin an edondah lutan di i'ibbada,
 mu adi mabalin an pumla'da unu umepa'dah luta ti ginogodwada
 nan luta, at nepong an nipaboltan ay dida ta bagidah enggana
 (Num. 27:7-11; I Ki. 21:1-3). * **5:12** Hiyah ne it'ittang an alpa.

Mu adiyu ahan pi'nomnom nan ina'inat Apo
Dios,
ya mid ahan pange'gonyun Hiya!

13 At hiyanan ditu'un tatagun Apo Dios ya iyuy
ditu'uh nan buhul hi udum an babluy,
at ta'on hi un nan a'ap'apu ya matoydah
hinaangda,
ya ado'lan ay ditu'uy mun'atoy hi inuwawda.

14 At nan lubu' ya umambilog
ta way ilubu'an di adadangyan hitun ad
Jerusalem
ya nan do'ol an tatagun humehel.

15 At mabainan tu'un amin,
ya mipa'ampa nan mumpahiya.

16 Mu nan nidugah di abalanan Dios ya iman-
nung an midaydayaw
an dumalat nan nahamad an atonan
mangipanuh hi tatagu.

17 At hay pumbalanan ten babluy mahkay ya
matawan
ta way panganan di kalnilu ya gandeng.

18 At mahmo' ayun tatagun
manginaynayun hinan nun'appuhin
ato'atonyu.

19 Ya da'yun mangali goh udot hi,

“Mu ta ginalon[†] ya nunnaudon[‡] at udot
Apo Dios an dayawonmin holag Israel
an aton nan ninomnomnan aton ta tigonmi!”

- 20 Ya mahmo' ayun nahuhunniy nomnomnan
mangalih un maphod nan nibahhaw,
ya mangalih un maphod nan nappuhi.
At nan helong ya alyonyuh un mapatal,
ya nan mapatal hi helong.
Ya nan mumpait ya alyonyuh un munlameeh,
ya nan munlameeh ya alyonyuh un
mumpait.
- 21 Ya umat goh ay da'yun hay punnomnomyuh
odolyu
ya nanomnoman ya nala'eng,
- 22 ya da'yun nundongol an ma'innom hi bayah,
ya da'yu goh an nala'eng an mun'ammah
ma'inum,
- 23 ya da'yun nibahhaw di pangipanuhnah nan
tatagun
dumatat hi numbayadanyuh nan num-
bahol
ya numbalinonyu nan mi'id di baholnah
numbahol.

[†] 5:19 Hinan Isa. 8:3 ya nginadnan Isaiah nan imbaluynan lala'i ta Maher-Shalal-Hash-Baz. Heten hapit an *ginalon* ya *hash* hinan hapit di Hudyu, ya hiyay miyatlung alimatung hinan ngadan nan imbaluy Isaiah an Maher-Shalal-Hash-Baz. Mid mapto' ya impingadanah ne ta mipanomnom ay didah nen nangalyanda.
[‡] 5:19 Heten hapit an *nunnaudon* ya *maher* hinan hapit di Hudyu, ya hiyay nahhun an alimatung hinan ngadan nan imbaluy Isaiah an *Maher-Shalal-Hash-Baz* (bahaom nan footnote hi bagtuna).

- 24 At hiyanan mipaddung ayuh dagamin nama-
 ganan an mapuulan,
 ya umat ayu goh hinan holo' an matano'
 di lamutda ya na'leng di habungda
 ta mun'iyaddibdan ayda hupu'.
 Ti pahiwonyun mangunud hinan in-
 yuldin Apo Dios an nidugah di abali-
 nana
 an nan me'gonan an Dios ad Israel.
- 25 At nidugah di bungot Apo Dios ay ditu'un tata-
 guna,
 at nundadaan an mummoltan ditu'u!
 At umalyog nan duntug ta mun'a'atoy tu'un
 tataguna
 ta mun'iwa'at hinan kalatay odol tu'un
 umat hinan galut.
- Mu adi damdama ma'aan di bohól Apo Dios
 ay ditu'u.
- 26 At ayagana goh nan buhul tu'uh nan
 nun'iyadagwin babluy§
 ta himbumagga ya immalidan mangubat
 ay ditu'u.
- 27 Ya mi'id ah ohan didah mablay unu mida'leh,
 ya adida idindinong ta mun'eblayda mah
 ni' unu molo'da.
 Ya nihamad di balikisda ya hapatusda.
- 28 Ya mun'atadom di panada,
 at nidadaandan pumana.

§ 5:26 Daten buhulyu ya mabalin an nan i'Assyria an nangubat hi ad Israel ya ad Judah hidin 722 B.C. ya hidin 701 B.C. unu i'Babylon an din nangubat hi ad Jerusalem hidin 605 B.C.

- Ya mun'abi'ah di kabayudan manguyud hinan kalesa an ayda tumayap.
- 29 Ya nan tindaluda ya umatdah layon an humeel hi un way dempapnah animal, at pundapap ditu'un tatagun Apo Dios, ya nun'iyuy ditu'uh nan mi'id di mabalin hi mangibaliw ay ditu'u.
- 30 Ya hitun dumatngan daten buhul ya nidugah an waday mumbungug hi madngol an ay gongaah di danum hinan baybay. At nomnomnomon tu'un nidugah di punlungdayaan tu'uh tud Judah.

6

Hay Namto'an Apo Dios ay Isaiah hi Propeta

1 Ha'in an hi Isaiah ya tinnig'uh Apo Dios eden tawon an natayan din Alin hi Uzziah.* Hiya ya inumbun hinan ma"aphod an umbunan di ali an na'abbagtu. Ya nan gayadan di lubungna ya hinophopana nan dotal di Timplu.

2 Ya hinan bagtun di inumbunana ya wadaday seraphim† an nahin'o'nom di paya'da. At nan duwa an paya'da ya nanophopdah angahda,‡ ya nan duwa ya nanophopdah hu'ida, ya nan duwa an paya'da ya hay usalonda an tumayap.

3 Ya pi'eng'enggandan mungkantan gunda pidwon an alyon di,

* **6:1** Hidin natayan Uzziah hidin 740 B.C. ya naluh di 740 an tawon ya un mitungaw hi Jesu Kristu. † **6:2** Didanay ohan kalahin di anghel Apo Dios, mu agguy tu'u inilay udumnah aatda ti hitu ya anggay di nangibagan nan Hapit Apo Dios hi aatda an mi'id udum. ‡ **6:2** Hinophopday angahda ta adida tigon di angah Apo Dios.

“Me'gonan hi Apo Dios!
 Me'gonan hi Apo Dios!
 Me'gonan hi Apo Dios!§
 Anggay Hiyah na'ahhamad di aatna,
 ya nidugah di abalinana!
 Ya ma"attig hi an amin hitun lutay
 amaphodna!”

⁴ Ya gapuh nan gunda panglotan an mungkanta ya niwogot nan Timplu, ya namaag, ya napnuh ahu'.

⁵ Ya inali' di, “Ammuna ni'! Makulug an matoya' ti nabaholana', ya nappuhiy hinapit'u! Ya ta"on hi un nan i'ibba' an holag Israel ya nabaholanda goh! Ya wan numpattig ay ha"iin nan Ali an Hiya nan nidugah di abalinanan Dios!”*

⁶ Ya hin'alina ya immalin ha"iin nan ohan anghel an intayapna han balan ini'ipitna an inalnah nan way pun'onngan.

⁷ Ya endenehnah pingit di timid'u nan bala, ya inalinay, “Nedeneh heten balah timidmu, at mid mahkay di baholmu ti na'aliwan an amin.”

⁸ Ya dengngol'uy hapit Apo Dios an inalinay, “Hay honogo' nin ta umuyna ipa'innila nan penhodmin† innilaon ay danen tatagu?”

§ **6:3** Manu ay impitludan nangalin ne ti tuludan persona an membron di Trinity, ya me'gonandan hinohha. * **6:5** Wa ayan mumpattig hi Apo Dios hinan tatagu ya iniladan na'abbaholanda. Ya kulugondan tigonda ay hi Apo Dios ya matoyda. Hiyanan timma'ot hi Isaiah (bahaom goh nan Ex. 33:20; Job 42:5-6; Lk. 5:8). † **6:8** Agguy inalin Apo Dios di *nan penhod'u*, mu inalinay *nan penhodmi*. Ti hete ya mipattig an nan Spirituna ya hi Jesu Kristu ya nalpuh goh ay didah den mitutudu.

Ya tembal'un inali' di, "Apu, ha'in di honogom ta umuya'."

⁹ Ya inalinay,

“At umuy'a,

mu hay alyom hinan tatagu ya alyom di,

Ta'on hi unyu donglodonglon di Hapit

Apo Dios

mu nihimung an adiyu ma'awatan.

Ya gunyu tigon goh nan ma'ma'at,

mu agguyyu inilay pohdonan ipa'innila.‡

¹⁰ At paddungnay pa'odholom di punnomnomda ta adida ma'awatan,

ya paddungnay hophopam di matada ta

adida pa"attig.

Ya upupom goh di ingada ta adida dumngol

ta mi'id di atondan umunud ay Ha'in ta

adida mipaphod.”§

¹¹ Ya minahmaha' an inali' di, “Apu, anuud mah di alpahan ten ma'at?”

Ya inalinay,

“Engganah un mun'apa"i nan babluy ta

mi'id di munhitu,

ta mabukawan nan a'abung,

ya ninganuy nan apayapayaw.

¹² Ti Ha'in an ap'apu ya ipiyuy'u nan tataguh nan nun'iyadagwin babluy

ta taynandad Judah.

¹³ Ya ta'on hi un way ohah ma'angang mu magubatda goh damdama,

‡ **6:9** Mat. 13:14; Mk. 4:12; Lk. 8:10; Ac. 28:26. § **6:10** Mat. 13:15; Mk. 4:12; Jn. 12:40; Ac. 28:27.

at umatdah nan ayiw an nalngoh an un
 anggay di tungodnah ma'angang.
 Mu ta'on hi un umat hina an mipaddungdah
 nan tungod di ayiw
 mu la'tot ya humapeng goh damdama.”*

7

Hay Pohdon Apo Dios an Ipa'innilah nan Alin hi Ahaz

¹ Hidin nun'alian Ahaz* an hina' Jotham† an ap'apun Uzziah‡ an alid Judah ya immali da Rezin§ an alid Aram* ya nan alid Israel an hi Pekah† an hina' Remaliah ya nan tindaluda ta ginubat‡ da'min iJerusalem hidid Judah. Mu aggyu da'mi inabak.

² Ti hidin ininnilah Ahaz an nunlammungda nan tindalun nalpud Aram ya nan tindalun nalpud Israel ta gubaton da'min iJudah ya nidugah di ta'otna.¶ Ya umat hina goh hinan tatagunan wumogwogdah ta'otda, at umatdah nan ayiw an pun'iwogot di dibdib.

* **6:13** Hiyah ne attigana an ta'on hi unda mapogpog ya namnamaondan udum hi algaw ya ipaphod Apo Dios nan babluyda.

* **7:1** Hay nun'alianad Judah ya hidin 735-715 B.C. † **7:1** Hay nun'alianad Judah ya hidin 750-735 B.C. ‡ **7:1** Hay nun'alianad Judah ya hidin 792-740 B.C. § **7:1** Aggyu tu'u inilay ustuh tawon hidin nun'alianad Aram (unu ad Syria), mu 732 B.C. di natayana.

* **7:1** Unu ad Syria. † **7:1** Hay nun'alianad Israel ya hidin 752-732 B.C. ‡ **7:1** Na'at hidin 735-734 B.C. § **7:2** Hidin hopapna ya hi Ahaz an alid Judah di inabak nan tindalun di iSyria ya iIsrael hidin nunggubatanda (II Chron. 28:5-8).

3 Ya inalin goh Apo Dios ay ha"in di, "It-nudmu han imbaluymun hi Shear-Jashub* ta umuyyu damuwon han aliyun hi Ahaz. Hay pangah'upanyun hiya ya hinan kalatan neheggon hinan pangiyuplandah lo'ob hidih nan pogpog di ala' an owon di danum an malpuh nan Numbag-tun Lobong.

4 Alyom ay hiya ta adi numanomnom, ya adina ta'tan nan duwan ali an da Rezin ay Pekah. Ti ta"on hi un nidugah di bungotda mu ad ugwan ya umatdah nan na'uy an madop an apuy."†

5 Ya inalin goh Apo Dios di, "Manu ti ninomnom nan alid Aram ya nan alid Israel an pa"ion da'yun iJudah an alyonday,

6 Gubaton tu'ud Judah ta inabak tu'u ay ya ginogodwa tu'u! Ya nunhaadon tu'u han lala'in imbaluy Tabeel‡ hi alid Judah!

7 Mu Ha"in an nabagbagtun Dios
ya adi' mahkay iyabulut an ma'at henen
ninomnomda.

8 Ti nan i'Aram ya mid ologdan Ha"in an Dios
ti mi'id di abalanan ad Damascus an ka-
pitulyuh ad Aram

* 7:3 Hay pohdonan ibaga ya *waday tuttulun tatagun ma'angang*.

† 7:4 Hi Rezin an alid Syria ya hi Pekah an alid Israel ya umatdah nan mamaddop an apuy ti mid olo'olog nan tindaluda. Na'abak da Alin hi Tiglath-Pileser III ya nan tindalunan i'Assyria di ad Syria hidin 732 B.C. Mu hidin naluh di himpuluy tawon ya inabak di i'Assyria di ad Israel, at inyuyda nan i'Israel hi ad Assyria ta numbalindah himbut hidi. ‡ 7:6 Agguy tu'u inilay aatna, mu mid mapto' ya nalpud Tob an neheggon ad Gilead hi buhu'an di algaw hi Wangwang an Jordan.

an ta"on hi un hidiy nunhituwan nan alida an hi Rezin.

Ya ad Israel ay ya mapa"i an adina ataman di nanom ta han lemay tawon. §

⁹ At mid olog an amin nan babluy hi ad Israel an ta"on hi un ad Samaria di ni'hituwan nan alidan hi Pekah. At adiyu ay inaynayun di denolyun Ha"in ya adi ayu mabaliwan.”

¹⁰ Mi'id di nadnoy ya hennaga' goh ay Apo Dios hinan Alin hi Ahaz. At immuya', ya inali' di,

¹¹ “Ibagam ay Apo Dios di pangimmatunam an Hiya ya badangan da'a ta abakom nan buhulmu. Ya mabalin an nan adi abalanan di taguy odowom hi atonah pangimmatunan.”

¹² Ya tembal Ahaz an inalinay, “Adi' pohdon an tapngan hi Apo Dios!”

¹³ Ya inali' mah ay hiyay, “Apu ali, ibaga' ay he"an impahigaa' mahkay ahan ay da'yun holag din Alin hi David. Mu bo'on ha"in an tagu ya anggay di impahigayu ti namama ay Apo Dios!

¹⁴ At Hiya an ap'apuy mangidat hi pangimmatunan. At han ungan babain mi'id di nangelo'* ay

§ **7:8** Nan tuttulun na'angang an holag Israel an aggyu nipa'uy ad Assyria ya na'abakda, at hidin naluh di 65 an tawon (669 B.C.) ya nan iAssyria an nangabak ay dida di mun'ap'apuh nan tataguh di. * **7:14** Mid mapto' ya natoy nan nahhun an ahawan Isaiah an nangitungaw ay Shear-Jashub (verse 3), at awniat mumbentan hiyah balahang an mi'id ah nangelo'. Ya palpaliwan ya hay itungawna ya hi Maher-Shalal-Hash-Baz (Isa. 8:3), ya mid mapto' ya Immanuel di oha goh an ngadana (Isa. 8:8, 10). Ya hay ipa"el nan ahawana ya hi Mary an nangitungaw ay Jesu Kristu.

hiya ya munhabi ta itugawna han ung'ungngan lala'i ta ngadnanah Immanuel.†

15 Ya un hi'itang umongol an mabalin an du'gona nan nappuhi, ya inilana mahkay an mumpilih nan maphod, ya ete"ana mahkay an mangan hinan limminun gatas ya iyu'an.‡

16 Mu awniat innilaonan man'ug hi nappuhi ya mamto' hi maphod ya mami'idda nan duwan alin ta'tanyun iJudah ti ma'abakda, ya niyuydah udum an babluy.”§

Hay Pama"ian di iAssyria hi ad Judah

17 Ya inali' an hi Isaiah goh hinan ali di, “Mu hi Apo Dios ya la'tot ya ipa'alinan ditu'un himpam-abluy di nunnaud an punholholtapan tu'u. Ya heten dumatong an punligatan tu'u ya nidugah nongkay ti nete"ah din nilahhinan di ad Israel hi ad Judah, ya mi'id di umat hituh ene'dam nan tatagu. At hay a'atan te ya hay pangipa'alian Apo Dios hinan alid Assyria ya nan tindalunah tun babluy tu'u.

18 At madatngan ay ya paddungnay hulpipan Apo Dios nan titindalun i'Egypt an ayda do'ol

† **7:14** Hay pohdonan ibaga ya *wadah Apo Dios ay ditu'u*. Hay inalin Apo Dios hi aat Immanuel ya duway nipa'annungana. Hay nahhun ya intungaw nan ungan babai han ung'ungnga an lala'ih din naluh di atnay tawon an nete"ah din nangalyan Apo Dios ete. Hay miyadwa ya nan intungaw Mary an hi Jesu Kristuh din nala'uh di atnay tawon an nete"ah din nangalyan Apo Dios ete.

‡ **7:15** Hay udum ya alyonday gapu ta hay onon nan iJudah ya gatas ya iyu'an at ma'innilan waday punligatanda eden gutud. Mu hay ohan ibalinana ya mahawal di ma'an ad Judah ti abakon di iAssyriay ad Israel ya ad Syria. § **7:16** Na'at hidin 732 B.C. hidin nuntawon nan ung'ungngah 1 unu 2.

ahan an lalog an ma'u'uyugda, ya impa'alina goh nan ay iyu'an an i'Assyria.

¹⁹ At umalidan amin ta mi'id di ayda ipu"ingatan hinan nun'aghang hinan duntug, ya hinan daplah, ya hinan awadan di mapinagat, ya hinan pahtu.

²⁰ Ya hene goh an a'atana ya bayadan Apo Dios nan alid Assyria an pangngel nan Wangwang an Euphrates ta diday mama"ih an amin an wah tun ad Judah, at paddungnay tagun gidgidanan amin di buu'na, ya hamayna, ya an amin an buu' hi odolna ta engganah hu'ina.

²¹ Ya hay alpahan di gubat ya un *tuttuluy ma'angang hinan tatagu*.* Ya way ohan didaan taguona hay way ohan baka ya duwah nan kalnilu ta pangngalandah itanuddan hina"ama.

²² Mu do'ol di ma'aladah gatas danen animal, at hiyanan hay itanudda ya nan limmanun gatas ya iyu'an.

²³ Ya dane ay an nun'atamman hi greyp an gunda ni' punla'uan hi hinlibuy pihhun silver ya numbalin hi pagat di wah di.

²⁴ At hay manganup mahkay di umuy hidi ti nahu'munan hi holo' ya pagat.

²⁵ Ya hana ay an duntug an gunda ni' bu'oyon ya adi mahkay mabalin an dumalat di anidugah di pagat hidi, at numbalin an hidiy lumayawan di kalnilu ya baka.”

8

* **7:21** Hiyah ne ibalanan nan ngadan Shear-Jashub (bahaom nan footnote di Isa. 7:3).

*Hay Pangubatan nan i'Assyria hi ad Damascus
ya ad Samaria*

¹ Palpaliwan ya himmapit goh hi Apo Dios ay ha"in an inalinay, "Ummal'ah ambilog hi puntud'an, ya inongolmun itudo' nan ngadan an Maher-Shalal-Hash-Baz.*

² Ya inawitmu nan padin hi Uriah ya hi Zechariah an hina' Jeberekiah ta ihamadan ihtiguan heten itudo'mu."

At hiyay inat'u.†

³ Ya palpaliwan ya nawadaan hi ahawa'. At hidin nitungawan den lala'in imbaluymi ya inalin Apo Dios ay ha"in di, "Ngadananyu ta hi Maher-Shalal-Hash-Baz.‡

⁴ An hay ipa'innilana ya adi ni' humapit nan ung'ungnga ya umalida nan i'Assyria ta pun'aladan amin nan inadangyandad Damascus§ ya ad Samaria* ta iyuydah babluyda."

⁵ Ya palpaliwan ya himmapit goh hi Apo Dios ay ha"in an inalinay,

⁶ "Daten tatagud Judah ya adida pohdon di maphod an pangipapto"u
an umat hinan danum hinan Ginnaw an Shiloah† an mun'ul'ullay an umayuh.

* **8:1** Hay ibalinana ya *himumaggan maploh di gina'un di tatagu*. Ya bahaom nan duwan footnotes di Isa. 5:9 ta innilaom di pohdon *maher ya hash* an ibaga ya anaad ta hiyay impingadana. † **8:2** Mid mapto' ya hiyah ne nungkasalan Isaiah. ‡ **8:3** Hay ipa"el nan ngadana ya nan apa"ian nan buhul Ahaz ti punnaudondan hamhamon nan babluyda. Mu mi'lagat nan babluy ad Judah ti mi'ligatda goh (verse 6-7). § **8:4** Hiyay kapitulyud Syria. * **8:4** Hiyay kapitulyud Israel. † **8:6** Hiyah ne ginnaw ad Jerusalem.

Mu undaat goh mun'am'amlong hinan bu-
madangan nan a'ali an da Rezin ya nan
imbaluy Remaliah.

7 Mu Ha"in an Dios ya honogo' nan ongol di
abalinanan alid Assyria ya nan titindaluna
ta umalida ta gubaton da'yun tatagud
Judah.

At paddungnay mundatong nan Wangwang
an Euphrates,

8 ya e'wanah nad Judah,
ya he'nobonan amin nan a'abungyuh
engganah bagangyu,
ya nun'iyandnan amin.‡

Ya mipaddungda goh hinan hamutin
pinayadnay paya'na ta mun'ohop,
ya numpatoy da'yu.

Mu Ha"in ya anggay an hi Immanuel§ di
mabalin hi mangibaliw ay da'yuh tun
babluyyu.”

9 At ha"in an hi Isaiah ya alyo' ay da'yun Hentil
hinan abablubabluy*

hi ta"on hi un ayu munlammung an
amin an gumubat
mu da'yu damdamay ma'abak ya mun'atoy,
at mun'iwa'at ayu.

10 Ya ta"on hi un ayu ma'amung ta hahapitonyuy
atonyun mangabak

‡ 8:8 Nan gimmubatan da Sennacherib an alid Assyria ad Judah
hidin 701 B.C. ya anggay nan kapitulyud Jerusalem di aggyu
na'abak. § 8:8 Hay pohdonan ibaga ya *wadah Apo Dios ay ditu'u*
(bahaom nan verse 10). * 8:9 Unu nan duwan babluy ad Assyria
ya ad Babylon.

mu mi'id di hulbina nongkay ti hi Apo
Dios an hi Immanuel ya *wadan* ditu'u.

Hay Namadanan Apo Dios ay Isaiah

- 11 Palpaliwan ya inhamad Apo Dios di nanapitnan
ha"in an inalinay,
“Adim iyunnud hinan aat nan i'ibbam an
iJudah,
12 ya adim ta'tan nan ita'otda†
13 ti Ha"in an nidugah di abalinanan Dios di
ita'otmu
14 ti Ha"in di mangipapto' ay he"a.
Mu nan i'ibbam an i'Israel ya iJudah
ya paddungnay Ha"in nan batun
ihali'dudanda ta magahda.
Ya paddungna goh di Ha"in nan lengon
an a'naanda.‡
Ya nan tataguh ad Jerusalem ya Hiyay umat
hi bitu ya hulun mumpangna ay dida.
15 At do'ol ay diday mun'agah ta mapogpogda,
ya do'ol goh ay diday matiliw.”
Hiyah ne inalin Apo Dios ay ha"in.
16 At da'yun na'na'unnud an intudtuduwa'
ya halimunanyun ipapto' an amin nan
impitudo' Apo Dios ay ha"in
ta gun mipa'innilah nan mahayhaynod an
holag hi enggana.
17 Ad ugwan ya paddungnay din'ug ditu'un holag
Israel ay Apo Dios,
mu Hiya damdama ya anggay di
pange'koda' hi bumadang ay ditu'u.§

† 8:12 I Pet. 3:14. ‡ 8:14 Rom. 9:33; I Pet. 2:8. § 8:17 Heb. 2:13a.

18 Undan adiyu tigon an ha'in ya tun imbaluy'u an indat Apo Dios* di panginnilaan tu'un holag Israel hinan ma'at an malpuh nan nidugah di abalinanan Dios an wadah tun Duntug an Zion!

19 Mu anaad ta nan mun'utung ya nan munbuyun an umabu'abu'ab ya umanut'utiyam di ayyu pummahmahan? Hi Apo Dios di pangibaganyu ta bo'on nan lennawan di nun'atoy di namnamaonyun mangipa'innilan da'yun mataguh nan ma'at hi udum di algaw!

20 At alyonyuat hinan tatagu ta nan tudtudun Apo Dios di donglonda ta bo'on hay ibagan nan mun'utung unu nan udum. Ti mi'id di ibadngdan ditu'u an dumalat hi aggyu napatalan di punnomnomda.

21 At mamolta ayu ta lumane'le'od ayuh tun luta an mi'id di amlongyu, ya munhinaang ayu. Ya dumalat nan hinaangyu at bumungot ayu ta itangadyun mangidut hinan ali ya Dios tu'u.

22 At mi'id di nomnomnomonyuh pumpabadanganyu, ya mi'id di bumadang ay da'yu, at mamamay numanomnomanyu an paddungnay nibalud ayuh nan nidugah an munhehellong.

9

Nan Mun'ali

1 Ya ha'in an hi Isaiah ya inali' hi ta'on hi un umat hinay ma'at ay da'yu, ya ta'on hi un hidin hopapna ya nabainan nan babluy di holag

* 8:18 Heb. 2:13b.

Zebulun ya nan holag Naphtali* mu udum di algaw at mipabagbagtuh nen duwan provincia an mete"ah nan Lobong an Galilee ta engganah nan dammangna an malauhan nan Wangwang an Jordan hi awadan nan Hentil.†

² At nan tatagun paddungnay wadah nan munhehellong

ya tigonda nan mumbenang an patal ta mapatalanda.‡

³ At hitun a'atana ya ipado'ol da'min Apo Dios an holag Israel ta ipa'amlong da'mi,

at umat hinan pun'amlongan di ohan taguh nan pun'apitanah intanomna, ya umat goh hi amlong di mungogogodwah nan inabakdah gubat.

⁴ Ti pogpogom di abalanan nan mangipaligligat ay da'min tatagum.

At ibaliw da'mi

an umat hinan inatmun da Gideon hidin nangabakandah nan buhuldan iMidian.§

⁵ Ya hay a'atan ne ya mun'oghob an amin di hapatus

ya nan nadadala an lubung di titindalun immuy ni'gubat.

⁶ Ti mitungaw nan ung'ungngan lala'i,*

* **9:1** Nabainanda ti nidugah di nipaligatan nan tindalun nan Alin hi Tiglath-Pileser III (744-727 B.C.) an i'Assyria ay didah din 734 B.C. ya hidin 732 B.C. † **9:1** Mat. 4:15. Manu ay nipabagbagtuda ti ad Capernaum di nihihinan Jesu Kristu an nan Alin Pento' Apo Dios, ya henen babluy ya niha"ad hinan igad ad Zebulun ya ad Naphtali. ‡ **9:2** Mat. 4:16. § **9:4** Judg. 7:1-8:21. Ma'abak goh nan i'Assyria an mangubat ad Israel. * **9:6** Unu hi Jesu Kristu.

at Hiyay mun'ap'apun ditu'u.

Ya hay punggadandan Hiya ya Nahamad an Muntugun,

ya Nidugah di Abalinanan Dios,

ya Mid Pogpogna an Ama,

ya Hiyay Alin Mangidat hi Lenggop.

⁷ Ya nidugah di abalinanan mumpapto' an adi mapogpog,

ya malenggop di pumpapto'ana.

Hiyay mihukat ay apuna an hi David hi ali.

Ya na'ahamad di aat di pumpapto'nah mid pogpogna,

ya an amin hana ya aton Apu tu'un nidugah di abalinana.

Hay Bimmungtan Apo Dios hinan Holag Israel

⁸ Hi Apo Dios ya nahhun tuwalin impa'innilanan ditu'un holag Israel

di pummoltaanan ditu'u.

⁹ At an amin tu'un hinohhan iSamaria ya nan numbabluy hitud Israel ya inila tu'uh ne,

ya namamah nan mungngohoy ya mumpahiyan alyonday,

¹⁰ “Nun'apa”i tun a'abung an hay niyamma ya pito',

mu hukatan tu'uh nan nahilhilan an batu ta nahamhamad.

Ya hana ay goh an nun'alngoh an ayiw an fig ya hukatan tu'uh nan ma"aphod an ayiw an cedar.”

¹¹ Mu hi Apo Dios ya honogona nan alid Assyria an hi Rezin ya nan titindaluna

ta gubatondah ten mumpahiyan i'ibba tu'un i'Israel.

12 Ya middum nan i'Aram[†] an malpuh appit hi
 buhu'an di algaw
 ya nan iPhilistia an malpuh appit hi al-
 imuhan di algaw
 ta gubatonda nan i'ibba tu'un i'Israel ta ma-
 pogpogda.

Mu ta'on hi un umat hina
 ya adi damdama ma'udyaan di bungot Apo
 Dios ay dida,
 at hiyanan inaynayuna damdaman
 mummoltan dida.‡

13 Mu ta'on hi un umat hinay ma'at ay dida
 ya hihidya damdaman adida muntu-
 tuyuh baholda,
 ya adida mumpabadang ay Apo Dios an
 nidugah di abalinana.

14 At hiyanan un penghanon Apo Dios hi ohay
 algaw
 an pumpatoy nan a'ap'apudad Israel ya
 nan tataguna.

At hay ma'at ya mipaddung hinan animal an
 mabogwah di uluna ya iwitna,
 ya nan tubun di ayiw hinan hapangna.

15 At nan a'ap'apud Israel ya diday nipaddungan
 di ulu,
 ya nan munlayah an propeta ya nipad-
 dungdah iwit.

16 Ti nan a'ap'apu ya nibahhaw di intudtududah
 unudon nan tatagu
 an lummuh aid di papto'ananda.

[†] 9:12 Unu nan iSyria. [‡] 9:12 Isa. 9:17, 21; 10:4.

- 17 Ti indinongdan umunud ay Apo Dios,
 at nun'appuhiy pangatda ya hapitonda.
 At hiyanan bimmungot hi Apo Dios,
 ya minoltana daten tataguna.
 At ta'on hi un nan mumpangilog an ungunga,
 ya nan nun'anguhu,
 ya nan nun'abalu ya mitaggamdan adina
 hom'on dida. §
- 18 Heten nun'appuhin pangat nan tatagu
 ya umat hinan bimmi'ah an apuy hinan
 inalahan
 an bo'on nan hubit ya anggay di gohbona
 ti an amin nan dalanonah nan inalahan,
 at umu'utyu' di ahu'nad daya.
- 19 At nan bungot Apo Dios an nidugah di abalinana
 ya umat hinan bimmi'ah an apuy.
 Ya nan paddungnay moghob ya nan tatagud
 Israel an way ohaan mumpipinnatoyda.
- 20 Ti wada ay di itang hi ma'an ya pumpopolhanda.
 Mu hihidya damdaman mahinaanganda,
 at la'tot ya ta'on hi un nan imbabaluyda ya
 ononda.
- 21 Ya hana ay an holag Manasseh ya nan holag
 Ephraim ya munggugubatda.
 Mu palpaliwan goh ya munlalam-
 mungda damdama
 ta gubatonda nan holag Judah.

Mu ta'on hi un umat hina

§ 9:17 Isa. 9:12, 21; 10:4.

ya adi damdama ma'udyaan di bungot Apo
 Dios ay dida,
 at hiyanan inaynayuna damdaman
 mummoltan dida.*

10

- ¹ Mahmo' ayun gun mangiyammah nan nibah-
 haw an uldin
 an mangipaligligat hi udum an tatagu.
- ² Ti inubahyuy biyang di nun'awotwot,
 ya nun'abalu,
 ya nun'anguhu ta mabalin an kulukonyu
 dida.
- ³ At hay atonyuh un madatngan di pummoltaan
 Apo Dios ay ditu'u
 ti pa'alionay mangubat ay ditu'un malpu-
 dah adadagwin babluy?
 Ya hitun a'atana ya hay pumpabadanganyu
 mahkay?
 Ya hay pangiyayanyuh inadangyanyu?
- ⁴ Ti hay ma'at ya adi tu'u ay matoy hi gubat
 ya iyuy ditu'uh nan buhul tu'uh udum an
 babluy.

Mu ta'on hi un umat hina
 ya adi damdama ma'udyaan di bungot Apo
 Dios ay ditu'u,
 at hiyanan inaynayuna damdaman
 mummoltan ditu'u.*

Nan Alid Assyria di Usalon Apo Dios

- ⁵ Ya inalin Apo Dios di,

* **9:21** Isa. 9:12, 17; 10:4. * **10:4** Isa. 9:12, 17, 21.

“Mahmo'da nan i'Assyria ti dida nan
umat hi haplat
an panaplat'uh nan tatagu' an gun mangi-
pabungot ay Ha"i'n.

⁶ Ti hanan i'Assyria di honogo' hi mangipaligligat
ay da'yun tatagun nan'ug ay Ha"i'n.

At pun'aladan[†] amin di gina'uyu,[‡]
ya nun'igatin da'yun dida ta umat ayuh pito'
hinan kalata.

⁷ Mu nan alid Assyria ya agguyna inilah un Ha"i'n
di nannag ay hiya
ti hay ninomnomna ya unna tuwali po-
hdon an pogpogon di do'ol an babluy.

⁸ Ya mumpahiyan alyonay,
Adi madnoy mahkay at way ohah tun
u'upihyal'u
ya mepongndan mun'alih nan babluy an in-
abak'u!

⁹ Ti inabakmid Calno,
ya ad Carchemish,
ya ad Hamath,
ya ad Arpad,[§]
ya ad Samaria,^{*}

[†] **10:6** Heten hapit an *pun'alada* hinan hapit di Hudyu ya hapit an *shalal*, ya hiyah ne miyadwan alimatung di ngadan Maher-Shalal-Hash-Baz an ohan imbaluy Isaiah (bahaom nan mehnod hi footnote ya nan footnote di Isa. 5:7 ta innilaom di udumnan pohdondan ibaga). [‡] **10:6** Heten hapit an *gina'u*

hinan hapit di Hudyu ya hapit an *baz*, ya hiyah ne miyapat an alimatung di ngadan Maher-Shalal-Hash-Baz (bahaom nan foonote hi bagtuna). [§] **10:9** Hanan opat an siudad an ad Calno, ya ad Carchemish, ya ad Hamath, ya ad Arpad ya nihakup ad Aram

(unu ad Syria), ya inabak nan i'Assyria didah din 717 B.C. ^{*} **10:9** Hiyay kapitulyud Israel.

- ya ad Damascus.†
- 10 Inabakmi danen babluy an mumpundayaw hinan do'ol an abulubulul ya un nan dayawon di iJerusalem‡ ya iSamaria.§
- 11 At namama ahan di ma'at hi ad Jerusalem ya nan dayawonda ta umat hinan inatmid Samaria ya nan bulul an gunda dayawon.
- 12 Mu Ha"in an Dios ya ninomnom'un malpah ay an amin nan ato' hi ad Judah an namamah nan Duntug an Zion* ya minolta' mahkay nan alid Assyria ti nidugah di pumpahiyaana ya amahapitna.
- 13 Ti inalinay,
Manu ay nangab'abaka' hi gubat ya gapuh nan abalina' ya la'eng'u!
At do'ol mahkay di babluy hi inubah'uy igad di babluyda ta nun'ala' di inadangyanda,
At umata' hi manilhig an bakan nun'igatin'uy a'ali!
- 14 At nun'ala' di inadangyan di tataguh abablubabluy an umat hi inat'un nangngal hi itlog di hamutin tinaynan inayah nan numbuyaana,
at mi'id di namadah hi nangiyadi.”

† 10:9 Hiyay kapitulyud Aram (unu ad Syria). ‡ 10:10 Ad Jerusalem di kapitulyud Judah. § 10:10 Inabak nan iAssyria nan iSamaria hidin 722-721 B.C. hidin nun'alian da Shalmaneser V (II Ki. 17:3-6) ay Sargon II an a'alid Assyria. * 10:12 Ohan barangay ad Jerusalem.

- 15 Ya inalin goh Apo Dios di,
 “Umat hinay hinapitna mu undan ma-
 balin an nan wahay
 ya nidugdugah di abalinana ya un nan man-
 glon?
 Ya undan goh nabagbagtu nan lagadi ya
 nan munlagadi?
 Ya nan huplit ya adi nonongan nihuplit hi un
 mi'id di ngamay hi mangdon,
 ya umat goh hinan hul'ud an adi nonon-
 gan immuy.
- 16 At hiyanan Ha"in an nidugah di abalinana ya
 ipa'ali' di nidugah hi dogoh
 ta pummolta' hinan mun'abi'ah an titin-
 dalun i'Assyria.
 At nidugah an hay punle'nada ya ay
 na'apuyan di odolda.
- 17 Ti Ha"in an ma'alih dilag di ad Israel
 ya mipaddung goh hinan mundalang an
 apuy ta pogpogo' dida.
 At nan i'Assyria an umat hi hubit ya himbu-
 maggay aghobanda.†
- 18 At daten umat hi ma"aphod an inalahan ya
 payaw an titindalun i'Assyria
 ya pogpogo' dida ta umat hi pama"ian di
 dogoh hi odol di tagu.
- 19 At un *tuttulu ya anggay di ma'angang*,‡

† **10:17** Wa han ohan nahdom hidin 701 B.C. hidin nun'alian Sennacherib ad Assyria ya pinatoy nan Anghel Apo Dios di 185,000 an titindaluna ti lini'ubdad Jerusalem hidin nun'alian Hezekiah ad Judah (II Ki. 19:35; II Chron. 32:21; Isa. 37:36). ‡ **10:19** Hiyah ne ibalanan nan ngadan di pangpangullun imbaluy Isaiah an hi Shear-Jashub (bahaom nan Isa. 7:3).

at ta'on un nan ung'ungnga ya abalinanan bilangon dida.”§

Hay Atuttulun nan i'Israel an Ma'angang hi Babluyda

²⁰ Hay umangunuh ya nan ma'angang ay da'min holag Israel

ya hi Apo Dios mahkay an madayaw tuwalid Israel di nahamad hi pangiyokodanda

an bo'on nan mamatoy ay dida.

²¹ Mu unda *tuttuluy mumbangngad hinan holag Jacob**

an mangun'unud hinan nidugah di abalinanan Dios.

²² Ya ta'on hi unda do'ol ahan di holag Israel an umat hi ado'ol di panag hinan pingit di baybay

mu unda nahnot di mumbangngad.†

Nan udum ay dida ya mapogpogda ti hiyah ne tuwali ma'at ay dida.

²³ At ipa'annung Apo Dios an nidugah di abalinanay

hinapitnan apogpogan nan tataguna.‡

Hi Apo Dios ya Pogpogona nan i'Assyria

²⁴ At hi Apo Dios an nidugah di abalinana ya inalinay,

§ **10:19** Hay pohdon Apo Dios ya la'tot ya pogpogona nan do'ol an titindalun i'Assyria an umat hi ambilog an inalahan ta un tuttuluy ma'angang ya anggay ay dida. * **10:21** Hiyah ne goh di ngadan nan imbaluy Isaiah an hi Shear-Jashub (bahaom nan footnote di verse 19). † **10:22** Rom. 9:27. ‡ **10:23** Rom. 9:28.

- “Da'yun tatagu' an iJudah ya adi ayu tuma'ot hinan i'Assyria
 hi un da'yu paligligaton an umat hidin inat nan i'Egypt ay da'yu.
- 25 Ti heten pummolta' ay da'yu
 ya adi madnoy at mapogpog ta diday poggogo'.”
- 26 At hi Apo Dios an nidugah di abalinana
 ya moltaona dida ta umat hi nummoltaanah nan iMidian hinan Batud Oreb,§
 ya umat goh hidin nummoltaanah nan titindalud Egypt ta nun'alnongdah nan baybay.*
- 27 Ya bo'on mahkay diday mun'ap'apuh nan babluyyu
 ti mapogpog nongkay nan gunda pangipaligligatan ay da'yu.
- 28 Amangonyu adya nan buhulyun i'Assyria an na'uydan gumubat!
 At henggopda mahkay ad Aiath,
 ya ene'wadam Migron,†
 ya ad Micmash‡ ya inhinadah di nan udum an gina'udan mi'gubat.
- 29 Ya nunti'idda ta linauhanda nan bihhang ta immuyda immiyan ad Geba.

§ 10:26 Judg. 7:25. * 10:26 Ex. 14:26-28. † 10:28 Ipa'innilan Isaiah di pange'wan nan i'Assyria an umuy ad Jerusalem, ya hay inadagwin daten duwan babluy ya 16 an kilometuh appit hi iggid hi un hagangon di buhu'an di algaw. ‡ 10:28 Hay inadagwinad Jerusalem ya 11.2 an kilometlu.

- At tuma'otda nan i'ibba tu'ud Ramah, §
 ya limmayawda nan wad Gibeah* an babluy
 din ali tu'un hi Saul.
- 30 Ya pinumkawda nan i'ibba tu'ud Gallim hi
 ta'otda,
 ya *mahmo'da* goh nan wad Laishah ya ad
 Anathoth. †
- 31 Ya numpangalayawda goh nan wad Madme-
 nah,
 ya ad Gebim,
- 32 mu ad ugwan an algaw ya dimminongda nan
 buhul hi ad Nob ‡ ta mun'eblayda.
 Mu umi'ikayda damdaman umalin
 mama"ih tun ad Zion.
- 33 Mu tigonyun hi Apo Dios an nidugah di abali-
 nana
 ya nidugah di pangatnah nan titindalun
 i'Assyria
 an ta"on hi un nan ap'apuda ya u'upihyalda.
 At paddungnay punlongohnay o"ongol
 an ayiw.
- 34 At nan nidugah di abalinanan Dios nongkay
 ya pogpogona daden buhul tu'un holag
 Israel,
 at umat hinan munlongoh hi ayiw hinan
 inalahan ad Lebanon.

§ 10:29 Hay inadagwinad Jerusalem ya 8 an kilometlu. * 10:29
 Hay inadagwinad Jerusalem ya 4.8 an kilometlu. Ya hiyah ne
 kapitulyud Israel hidin nun'alian Saul. † 10:30 Hay pohdonan
 ibaga ya *mahmo'*, at nunhanul hi Isaiah an ta"on un bo'on hiyay
 umipakiki an kalahin di hanul. ‡ 10:32 Hiyay pingit di siudad
 ad Jerusalem.

11

Nan Holag Jesse ya nan Pun'ap'apuwana

- ¹ Nan holag di a'apun David ya umat hinan tungod di nali'oy an ayiw
 an la'tot ya himmalepeng*
 ti nan balbalun mun'alih udum hi algaw ya malpuh holag David.
- ² Ya miyodol ay Hiya nan Na'abuniyanan an Lennawan Apo Dios
 ta idatnay ananomnomana ya la'engna ta abalinanan mun'ap'apu ya muntugun hinan tataguna.
 Ya inilana nan pohdon Apo Dios an atona ta Hiyay daydayawona.
- ³ Ya hay iyamlongna ahan ya nan pangun'unudanan Apo Dios.
 Nahamad di pun'ap'apuwana ti bo'on nan mattig an aat di taguy tigona, ya adina edenol hinan ibagan di tatagu.
- ⁴ At nahamad an nepto' di atonan mangipanuh hinan nun'awotwot
 ya nan mi'id di abalinana.
 Ya hana ay an tatagun nun'appuhiy ato'atonda
 ya moltaona dida an un anggay di humapitana ya mun'a'atoyda.
- ⁵ Ti na'ahamad di atonan mun'ap'apu an mi'id di ibahhawana.
- ⁶ Ya henen a'atana ya mabalin an mitnud nan ahuh inalahan† hinan imbaluy di kalnilu,

* **11:1** Hiyah ne ohan ngadan Jesu Kristu (bahaom nan footnote di Mat. 2:23). † **11:6** Unu wolf.

ya mabalin an me'yelo' nan gandeng hinan lepard.

Ya ta"on un nan layon ya mabalin an me"an hinan baka,

ya hay mangipapto' an manalimun ay dida ya nan ung'ungnga.

⁷ Ya ta"on un nan baka ya bear ya mundellohdan mangan,

ya ta"on un nan imbabaluyda ya munlammungda goh an molo'.

Ya nan layon ya umatdah nan bakan mandandah holo'.

⁸ Ya mabalin an mun'ay'ayamda nan ung'ungungngah nan way abung di ha'u'u‡ unu dapoonda nan abungda ti adida umalat.

⁹ At mi'id di nappuhi unu pumatoy hidih nan ma'alín duntug Apo Dios§ ti an amin di tataguh tun luta ya innilaondah Apo Dios.*

¹⁰ Ya henen gutud† ya pohpohdon di tataguh abablubabluy nan mun'ali an holag David, at ma'amungdan amin nan tataguh nan babluyna, ya mid al'alín dida.‡

¹¹ Ya henen gutud goh di pangibangngadan Apo Dios hinan tatagunan wad Assyria, ya ad Egypt,

‡ **11:8** Unu cobra. § **11:9** Hay ibalínan ten hapit di Hebrew an *duntug Apo Dios* ya bo'on ohan duntug ya anggay mu an amin nan babluy ad Israel (Ex. 15:17). * **11:9** Hitun umalian Kristu an mun'ap'apu ya adida mahkay mata'tan nan atap an animal. Ya umat goh hinan tatagun maphod di pun'u'unnudanda. † **11:10** Ma'at hinan Hinlibuy Tawon. ‡ **11:10** Rom. 15:12.

ya ad Pathros,§ ya ad Ethiopia, ya ad Elam,* ya ad Babylon, ya ad Hamath,† ya nan wah pingit di baybay, ya hinan babluy an nigagwah nan baybay. At pidwanah ne hi pangibangngadanad Israel hinan tatagunan niwa'at.‡

12 At hiyay dumalat ya ma'amungda nongkay nan tatagunan i'Israel ya iJudah an niwa'at hi abablubabluy hitun luta.

13 At nan i'Israel ya adida mahkay aguhan nan iJudah, ya umat goh hinan iJudah an adida mahkay abohlan nan i'Israel.

14 Ta undaat himbabadang an mangubat hinan iPhilistia an numpunhituh appit hi alimuhan di algaw, ya immuyda nun'ala nan gina'un nan tataguh appit hi buhu'an di algaw.

Ya himbabadangda goh ta abakondad Edom, ya ad Moab, ya ad Ammon ta diday mun'ap'apuh di.

15 Ya tud'on Apo Dios nan Mumbolah an Baybay,§ ya impiyuynay lumahu an tuyup, at ta'on un nan Wangwang an Euphrates ya matdu' ta mumbalin hi pitun ginnaw, at mabalin an bad'angon di tagu.

16 At nan na'angang an tatagun Apo Dios hi ad Assyria

§ 11:11 Ohan babluy ad Ethiopia an neheggon hinan igaddad Ethiopia. * 11:11 Unu ad Iran. † 11:11 Ohan babluy ad Aram (unu ad Syria). ‡ 11:11 Nan nahhun ya hidin numbangngadan nan Hudyud Canaan an nalpud Egypt (verse 16). § 11:15 Unu Red Sea.

ya waday maphod an kalatan dalanonda
an umat hidin inat din o'ommodah
nalpuwandad Egypt.

12

Hay Kantan Pundayaw ay Apo Dios

- 1 At way ohah nan tatagu eden a'atana ya
ikankantadan alyonday,
“He"a, Apo Dios, an dayawo',
ta'on hi un'a bimmungot ay ha"in ya munya-
mana' ti na'udyaan,
ya ten ipa'amlonga' goh ay He"a.
- 2 Immannung an He"a, Apo Dios, di nangibaliw ay
ha"in,
at edenol'un He"a ta adia' tuma'ot.
He"a, Apo Dios, di mangidat hi abalina' ya
bi'ah'u,
ya He"ay gun mangibaliw ay ha"in.
- 3 Ti nan binaliwan Apo Dios ya ongol di amlongda
an umatdah nan tagun na'uwaw an
ma"amlong hinan ayhugin danum an
inumona!”
- 4 At henen gutud ya ikankantan goh nan tatagun
alyonday,
“Munyaman tu'un Apo Dios,
ya Hiyay pumpabadangan tu'u!
Ya ipa'innila tu'uh nan tataguh
abablubabluy di inatna ya nan
anabagtuna!
- 5 Ya ikantaan tu'u goh hi Apo Dios ti do'ol di
mun'aphod an inatna,
ya ipa'innila tu'un amin hi tagu.

⁶ At ditu'un tatagud Jerusalem ya it'u' tu'un mun-dayaw ya mungkanta
 an dumalat di amlong tu'u.
 Ti hi Apo Dios an ni'babluy ay ditu'uh tud
 Israel ya nidugah di abalinana!”

13

*Hay Nipa'innilah Amoltaan ad Babylon
 (Isa. 21:1-10; Jer. 50:1—51:64)*

¹ Hiyah te impa'innilan Apo Dios ay ha"in an hi
 Isaiah an hina' Amoz hi ma'at hi ad Babylon.*

² An inalinay,

“Itayunyu nan bantilah nan tulid di duntug
 an mi'id di ayiw ta ma"attig.
 Ya nun'it'u'yuh nan titindalu ta hogpon-
 dad Babylon
 an babluy nan mumpahiyan tatagu.

³ Ti Ha"in an Dios di nannag hinan na'na'unnud
 an tindalu'
 an mun'abungot ya nun'atulid ta
 pa"ionda nan numpunhituh di†
 ti nidugah di bohól'un dida.”

* **13:1** Mid ni' di ustuh Pumpapto'an di iBabylon eden gutud hidin amatagun Isaiah, mu ad Babylon di ohan aptan an provinciah nan Pumpapto'an di Assyria. At paddungnay ipa'innilan Isaiah nan ma'at ad Assyria. † **13:3** Hin'umu'uddum ya usalon Apo Dios di tindalun di udum an babluy an mangabak hinan nangi-paholholtap hinan holag Israel. Umat ete an immandal Apo Dios hinan iMedia ta pa"ionda nan iBabylon an nangiyuy hinan holag Israel hinan babluyda ta numbalinonda didah balud hidi. Ya hay kulugon nan do'ol an evangelicals ya ipa"elna nan a'anghel Apo Dios an mi'gubat hinan tindalun AntiKristuh angunuh di Punligatan di Tatagu.

- 4 At ha'in an hi Isaiah ya inali' di,
 “Madngol di helhel nan do'ol an tatagun
 na'amung hinan duntug.
 Ti nan nidugah di abalinanan Dios ya in-
 amungna daten titindalun nalpuh nan
 abablubabluy
 ta midadaandan mi'gubat.
- 5 Dida ya nalpudah adagwin babluy
 ta diday honogon Apo Dios an mama'in
 amin hinan babluy ad Babylon
 an gapuh nan nidugah an boholna.
- 6 At da'yun amin an tataguh tun luta ya oltonyuy
 kilayu‡
 ti adi mahkay madnoy at madatngan nan
 algaw an pama"ian nan nidugah di
 abalinanan Dios ay da'yu.
- 7 At awniat nidugah an wumogwowogwog di
 taguh ta'otda,
- 8 at mami'id di tulidda an umuy mi'gubat.
 Ya nidugah di holtapondah dogoh
 an umat hinan babain maligatan an muntun-
 gaw.
 At gunda muntoto"olan,
 ya ma"attig hi angahday ta'otda.
- 9 Mu anakkayah henen algaw an umalian Apo
 Dios
 an mipattig nan nidugah ahan an bun-
 gotna ti pa"iona tun luta,
 at adi mahkay mababluyan.
 Ya ni'yubahnan amin nan nun'abaholan.

‡ **13:6** Heten pama"ian Apo Dios ya bo'on hi ad Babylon ya anggay
 ti udum hi algaw ya an amin hitun luta.

- 10 Ya nan numbino'ob'on an bittuan ad daya, ya bulan, ya algaw
ya adida mahkay bumnang.”
- 11 Ti inalin Apo Dios di,
“Moltao' tun luta ya an amin nan tatagun
nun'abaholan.
At mapogpog an amin nan mahapit ya
mumpahpahiyen tatagu
ya nan mangipaligligat hi ibbadan tagu.
- 12 At hay gutud hi a'atana ya nahnotday
ma'angang hinan tatagu
an umat hi a'itang di balitu' ad Ophir.
- 13 Ti Ha"in an nidugah di abalinanan Dios ya
ipa'dam'uy bungot'u
ta iwogot'ud abuniyan ya tun luta ta
mahlig hinan nipabunana.”
- 14 Ya ha"in an hi Isaiah ya inali' di,
“Hanan niyuy ad Babylon ya lumayaw-
dah babluyda
an umatdah nan ulha an anuponda dida.
Ya umatda goh hi kalnilun mi'id di mangi-
pacto' ay dida.
- 15 At wa ay atog ta ah'upanda dida ya pinatoyda,
16 ya hana ay an ung'ungungngan imbabaluyda
ya pumpolohda,
ya nun'ihaplatda didah hinagangda.
Ya nunhogopday a'abungda,
ya nun'aladay gina'uda.
Ya ta"on hi un nan binabain ahawada ya
pilitonda didan elo'.”
- 17 Ya inalin Apo Dios di,

“Ta'on hi un umat hinay ma'at ta
pabungto' nan iMedia[§] ta gubatonda
nan iBabylon.

Dida ya adi mabalin hi unda mabayadan hi
silver unu balitu',

18 at pumpanada nan mumpangilog an linala'i,
ya mi'id di homo'dah nan
ung'ungungnga ya nan ungunga.

19 Manu ti ad Babylon di ma"aphod an babluy
hitun luta,*
at hiyay ehngel nan bimmabluy hidi.

Mu Ha"in an Dios ya pa"io' ta umat hi ad
Sodom ya ad Gomorrah.

20 At hiyanan mumbalin nongkay hi mapulun hi
enggana,
at ta'on hi un nan Arabo an lumane'le'od
ya adida mungkampuh di.

Ya umat goh hinan mumpumpapto' hi kalnilu
an adida iyuy hidiy kalniluda.†

21 Mu hay umuy hidi ya nan animal hinan mapu-
lun
an umat hi gandeng, ya kuup, ya nan
udum.

§ 13:17 Nan iMedia ya numbabluydah nan hakup di appit hi
agwan hi un hagangon di buhu'an di algaw an alyondan ad Iran
ad ugwan. Nan iMedia ya niddumdah nan titindalun Cyrus an alid
Persia ta inabakday iBabylon hidin 539 B.C. Ya hin'umu'uddum
ya nan iMedia ya ma'alih Medes. *

* 13:19 Nan apayapayaw
hitud Ifugao di ma'alih The Eighth Wonder of the World, ya
hidid Babylon di oha goh an ma'alih Wonder of the World ti
impiyamman din Alin hi Nebuchadnezzar nan galden an wah
nan bagtuna (bahaom nan footnote di Dan. 4:30 ta innilaom di
udumnan aatna). † 13:20 Nipa'annung heteh din 700s B.C. ti mid
ah numpunhituh di.

22 At hay madngol mahkay hidi ya nan alawaaw
 di animal an ma'alih hayina ya jakal
 hinan mun'aphod an a'abung hidi ti dida
 mahkay di munhituh di.
 At heten apa"ian ad Babylon ya adi madnoy
 at madatngan.”

14

*Hay Ibangngadan nan Holag Israel an Inyuy di
 Buhul hi Udum an Babluy*

1 Hi Apo Dios ya awniat hom'on goh damdama
 ditu'un holag Israel
 an ma'ali goh hi holag Jacob,
 at hiyanan ditu'uy tataguna.
 At ibangngad ditu'uh nan babluy tu'u
 tuwali,
 ya wadaday tatagun malpuh udum an babluy
 an umalin middum ay ditu'u.

2 Ya umat hituy ma'at ay ditu'uh awni
 ti do'olday babluy hi bumadang ay ditu'u
 ta ibangngad ditu'uh tun babluy tu'u.
 Ya nan tatagun umalin mi'babluy an
 linala'i ya binabai
 ya mumbalindah baal tu'un holag Israel.
 Ya abakon tu'u mahkay din nangipahol-
 holtap ay ditu'u,
 at ditu'un holag Israel di mun'ap'apun dida.

3 At pogpogon Apo Dios di abaal tu'un tataguna*
 ta duminong mahkay nan nidugah an gun tu'u

* **14:3** Ete ya inalin Apo Dios hi pogpogonay abaal nan holag
 Israel ad Babylon an umat hi namogpoganah abaaldad Egypt hidin
 hopapna.

punlungdayaan ya punholholtapan an dumalat
nan naligat an tamun ipilitdan ipatamun ditu'u.

⁴ At na'at ay hana ya ditu'u mahkay di manelde-
lah nan alid Babylon an alyon tu'uy,

“Natoy mahkay nan nun'appuhiy pangat-
nan ali,

at napogpog mahkay di pangipaholholta-
panah tatagu!

⁵ Ti pinogpog Apo Dios di abalinana
ya nan nun'appuhin pangatna

⁶ an gapuh bungotna,
ya nidugah di nangipaligligatanah nan
tatagun inabakdah gubat.

⁷ Mu maphod ta ad ugwan ya malenggopda
mahkay nan tataguh abablubabluy,
at hiyanan mungkantadah amlongda.

⁸ Ya ta'on un nan ayiw an bolbol ya nan ayiw an
cedar ad Lebanon
ya paddungnay umamlongdah natayan
nan alid Babylon
ti mi'id mahkay di munlongoh ay dida.†

⁹ Ya nidadaan nan lubu' hi pangipahigupandah
nan alid Babylon.

Ya numpundadaan nan lennawan din
nun'atoy
an din mun'abi'ah an numpumpapto' hitun
luta an mangapnga ay hiya,
ya ta'on hi un din a'ali ya mumpan-
gata'dogdah nan way inumbunanda.

† **14:8** Nan a'alid Assyria ya ad Babylon ya nabayag ahan an impa-
longolongohdah nan tataguday mun'aphod an ayiw ad Lebanon ta
inyuydah babluyda.

- 10 Ya an aminda ya pun'it'u'dan alyonday,
Ad ugwan ya mi'id mahkay di abalinam
an umat'an da'mi!
- 11 Ti ta"on hi un ongol di abalinam an ikankan-
taan da'ah nan tatagu
ya pun'ipagangohday alpah pundayaw-
dan he"a
mu ad ugwan ya ahigo'go'may di begeh hi
olo'am,
ya umat goh hinah nan miyuloh ay he"a.
- 12 Uya'anah ipa'ampaam ti ta"on hi un'a ni' mi-
paddung hi talaw ad dayan mamigat‡
mu paddungnay malpu'ad abuniyan ta
magah'ad dolom.
Ya wan he"a din do'ol di pina"inah nan
abablubabluy.
- 13 Ti hay ninomnommu ni' ya alyom di,
Ato' an amin di abalina'
ta la'tot ya ha"in di na'abbagbagtu ya un nan
bittuan Apo Dios.
Ta ha"in di mun'ap'apuh nan duntug
an a'am'amungan di numbino'ob'on an
madayaw.§

‡ 14:12 Bo'on nan alid Babylon di ituduna ti ta"on goh un hi
Satanas (Ezek. 28:12-19; Lk. 10:18). § 14:13 Hay kulugon di
udum ya hiyah ne Duntug Apo Dios ad abuniyan, mu alyon di
udum an hiyah ne Duntug an Zaphon (unu Duntug an Casius)
an wad Aram (unu ad Syria) ti kinulug nan iCanaan an hiyah ne
pummitingan nan tataguh nan diosda ti hidi anuy punhituwanda.
Ya hay ipaddungana ya nan Duntug an Olympus ad Greece hi
awadan anu nan punhituwan ya pummitingan nan iGreece hinan
numbino'ob'on an dayawonda. At mid mapto' hi makulug.

- 14 Ya inalim goh di,
 Lauha' nan awadan di bunut
 ta olom ya mipaddunga' hinan
 na'abbagbagtun Dios.*
- 15 Mu nen un aat goh nipiyuy hinan lubu' an wad
 dolom,
- 16 at nan mannig ay he"ah di ya ihahammad da'an
 tigon,
 ya alyondah nomnomday,
 Undan hiyah te din tagun mangipawog-
 wowogwog
 hidin a'ali ya tataguh abablubabluy?
- 17 An numbalinonay abablubabluy hitun lutah
 mapulun,
 ya impawanay umanamutan nan
 imbaludnan tatagun inilpunah nan
 babluy an ginubatna.†
- 18 An amin nan a'alih nan abablubabluy
 ya mun'aphod di nun'ilubu'anda.
- 19 Mu he"a ya matoy'an mi'id di mangilubu' ay
 he"a.
 At mitapal di odolmuh nan nalu"ungan
 hinan mabinatu,
 ya nun'agat'unan di odolmuh nan odol nan
 titindalum an nun'atoy hinan gubat,
 at paddungnay inggatigatin da'a.
- 20 Ya manu ay adi'a milubu' an adi'a umat hinan
 udum an ali

* **14:14** Hi Satanas ya iyabuhanan mamloh hinan pun'ap'apuwan Apo Dios. † **14:17** Nan alid Babylon ya agguyna impa'anamut nan holag Israel an imbaludna, ya umat hina goh ay Satanas hinan imbaludna. Mu hi Kristu ya immali ta imbo'tana nan imbalud Satanas (Lk. 4:18).

ti numpa"im nan numbabluyam,
ya numpatoymu nan tatagum.

At hene ta mi'id di ma'angang hinan
nun'appuhiy pangatdan holagmu
ta a'aliwan di ngadanmuh enggana.

- 21 At agayu ta pumptooyu nan imbabluy nen ali
ta miballoh nan numbaholan din
o'ommodda!
Ta wan mapogpog di pun'ap'apuwandah tun
luta
ya nan gunda panakupan goh hi udum
an babluy.”

- 22 Ti hi Apo Dios an nidugah di abalinana ya
inalinay,
“Pumpa"i' ad Babylon ta mi'id di
ma'angang an ta"on hi un unga.

- 23 Ya pompa"i' ad Babylon ta pumbalino' hi abung
di kuup
ya un mamalbong ta adi mahkay
mababluyan.

At paddungnay higida' ta engganah un
ma'aan an amin di wah di.

Ha"in an nidugah di abalinanay nanapit
ete.”

*Hay Pummoltaan Apo Dios hi ad Assyria
(Zeph. 2:13-15)*

- 24 Hi Apo Dios an nidugah di abalinana ya inalina
goh di,

“Umannung an mipa'annung an amin
din ninomnom'uh ato'.

- 25 At nan i'Assyria an wah tun babluy'u ya patayo'
dida

an ta'on hi un nan wah nan aduntudun-
tug eten babluy.
At mapogpog di gunda pangipaligligatan hi-
nan tatagu' an numbalinondah baalda.

- 26 Umat hituy ninomnom'uh aton hi an amin an
babluy hitun luta,
at moltao' nan tataguh abablubabluy.
27 Ya mi'id di mabalin hi mangipadinong ay Ha'in
an nidugah di abalinanan Dios
ti Ha'in di ad nomnom hi amoltaan nan
tatagu.”‡

*Hay Pummoltaan Apo Dios hinan iPhilistia
(Jer. 47:1-7; Ezek. 25:15-17; Joel 3:4-8; Am. 1:6-
8; Zeph. 2:4-7; Zech. 9:5-7)*

28 Hidin natayan nan Alin hi Ahaz§ ya hiyah te
nipa'innilan ha'in an hi Isaiah.

29 Inalin Apo Dios di,
“Da'yun iPhilistia ya adi ayu umamlong
hi natayan nan ali an nangipaligligat
ay da'yu.

Ti nan imbaluynan mihukat ay hiyan mun'ali
ya inyal'alana ya un hiya.

Ti gulat ta mipaddung hi amanah ulog
ya hay ipaddungan nan imbaluyna ya nan
nidugah di habidungna.*

- 30 Mu nan tatagu' an ta'on ahan hi unda
nun'awotwot ya ipapto"u

‡ 14:27 Hay nipa'annungan nan inalin Apo Dios ya nitudo' hi Isa.
37:21-29. § 14:28 Natoy hidin 715 B.C. * 14:29 Hay nihukat
ay Sargon III (721-705 B.C.) ya da Sennacherib (704-681 B.C.) ay
Esarhaddon (680-669 B.C.), ya hi Ashurbanipal (668-633 B.C.).

an umat hi aton di mumpapto' hi kalnilu
ta lumenggopda.

Mu da'yun iPhilistia ya ipa'ali' di batel ta
mun'a'atoy ayun amin.

³¹ At ngumugngug ayun iPhilistia ti na'uyday do'ol
ahan an titindalun[†]
nalpuh appit hi iggid hi un hagangon di
buhu'an di algaw
an numpundadaan an mi'gubat.”

³² At hay pambal tu'uh nan umalin munhanhan
an malpud Philistia?[‡]
Alyon tu'uy,
“Hi Apo Dios an nangipata'dog hi ad Zion ya
Hiyay ihi'uganmin
nun'awotwot ahan an tataguna ta
mibaliw ami.”

15

Hay Nipa'innilah Amoltaan ad Moab

(*Isa. 25:10-12; Jer. 48:1-47; Ezek. 25:8-11; Am. 2:1-3; Zeph. 2:8-11*)

¹ Hiyah te impa'innilan Apo Dios hi ma'at ad
Moab. Inalinay,
“Nan duwan babluy ad Moab an ad Ar ya
ad Kir*”

[†] **14:31** Nan i'Assyria. [‡] **14:32** Daten umalin mi'hapit an malpud Philistia ya unda mahmahan hi un immannung an agguy napa'id Judah. * **15:1** Unu ad Kir Hareseth (Isa. 16:7). Ya hiyay kapitulyud Moab eden timpu.

- ya madatngan di apa"iandah un ohay mah-
dom.†
- 2 Ya nan iDibon hi ad Moab ya baluonda nan
i'ibbadan iNebo ya iMedeba
an umuy hinan duntug an kumanilah
awadan di timpluda.
Ya nummukmukanday buu'da ya hamayda ta
pangipattigandah punlungdayaanda.
- 3 Ya nan udum ya dumanallanandah nan kalatan
hay langgut di inlulubungda ta ipattig-
dan munlungdayada,
ya nan udum ya hinan nundotal an atap di
a'abungda
ya hinan a'am'amungan di tatagu an way
ohaah ahikikilada.
- 4 Ya ta"on un ad Heshbon ya hi ad Elealeh
ya madngol di kiladah engganad Jahaz.
At ta"on un nan na'atullid an tindalun di
iMoab ya kumilada
ti nidugah an wumogwogdah ta'otda.”
- 5 Ya ta"on hi un ha"in an hi Isaiah ya malmuy
homo"uh nan iMoab
an puntaynanday numpunhituwanda
ta lumayawda ta umuydad Zoar ya ad Eglath
Shelishiyah.
At gunda kumilan munti'id an umuy ad
Luhith,
ya limmayawda ta umuydad Horonaim
di udum an gunda mundaldalan an
kumanila.

† 15:1 Mid mapto' ya na'at hidin 715-713 B.C. hidin nangabakan
da Alin hi Sargon III (721-705 B.C.) an nalpud Assyria ay dida.

- 6 Ya nan Ginnaw an Nimrim ya natdu',
at nun'alyaw an amin di holo' ya nan
nitanom.
- 7 Ya nan tatagun bumad'ang ta lumayawdan
e'wadah nan hadog hi awadan nan a'ayiw
an ma'alih poplar‡
ya nun'ita'indan amin di abalinandan odnan
hinan inadangyanda.
- 8 At nidugah di kilan nan tatagun madngol hi an
amin hinan babluy ad Moab
an mete"ah nan pogpog hi ad Eglaim
ta engganah nan pogpog goh ad Beer Elim.
- 9 Ya nan danum hinan ginnaw hi ad Dibon§ hidid
Moab
ya napnuh dalam di tatagun nun'a'atoy.
Mu hi Apo Dios ya iyal'allana damdamay
pummoltana ay didan iMoab
ti nan tatagun ma'angang ya nan
mangipadah an lumayaw ya patayon
damdama goh di layon.

16

- 1 Nan ma'angang an iMoab an lumayaw an umuy
ad Sela an neheggon hinan mapulun
ya impiyaliday do'ol an uyaw an kalniluh
ipa'dawdah* nan alih tud Judah.
- 2 Ya nan binabai ay atog an iMoab an bu-
mad'ang hinan wangwang hi ad Arnon ya
ma'aladyawdan

‡ 15:7 Mid mapto' ya hiyay igad ad Moab ya ad Edom. § 15:9
Nunhanul hi Isaiah ti nan hapit di Hudyu an Dibon ya umat hinan
hapitda an mumbolah. * 16:1 Nan ma'abak di mangidat hi
ipa'daw hinan mangabak ay dida.

umatdah nan na'abul an hamutih nan
buyada.

- ³ Ya danen iMoab an nangiyalih kalnilud
Jerusalem ya inalidan da'min iJudah di,
“Ituduyu ni' di atonmih maphod!
Ya hom'on da'mi ni' ahan
ta mabalin ay ni' ya umali amin milidum
hitun babluyyu
ti nidugah ahan di potang an namamah nan
mapuyaw.
- ⁴ Ya abulutonyu ni' ahan ta ibaliw da'mih nan
pumatoy
an buhul an nidugah di bungotda!”

Ti awniat mapogpog nan mamuhul ay da'mi,
at duminong nan punligatanmi ti
ma'ubahdah tun luta.

- ⁵ At mun'ali mahkay nan holag David an dumalat
di pamhodnah nan tatagu.
Hiya ya nahamad di pangatna,
ya nepto' di atonan mangipanuh hi
tatagu.

- ⁶ Ya inalid din tatagud Judah di,
“Dengngolmin nidugah di pumpah-
pahiyaanyun iMoab ya ngohoyyu,
mu ad ugwan ya mi'id di hulbin nan pumpah-
pahiyaanyu.

- ⁷ At hiyanan kilaanyuy napa"ian di babluyyu.
Ya miyal'allay lumungdayaanyuh unyu
nomnomon din
mun'apolhat an tanudyud Kir Hareseth.†

† **16:7** Hiyay kapitulyud Moab hidin amatagun Isaiah.

- 8 Ya nan nun'itanom hinan punhabalan ad Heshbon ya mun'a'lengda.
 Ya umat goh hinan nitanom an greyp hi ad Sibmah
 an alpuwan din mun'aphod an miyammah bayah
 an gun mamutong hinan a'ap'apuh nan abablubabluy.
 Ti hay natamman hi greyp ya engganad Jazer ta numpa'uy hinan mapulun
 ya hinan Natoy an Baybay‡ an man-aphapeng ya adudu"oy.
- 9 Mu awniat pa"ion di buhul nan natamman hi greyp.
 At ta"on hi un ha"in ya kumilaa'
 ti adyu'a ahan nan greyp hi ad Sibmah, ya ad Jazer, ya ad Heshbon, ya ad Elealeh.
 Ti mami'id mahkay di mapugah an bungbungan
 ya nan udum an mangipa'amlong hinan tatagu.
- 10 At mapogpog nan nidugah an pun'amlongan nan tataguh unda mumpugah hi greyp.
 Ti mi'id mahkay din madngol an mungkanta,
 ya ahi'i'ingal hinan gunda pumpogohan ni' hi greyp
 ti pinogpog'u din gunda pun'am'amlongan.
- 11 At hiyanan kumilaa' ya munlungdayaa' hinan na'at hi ad Moab
 an namamad Kir Hareseth.

‡ 16:8 Unu Dead Sea.

12 At nan iMoab ya ta"on hi unda gun umuy hinan
 gunda pundayawan§
 hinan do'ol an dayawondah nan awadan
 di pun'onnganda
 ya unda hay mumbolay ya anggay.
 Ti nan dayawonda ya mid abalinandan
 mangibaliw ay dida.”

13 Ya nahhun tuwalin ina'allin Apo Dios daten
 ma'at hinan iMoab.

14 Mu ad ugwan ya alyonay, “Mala'uh mahkay di
 tuluy tawon ya mami'id an amin nan inadangyan
 di iMoab. Ya tuttuluy ma'angang hinan tataguh
 di, mu mahmo'dan mi'id di abalinanda.”

17

Hay Pummoltaan Apo Dios ad Damascus *(Jer. 49:23-27; Am. 1:3-5; Zech. 9:1)*

1 Hay impa'innilan goh Apo Dios hi ma'at ad Dam-
 ascus an kapitulyud Aram* ya inalinay,
 “Awniat tigonyud Damascus an nidugah
 di apa"iana
 at bo'on mahkay babluy di aatna.

2 Ya nan abablubabluy ad Aroer† ya minganuyda.
 At hay baka ya kalniluy umuy hidi
 ti mi'id di taguh dih mangabul ay dida.

3 At ad Damascus ya ma'abak an umat hinan
 na'allup an babluy ad Israel an mapa"i
 ta mi'id di ipo"oyan nan tataguh di.

§ 16:12 Hi Chemosh di bululdad Moab. * 17:1 Unu ad Syria.

† 17:2 Hiyah ne igad ad Aram (unu ad Syria) hi appit hi agwan hi
 un hagangon di buhu'an di algaw.

At nan ma'angang an tatagud Aram ya
 umatda nongkay hinan i'ibbayun i'Israel
 an mami'id din nidugah an abalinanda.‡
 Ha"in an nidugah di abalinanan Dios di
 nanapit ete.”

4 Ya inalín goh Apo Dios di,
 “Henen a'atana ya nan ma"aphod an aat
 di i'ibbayun holag Jacob ya maluman
 ti mami'id mahkay di inadangyanda,
 at umatdah nan ahohomo' an tagun
 na"ung'ung.

5 At mipaddungdah nan paguy hi payaw an nabto'
 ay ya ma'lengda,

at umat hinan Nundotal an Rephaim. §

6 Mu nan pumpugahan hinan bungbungaan an
 umat hi olibo
 ya mabalin an wadaday ohha'ohhah
 bunganah ma'angang hi uddu'na.
 Umat goh hinay ma'at hinan i'ibbayun holag
 Israel an awniat wadaday ma'angang.
 Ha"in an hi Apo Dios an dayawonyun
 holag Israel di nanapit ete.”

7 Ya ma'at ay hatu ya ibilang mahkay nan tatagu
 nan nunlumun didan hi Apo Dios an
 dayawon tu'un holag Israel.

At Hiya mahkay di pumpabadanganda.

‡ 17:3 Hidin 732 B.C. ya hinakup nan Alin hi Tiglath-Pileser III (744-727 B.C.) an nalpud Assyria ad Damascus, ya inabakna goh nan do'ol an siudad ad Naphtali ya ad Zebulun an hakup ad Israel, ya pinaligatna dida (Isa. 9:1). § 17:5 Nan Nundotal an Rephaim ya ma"ap'aphod di nitanom hidi ya un nan udumnan lugal.

- 8 At bo'on mahkay nan inyammadan pun'onngan
 hinan udum an dayawon di udum an
 babluy
 an umat ay Asherah di pange'kodanda.
 Ya adida mahkay munggo hob hi incense hi-
 nan pun'onngan.
- 9 Ya henen a'atana ya nan nun'a'allup an babluy
 ya mapa"ida ta matawanda.
- 10 Mu da'yu ya inaliwanyuh Apo Dios an nan-
 gibaliw ya gun nangipapto' ay ditu'un
 nipaddung hinan daplah an nahamad hi
 ihi'ugan.
 Mu hay inatyu ya un ayuat goh nuntanom
 hinan ma"aphod an tanom
 an nalpuh udum an babluy.
- 11 Mu ta"on hi un himbumagga ya himmangaw ya
 himmabungdah nan mabiggat
 mu adi damdama mabalin hi pugaho-
 nyuy bungada
 ti mi'id di hulbidah nan dumatngan di
 nidugah an punligatan ya lumungdayaan.*
- 12 Anakkayah di gehom nan do'ol an titindalun
 nalpuh nan numbino'ob'on an babluy
 an paddungnay un gongaah nan mabi'ah
 an danum.
- 13 Mu ta"on hi unda umat hinan atata'ot an
 gongaah di do'ol an danum
 mu ihingal ay Apo Dios dida ya
 ma'aladyawdah nan adagwi,

* **17:11** Hanan dumalat hinan gumubatan nan i'Assyria hinan i'Israel.

- at umatdah dugin miwa'at hinan duntug,
 unu dagamin iyaddib di tuyup.
- 14 At ta'on hi unda nidugah an atata'ot hinan
 mahdom
 mu adi mawa'ah at mami'idda.
 Ti umat hinay pumbalanan nan puma"i unu
 nan pumloh hi gina'uh tun babluy tu'u.†

18

*Hay Nipa'innilah Amoltaan ad Cush**
 (Isa. 20:1-6; Zeph. 2:12)

- 1 Mahmo'da nan numpunhitud Cush
 an neheggon hinan wangwang an
 awadan di ahipapayagpag an dudun.†
- 2 An gun mannag hi umuy hinan udum an babluy
 hi un way ipa'innilada
 an munlugandah bangkan hay niyamma
 ya nan atlubong.
 Ya hay pange'wanda ya nan Wangwang an
 Nile.
 At da'yun mumpunwilit an gun mahnag
 ya mumbanggad ayuh nan babluyyun
 nabattabattanan hi wangwang
 an awadan di atata'nang an tatagun
 ul'ulidammuh di up'upda,‡
 ya nat'on di hapitda an ta'tan di tataguh
 abablubabluy

† 17:14 Bahaom di Isa. 37:36-37 an ipa'annungan ten nibaga.

* 18: Ta'on un hakup ad Egypt hidin penghana mu hiyay
 babluy ad Ethiopia ad ugwan. † 18:1 Mid mapto' ya ipa'elday
 mun'abi'ah an titindalud Cush. ‡ 18:2 Waday hamay nan Hudyu,
 mu mi'id hinan i'Ethiopia.

an gapuh amabungotda ya ongol di abalinanda.

- ³ At da'yun tataguh abablubabluy hitun luta
ya tigonyu ta wada ay di mipatulun bantilah nan duntug
ya mipagangoh ay nan talampet ya
ihamadyun donglon.
- ⁴ Ti inalín Apo Dios ay ha'in di,
“Awni akkay ta tigo' nan ma'ma'at.
Ti umata' hinan potang an mid al'ali ya bim-muhu'.”
- ⁵ Ya manu ay umat hinay inalina
ti nan ninomnomnan ma'at an pamog-pogonah nan i'Assyria
ya mipaddung hinan nitanom an greyp an
agguy nalum di bungada
ya numputulanay halepengda.
- ⁶ At mun'iwalatangdah nan luta ta way onon di
hamutih nan duntug
hi engganah apogpogan di tiyalgaw,
ya nan ma'angang ya onon di animal hi inalahan hinan lawang.
- ⁷ Ya henen gutud di pangiyalian nan tatagun
atata'ngay ya ul'ulidammuh di up'updah
adaw an midat ay Apo Dios an nidugah
di abalinana.
An didana din ta'tan an amin di tataguh nan
nun'eheggon ya nun'iyadagwin babluy
ti mun'abi'ahda ya mangab'abakda
an hay babluyda ya nigagwah nan wang-wang.

Ya henen adawda ya iyuydah nan Dun-
tug an Zion
an nan pundayawandan Apo Dios an
nidugah di abalinana. §

19

*Hay Nipa'innilah Ma'at ad Egypt
(Jer. 46:2-28; Ezek. 29:1—32:32)*

¹ Hiyah te nipa'innilan ha"in an hi Isaiah hi ma'at
hi ad Egypt.

Awniat amangonyuh Apo Dios an nid-
dum hinan bunut
an mabi'ah an mumpa'uy ad Egypt.

At nan bubululdah di ya wumogwogdah
ta'otdan Hiya,
at inyal'allanah nan tataguh di.

² Ya inalin Apo Dios di,
“Punggugubato' nan i'Egypt ta un didaan
numpapattoyda.

At mumpapattoyda nan hina"agi,
ya umat goh hinan nuntutunglub.

Ya nunggugubatda nan naheghegon an
babluy hidid Egypt,
ya ta"on un nan a'alidah di ya punggugu-
bato' dida.*

³ At malulugluy nomnomda ti bahibaho' nan ni-
nomnomdan aton.

§ **18:7** Hidin natayan nan Alin hi Sennacherib hidin 681 B.C. ya impiyuy nan i'Assyria di adawda ay Alin hi Hezekiah hi ad Judah (II Chron. 32:23). * **19:2** Na'at hene ti nan ohan pamilyad Egypt an ma'alih Libyan ya ni'gubatudah nan duwa goh an pamilyah di an nan iCush ya nan ma'alih Saïtes.

- At mumpumbagadah badang hinan bul-
ulda,
ya nan lennawan di natoy,
ya nan mumpumbuyun,
ya nan mumpunhapud.
- ⁴ Ya iyabulut'u didah nan ap'apun mabungot ya
mata'tan an ali[†]
ta paligligatona dida.
Ha"in an hi Apo Dios an nidugah di abali-
nanay nanapit etc.”
- ⁵ Ya matdu' nan Wangwang an Nile,
at mun'anga'.
- ⁶ At mun'atdu' goh an amin nan ala' ya ginnaw
hidid Egypt,
at ahi'a'agub ya ma'leng nan atlubong ya
holo',
- ⁷ ya an amin nan numpangahangaw hinan pingit
di Wangwang an Nile.
Ya nan nun'atamman an papayaw
an neheggon hinan wangwang ya
mun'anga'da,
at la'tot ya mun'a'ubahda.
- ⁸ Ya hana ay an mumpanidu' hinan wangwang
ti hiyah ne pangngalandah itanudda ya
numanomnomda,
at munlungdayada.
- ⁹ Ya umat goh an ma'a'amuyan nan mumpunlu-
bid hi damuy an ma'alih flax[‡]
ya nan mumpun'obol hi lo'ob an linen.

[†] **19:4** Nan Alin hi Esarhaddon (680-669 B.C.) an nalpud Assyria di nangabak ay didah din 670 B.C. [‡] **19:9** Mahapul nan munlubid hi flax di do'ol an danum, mu mi'id.

- 10 Ya an aminda nan mumpun'ammah lubung ya
nan mi'bo'bo'la
ya nidugah di lumungdayaanda.
- 11 Ya nan ap'apud Zoan[§] ya mun'awe'we'da ti
mibahhaw di itugundah alida.
Mu mumpahiyada damdamah nan alin
alyonday,
“Nala'eng ami an umat amih din
o'ommodmin a'ap'apuh din penghana.”
- 12 Mu ugguh mah di la'engdan muntugun ay he"an
ali?
Gulat ta nala'engda at ibaagda mah di
ninomnom
nan nidugah di abalinanan Dios an ma'at hi
ad Egypt!
- 13 Mu hanan a'ap'apud Zoan ya ad Memphis* ya
nun'awe'we'da nongkay
ti pimmuhi din maphod an nomnomda,
ya mid potu' di punnomnoman nan a'ap'apud
Memphis.
Ti un gulat at diday nahamad an baliw
hinan numbabluyanda,
mu bo'on ti un at goh diday lummuh apa"ian
ad Egypt!
- 14 Ti hi Apo Dios ya ulawona dida
ta way ohaan mibahhaw di itugunah nan
tatagu.

§ 19:11 Ad Zoan ya ongol an babluy an nabayag an kapitulyud
Egypt an ihinan nan a'ap'apuh di. * 19:13 Hiyah ne kapitulyud
Egypt hidin 2686-2160 B.C.

At hiyanan mi'id di baindan mangat hi malgom an pumbaholan an ayda nun'abutong.
 15 Ya mi'id ay didan i'Egypt di way abalinanan bumadang
 an ta"on hi un nan adangyan unu nawotwot,
 ya ta"on goh hi un nabagtuy ataguna unu na'ampa.

16 Ya heden pummoltaan† nan nidugah di abalinanan Dios hinan i'Egypt ya mami'id di tulidda. At nidugah nongkay di wogwogdan lumungtuydah ta'otda.

17 At un anggay di pangngolandah nan ngadan an Judah ya nidugah di ta'otdan gapuh nanginnilaandah pummoltaan Apo Dios ay dida.

18 Ya henen agtudana ya lemay babluy ad Egypt di mabalin hi humapit hi Hebrew,‡ ya nan nidugah di abalinanan Dios di un'unudonda. Ya ohan danen babluy di nangadnan hi Babluy di Algaw.§

19 Ya wada goh di iyammadah nan gagwan ad Egypt hi pun'onngan hi me'nong ay Apo Dios. Ya mipata'dog goh han panginomnomandan Apo Dios hinan pingit di babluy.

20 At hiyah ne pangimmatunan nan tatagun bumadang nan nidugah di abalinanan Dios ay didad Egypt. At wa ay ta mumpabadangdan

† 19:16 Ma'at nin hinan Hinlibuy Tawon. ‡ 19:18 Hidin nalpahan di nama"ian nan titindalud Babylon ad Jerusalem hidin 586 B.C. ya do'olday i'Israel an lumayaw ta umuyda mi'babluy ad Egypt. § 19:18 Hiyah ne ma'alih Heliopolis an centron di pundayawandah nan algaw an ohan dayawonda.

Hiyah nan ipaligligatanda ya waday honogonah mamaliw ay dida.

²¹ Ya hi Apo Dios ya ipa'innilanay aatnah nan i'Egypt, at mabalin an abulutondan Hiyay immannung an Dios hi dayawonda. Ya pun'iyuyda mahkay di e'nongdan Hiya. Ya wada ay di ibagadan Hiyah atonda ya ipa'annungna.

²² At moltaon Apo Dios nan i'Egypt, mu badangana goh damdama didah umangunuhna. Ti muntutuyudah nan gunda aton an pumbaholan, at Hiya an Dios di pumpabadanganda, ya donglona, ya ipaphodna dida.

²³ Ya henen a'atana ya waday kalatan mipalpu Egypt ta engganad Assyria. At nan i'Assyria ya mabalin an umuydad Egypt, ya umat goh ay didan i'Egypt an mabalindan umuy ad Assyria. At nan i'Assyria ya i'Egypt ya ohay Dios hi dayawondan amin.*

²⁴ At middumda goh hinan i'Israel ta mumbalindah wagah hinan tataguh tun luta.

²⁵ Ti wagahan goh Apo Dios didan alyonay, “Wagaha' da'yun tatagu' an i'Egypt, ya da'yun limmu' an i'Assyria, ya da'yun pento"uh tatagu' an holag Israel.”

20

*Hay Nipa'innilah Amoltaan ad Egypt ya ad Cush**

(Egypt: Jer. 46:2-28; Ezek. 29:1—32:32; Cush:

* **19:23** Nadnoy di numbaholan nan i'Egypt ya i'Assyria, mu udum hi algaw ya munlammungdan dumalat hi umunudandan Apo Dios. * **20:** Unu ad Ethiopia.

Isa. 18:1-7; Zeph. 2:12)

¹ Nan alid Assyria an hi Sargon† ya hennagna nan titindaluna ta immuyda ginubaton ad Ashdod‡ an babluy ad Philistia, at inabakda.§

² Ya himmapit hi Apo Dios ay ha"in an hi Isaiah an hina' Amos an inalinay, “Anom nan langgut an nigottap hinan mayapit an lubungmu ya nan hapatusmu.” At hiyay inat'un inaan'u din langgut ya din hapatus'u.

³ Ya himmapit goh hi Apo Dios ay ha"in an hi Isaiah an inalinay, “Henen inatmun baal'un ag-guy'a nunlubung ya nunhapatus hi tuluy tawon di mangipattig hi ma'ma'at hinan tatagud Egypt ya ad Cush.

⁴ Ti nan buhulda an nan alid Assyria ya ibaludna dida an ta"on un nan ung'ungungnga, ya nun'ala'ay, ya nun'a'in'inna, ya iyuyda didah udum an babluy an anonday hapatusda, ya boladanda dida ta mattig di tipada ta way aton nan i'Egypt an mabainan.

⁵ At dumalat enen ma'at ya nidugah di ta'ot ya bain nan tatagun nangiyokod hi badang nan iCush ya nan nangipahiyah niddumandah nan i'Egypt.*

⁶ Ya henen a'atana ya alyon mahkay nan iPhilistia an numbabluy hinan pingit di baybay di,

† **20:1** Hay nun'alian nan Alin hi Sargon III ad Assyria ya hidin 721-705 B.C. ‡ **20:1** Ohan siudad an wah nan pingit di Baybay an Mediterranean. Hidin 713 B.C. ya nan alidan hi Azuri ya din'ugnah Sargon III. § **20:1** Na'at hidin 711 B.C. * **20:5** Hidin nun'alian Hezekiah (715-686 B.C.) ad Judah ya waday do'ol an nanugun ay hiya ta mumpabadangdah nan i'Egypt (Isa. 30:1-2; 31:1).

Anakkayah di na'at hinan namnamaon tu'un bu-madang an mangibaliw ay ditu'uh nan alid Assyria! Ya gulat ta umat hinay na'at ay dida at undan nin ditu'u ay ya mabaliwan?"

21

Hay Miyadwah Nipa'innilah Amoltaan ad Babylon

(Isa. 13:1—14:23; Jer. 50:1—51:64)

¹ Hiyah te impa'innilan Apo Dios ay ha" in hi ma'at hinan mun'ohab an babluy hinan pingit di baybay.*

Inalinay umat hi aton di alipugpug hi appit hi a'unugan di algaw di aton nan umalin mangubah ay da'yun malpud Negev an babluy nan mata'tan an tatagu.

² Ya nipa'innilan ha" in nan nidugah an ma'at ti waday mamalbalih nan iBabylon an dumalat hi apa"ianda.

Ti inalin Apo Dios di,

“Da'yun i'Elam† ya iMedia‡ ya ekayu ta li'ubonyu ya ginubatyud Babylon ti pogpogo' di gunda pangipaligligatan hinan tataguh udum an babluy.”

³ Ya nidugah di ta'ot'uh nan tinnig'u ya nan denggol'un aton Apo Dios, at dinumgoh di putu' an umata' hinan na'uy an muntungaw.

* **21:1** Hinan Hebrew ya hiyah te pangalin Apo Dios hinan babluy ad Babylon. † **21:2** Ad Elam di ohan kapitulyud Persia (unu ad Iran). ‡ **21:2** Unu ad Iran.

Ya nonong ya mi'id di bi'ah'u,
at na'ulawa'.

⁴ Ya aggyu'u inilay ato' ti wumogwoga' hi ta'ot'u,
at ihihi'al'uy ahdomanana ta molo'a',
mu unat goh nahdom ya un at goh nidug-
dugah di wimmogwoga' hi ta'ot'u!§

⁵ Ya nipattig goh ay ha'in an hidid Babylon ya
nidadaan di ma'an,
ya ma'inum, ya na'ap'apan hi ma'ugtul
nan dotal an ubunan nan mi'behta.
At hidin ang'angananda ya umanin'inumda
ya himbumagga ya waday nuntu'u' an in-
alinay,
“Da'yun a'ap'apu!
Punlamuhanyuh lanay hapiawyu,
ya nundadaan ayun mi'gubat!”*

Hay Ma'ma'at hi ad Judah

⁶ Palpaliwan goh ya inalin Apo Dios ay ha'in di,
“Munhonag'ah umuy mun'adug hinan
way pun'adugan hinan bagtun di
allup†

ta wada ay di tigona ya impa'innilana.

⁷ At wada ay di amangonah numpunlugan hi
kalesa,
ya nan nahindudwan numpuntakay hi
kabayu,

§ **21:4** Naligat an hi Isaiah an mangulug hi aat di apogpogan nan Pumpapto'an nan iBabylon ti mid ni' di ustuh pumpapto'anda an hihidya damdamay Pumpapto'an nan iAssyria hidin amataguna.

* **21:5** Nipa'annug hinan Dan. 5:1-4, 30. † **21:6** Nan mun'adug ya mihinadah nan ata'nang an allup di nunlene'woh hi ad Jerusalem ta tigondah un way umalin buhul.

unu nan dongki,
unu nan kamilu ya mahapul an hamado-
nan tigon di atonda.”

⁸ At palpaliwan ya muntu'u' nan mun'adug an
inalinay,

“Apu, abigabigat ya amahdomahdom ya
wagwadaa'

hinan pa"ata'nang an abung an pun'adugan.

⁹ Mu ad ugwan ya un'u amangon nan numpunlu-
gan hinan kalesa,

ya nan nahindudwan numpuntakay hi-
nan kabayu!”

Ya nuntu'u' goh an inalinay,

“Na'abak mahkay ad Babylon!‡

At an amin nan bululda ya nun'agimu',

at niwa'at hinan luta!”§

¹⁰ At inali' di,

“Da'yun i'ibba' an iJudah an nipaddung
hinan na'elek an paguy*’

ya ibaga' an amin ay da'yud ugwan nan
dengngol'un

inalin nan nidugah di abalinanan Dios
tu'un holag Israel.”

‡ **21:9** Ad Babylon ya na'abak hidin 689 B.C. ya hidin 539 B.C.

§ **21:9** Nu na'abak nan ohan pumpapto'an at pohdonan hapiton
an na'abak goh nan bululdan bimmadang ay dida. * **21:10**
Nan iJudah ya nipaddungdah nan na'elek an paguy ti ma'abakdah
gubat, at iyuy di bu hulda didad Babylon.

Hay Nipa'innilah Amoltaan ad Edom
(Jer. 49:7-22; Ezek. 25:12-14; 35:1-15; Am. 1:11-12; Obad. 1:1-21)

- ¹¹ Hiyah te goh di nipa'innilah ma'at hi ad Edom.
 Palpaliwan ya dengngol'u han mun'ali ay
 ha"in hi ad Dumah[†] an inalinay,
 “He"an mun'adug, undan ahup ya un
 mawa'ah?”
- ¹² Ya tembal'un inali' di,
 “Na'uy an mawa'ah,
 mu awniat mahdom goh damdama!‡
 At gulat ta pohdom an mahmahan ya
 agam ta munhanhan'a ta awni ya un'a
 goh umali.”

Hay Nipa'innilah Amoltaan ad Arabia
(Jer. 49:28-33)

- ¹³ Hiyah te goh di impa'innilan Apo Dios hi ibaga'
 hinan i'Arabia. Inalinay,
 “Da'yun iDedan an gun mumbaat
 ya mungkampu ayuh nan mapulun hinad
 Arabia.”
- ¹⁴ Ya da'yun numpunhitud Tema ya pa'inumanyu
 nan i'ibbayun nun'a'uwaw,
 ya pinanganyu nan nanaynan hi
 babluyda.

[†] **21:11** Hiyay ohan babluy ad Edom, ya hay pohdonan ibaga ya *mid al'ali*. Ya un munhanul hi Isaiah ti ta"on hi unna ipa'innila an mid al'alín dida ti ma'abak nan i'Assyria an namaligat ay dida mu awni ya wada damdamay mangabak ay didah nan iBabylon (verse 11). [‡] **21:12** Hay ipa'el nan mawa'ah ya na'uy an mapogpog mahkay di pangipaligligatan nan i'Assyria hinan iJudah. Ya hay ipa'el nan mahdom ya adi madnoy at ete"an goh nan iBabylon an mangipaligligat hinan iJudah.

15 Ti unda inlayawan nan pumatoy an numpangdon hi hanggap,
ya pana,
ya an amin nan nidugah an ma'at hinan
punggugubatan.”§

16 Palpaliwan goh ya inalin Apo Dios di,
“Mala'uh di hintawon ya mapogpog mahkay an
amin di a'e'gonan ad Kedar* hi ad Arabia.

17 At unda tuttuluy ma'angang hinan tindalud
Kedar an nun'ala'eng an pumana. Ha" in an Dios
an gunyu dayawon an holag Israel di nanapit ete.”

22

Hay Nipa'innilah Ma'at ad Jerusalem

1 Hiyah te impa'innilan Apo Dios hi ma'at hinan
ma'alih Nundotal an Babluy an Gun Pangipat-
tigan Apo Dios hinan Ipa'innilanah nan Tatagu.
Inalinay,

“Undan hay ilungdayaanyu ta
mumpapanguy ayun amin hinan atap
di abungyu?”

2 Ya anaad ta humelhel ayun mid poto'nah don-
glon?*

§ 21:15 Hidin 732 B.C. ya ente"an nan i'Assyria an nangubat hinan Arabo, ya hidin nun'alian Nebuchadnezzar ad Babylon ya impagubatnya goh ay dida. * 21:16 Ohan nundengwan lugal hi ad Arabia an dumalat nan kalniluda. * 22:2 Nan tatagud Jerusalem ya un hay pun'am'amlonganda ya anggay di nomnommonda an bo'on at goh nan pangipa'amlonganda ay Apo Dios (Isa. 5:11-12).

Ti nan nun'atoy ay da'yu ya bo'on hay
matadom di natayanda unu gubat.†

- 3 Ya an amin nan mumpangipangpanguluh nan
tindalum ya numpangalayawda,
mu nun'atiliwda damdama an ta'on hi
unda agguy numpapana nan buhul.‡
Ya an amin ayun na'ah'upan an limmayaw ya
tiniliw da'yu damdaman
ta'on hi un adagwiw nangipluyanyu.”

- 4 At hiyanan alyo' di,
“Unna' okod ta kilaa' tun i'ibba' an
nun'atoy.
Ya adia' al'alu'on!”

- 5 Ti hi Apo Dios an nidugah di abalinana ya waday
pangiyabulutana a'atan daten nidugah an
punholholtapan tu'uh
tun Nundotal an Babluy an Gun Pangi-
pattigan Apo Dios hinan Ipa'innilana
nan Tatagu,
at hiyanan ten mid inila tu'uh aton tu'u.
At mapa"ida tun allup tu'uh tun ad
Jerusalem,
ya awniat madngol di ahipopokaw an
mumpabadang hinan way aduntuduntug.

† 22:2 Hay natayanda ya dumalat di hinaangda, unu inuwawda, unu ta'otda. ‡ 22:3 Agguy tu'u inilah un hay tindalum di i'Assyria di pohdonan hapiton an na'at hidin 701 B.C. hidin nun'alian Sennacherib (704-681 B.C.), unu hay tindalum di iBabylon an na'at hidin 588-586 B.C. hidin nun'alian Nebuchadnezzar (605-562 B.C.). Nu hay iBabylon di pohdonan hapiton ya itudunay aat di limmayawan da Alin hi Zedekiah ya nan u'uphiyalna, mu natiliwdad Jericho (II Ki. 25:4-6).

- 6 Ti umalida nan i'Elam[§] ya iKir* an numpunlugan hi lugan di mi'gubat
ya numpuntakay hi kabayu an
numpumpana ya numpunhapiaw
ta gubaton ditu'u.
- 7 At nan malumong an numpundotal an punhabalan tu'uh tud Judah ya mapnuh lugan di buhul,
ya nan nungkakabayun titindalu ya
mumpunhooddah nan way pantaw di
babluy tu'u.
- 8 Ya pompa"ida nan allup hitud Judah,
at mi'id di ipo"oyan tu'u.
At umuyyu mahkay alan nan almasyuh nan
nihinandah nan Palasyu
an hay Ayiw an Nalpuḍ Lebanon di
Niyamma.
- 9 Ya tigonyu ta mahapul an mipaphod nan allup
hitud Jerusalem,
at amungonyu nan danum an malpuh
nan nanginnampan lobong.
- 10 Ya uyaponyu goh nan nipaphod an a'abung
hitud Jerusalem,
ya pina"iyuy udum
ta nan batun anonyu ya inyammayuh nan
napa"in allup.
- 11 Ya inyammayuy ahayupan di danum hinan
numbattanan nan duwan allup
an malpuh nan Dadan an Ahayupan di
Danum.
Mu an amin hanan pange'kodanyu ya mi'id
di hulbina

§ 22:6 Unu i'Iran. * 22:6 Unu iMedia.

ti agguy ayu ahan numpabadang ay Apo
 Dios an nunlumu.
 Ya wan danen ma'at hi udum hi algaw ya
 Hiyay nunnomnom.

- 12 Mu binagan ditu'u tuwalih nan nidugah di
 abalinanan Dios
 ta ikila tu'uy punlungdayaan tu'uh nan
 numbaholan tu'u,
 ya numpamukmuk tu'u ya numpunlubung
 tu'uh langgut
 ta ipattig tu'uy puntutuyuan tu'u.
- 13 Mu un ayuat goh udot umanla'anla ya im-
 manin'inum
 an mumpulpulutan hi dotag di baka ya
 kalnilu.
 Ti alyonyuy,
 “Aga tu'u akkay ta ipadah tu'un manga-
 mangan ya mangin'inum
 ti hi ma'et at matoy tu'u damdama!”†

14 Ya inalin goh Apo Dios an nidugah di abali-
 nana ay ha" in di, “Henen baholda ya adi ahan
 ma'aliwan hi engganah matoyda.”

Nan Ma'at ay Shebna

- 15 Inalin goh Apo Dios ay ha" in di,
 “Umuy'an Shebna‡ an mumpapto' hinan
 palasyu ta alyom ay hiyay,
 16 Undan hay niyatam udot

† 22:13 I Cor. 15:32. ‡ 22:15 Hiya ya bunag ad Jerusalem, ya
 i'Egypt nin, ya nabagbagtuy haadna ti hiyay nehnod hinan Alin hi
 Hezekiah (Isa. 22:22; 36:3).

ta mangamma'ah maphod an lubu'muh
tun daplak an ilubu'an di a'ali?

17 Nomnomnomom an hi Apo Dios ya itapal da'ah
niyadagwin babluy

ta hidiy ibaludam an ta"on hi un waday
abalinam an tagu.

18 At umat'ah nan bola an odnanda,
ya intapal da'ah nan ongol an babluy.

At hidiy atayam ta nan ipahiyam an kalesa ya
mi'id di hulbida ti mapa"ida.

At he"ay dumalat hi abainan nan ad baal
ay he"a.

19 Ya anon da'ah nan nabagtun haadmu.

20 Ya ipa'ayag'uh Eliakim[§] an hina' Hilkihah ta
hiyay mihukat ay he"a.

21 At hiyay mamoltan hinan lubung di ap'apu
an inlubungmu, ya nan tamum, ya nan abalinam.
At hiyay paddungnay hi aman nan numpunhitud
Jerusalem ya an amin hitun ad Judah.

22 Ya pumbalino' hi Eliakim hi ap'apu ta
mehnod hinan ali an holag David. At nan ituguna
ya ma'unud, at paddungnay nan ibo'tana ya mi'id
di mangitangob, ya nan itangobna ya mi'id di
mangibughul.

23 Hiya ya mihamad di pun'ap'apuwana ta umat
hinan pado' an mihamad an mipado' hinan luta.
At hiyay dalat di a'al'alyandan hina"ama.

24 Mu an amindan hina"ama ya nan tutulangna
ya hiyay pangedenolandah mahapulda ta umat

§ 22:20 Hay pohdonan ibaga ya hi Apo Dios di mangiyamma.

hinan hallabyan an do'ol di mihabluy an umat hi banga ya tibung.

²⁵ Mu manuh hopapna ti umat nongkay hinan nihamad an hallabyan, mu dumalat di damot nan mun'ihabluy ya la'tot ya naguyud, at magah,* ya napa"idan amin nan mun'ihabluy. Ha"in an Dios di nanapit ete.”

23

*Hay Nipa'innilah Ma'at ad Tyre ya ad Sidon
(Tyre: Ezek. 26:1-28:26; Joel 3:4-8; Am. 1:9-10;
Zech. 9:3-4; Sidon: Ezek. 28:20-26)*

¹ Hiyah te hinapit Apo Dios hinan tatagun mumpungkumildud Tyre. An inalinay,
“Da'yun mumpuntamuh nan pupul di iTarshish* ya awniat
ikilayuy punlungdayaanyuh apa"ian nan
duma'alan di pupulyu† ya nan a'abungyud
Tyre.

Ya hay a'atan te ya donglonyuh dumat-
ganyud Cyprus.”

² Ya inalin goh Apo Dios hinan iSidon‡ di,

* **22:25** Hay pohdonan hapiton ya ma'aan goh nan haad Eliakim an umat hinan ma'at ay Shebna. * **23:1** Unu ad Spain. † **23:1** Na'at hidin 572 B.C. hidin nangabakan nan tindalun nan Alin hi Nebuchadnezzar an iBabylon hinan siudad an nipingit hi Baybay an Mediterranean, mu nan tindalun nan Alin hi Alexander an iGreece di nangabak hinan nidugah an na'allup an siudad an wah nan duwan islah din 332 B.C. an wah nan godwan di kilometluh nan pingit di baybay. ‡ **23:2** Hay inadagwin ad Tyre ta nangamung ad Sidon ya 40 an kilometlu.

“Duminong ayu adya ta nomnom-
nomonyu nan ma'at ay da'yun iSidon
an mumpungkumildu an numpunhituh pin-
git di baybay
an immadangyan an dumalat di nungku-
milduanyu.

³ Ti nun'iluganyuh nan pupul di ikumilduyun
bogah
an nalpuh nan inliya'dah nan pingit di
wangwang hi ad Shihor,[§]
ya inyuyyu nun'ila'uh abablubabluy.

⁴ Mu nan babluyyud Sidon an wah nan pin-
git di baybay an ma'al'ali ya nidugah di
ipa'ampaana
ti adi mahkay mabalin an umuy ayu
mungkumildu
ti un gulat ta humapit nan baybay at alyonay,
Mi'id mahkay di imbabaluy'u.”*

⁵ Ya inalin goh Apo Dios di,
“Ya ta'on hi un nan i'Egypt ya nidugah di
punlungdayaandah
panggolandah napa"ian ad Tyre.

⁶ At an amin ayun numpunhituh nan pingit di
baybay
ya odolnah un ayu munlugan hi pupul ta
lumayaw ayu ta ekayud Tarshish.

[§] **23:3** Hay kulugon nan udum ya ad Shihor ya Egypt di ohah
ngadana, mu kulugon nan udum an hiyay ohan ngadan nan
ohan ala' unu ginnaw an nihi"up hinan Wangwang an Nile hidi.

* **23:4** Hay pohdonan hapiton ya nan inyanud nan baybay ya
adina banggadon.

Ya ingkilayuy punlungdayaanyu.”

- 7 Ya alyon nan tataguy,
 “Undan hiyah ne numbalinan ad Tyre an
 din siudad hidin penghana?†
 Hidin hopapna ay ya gunda umamlong nan
 numbabluy hitu,
 ya nonongan immuydah udum an
 babluy ta hidiy pungkumilduanda
 ya pi'hituwanda.
- 8 Mu hay nunnomnom an mama'id Tyre an
 babluy di ma'al'alih tun luta
 an hay mumpungkumilduh di ya nan
 imbabaluy di ali?”
- 9 Ya ha'in an hi Isaiah di mambal an alyo' di,
 “Hi Apo Dios an nidugah di abalinanay
 nunnomnom ta pogpogonay
 pumpahiyaanda
 ya ta way aton nan e'gonan di tataguh tun
 lutan mabainan!
- 10 At da'yun tatagud Tyre ya puntammanyu
 mahkay nan lutayu
 ti mi'idda mahkay nan pupul an gun
 дума'al hinan babluyyu.
- 11 Hi Apo Dios ya nidugah di abalinana,
 at hiyanan mabalin an pa'ionay babluy
 an pun'ap'apuwana di tataguh tun luta.
 Ya hiyanan iyabulutnay apa'ian ad Phoeni-
 cia‡ an wah pingit di baybay

† 23:7 Niyammah ten siudad hidin 2000 B.C.

‡ 23:11 Ad

Phoenicia ya hakupnad Tyre ya ad Sidon.

ta mapogpog di abalinanda.

- 12 Ti inalin goh Apo Dios di,
 Ta"on hi un da'yun iSidon hinad Phoenicia an nangipa'enghah pun'amlongan ya mapogpog mahkay ti munholholtap ayud ugwan. §
 At ta"on hi un ayu lumayaw ta umuy ayud Cyprus ya adi ayu damdama lumenggop hidi.

- 13 At tigonyuy aton nan i'Assyria hi ad Babylon* an gubatonda dida,
 ya pina"idan amin nan wah din babluy an ta"on hi un nan allup hinan nunlene'woh.

- 14 Da'yun gun milugan hi pupul ya awniat ikilayuy punlungdayaanyuh
 apa"ian ad Tyre an pundenolanyu!

- 15 At ma'aliwan mahkay nan babluy ad Tyre† hi napituy tawon an hiyah ne mabalin an pi'taguan di ohan ali. Mu awniat mababluyan goh hi alpahan di napitun tawon at umat hinan kantan di babain mumpappabayad an alyonay,

§ 23:12 Inabak nan tindalun nan Alin hi Esarhaddon (680-669 B.C.) an i'Assyria ad Sidon, ya inabak goh nan tindalun nan Alin hi Nebuchadnezzar (605-562 B.C.) hidih din 587 B.C. * 23:13 Nan tindalud Assyria an impangulun Sennacherib ya numpa"idad Babylon hidin 689 B.C. † 23:15 Ad Tyre ya numbalin an adi mahkay aptan hidin nalpahan di nanakupan di tindalun Nebuchadnezzar an alid Babylon. Ya nan bimmabluy ya numbalinda mahkay hi nawotwot. Nalauh di atnay tawon ya nihukat nan iPersia an nanakup ay dida.

¹⁶ He"an babain mi'lala'i ya naliwan da'a mahkay.
 At hiyanan odnam nan alpa ta
 mungkankanta'a goh
 ta ma'agay'ayan nan linalai ta umalidan he"a.

¹⁷ Ya hay pohdonan hapiton ya hay angunuh
 nen napitun tawon ya haggungon mahkay Apo
 Dios ad Tyre, mu aggyu naluman din aat nan
 tatagud Tyre an un hay pungkumilduanday nom-
 nomnomonda, ya naliwandaat hi Apo Dios, at
 mipaddungda damdamah nan mi'lala'in hiyay
 bumo'laanah pihhuh tun abablubabluy hitun
 luta.

¹⁸ Mu hay umangunuh ya bo'on hiyay manam-
 tam hinan bino'lana ti hi Apo Dios ya idatnah nan
 tataguna ta way pangngalandah do'ol an ma'an
 ya nan mun'aphod an lubungda."

24

Hay Pummoltaan Apo Dios hinan Tataguh tun Luta

¹ Nomnomnomon tu'un hi Apo Dios ya pa"iona
 tun luta,

at maluman di aatna,
 at miwa'atda nan tatagu.

² At hay aat te ya mi'id di adi milagat an ta"on un
 padi,

ya baal, ya nan ad baal ay dida,
 ya nan luma'u, ya nan munla'u,
 ya nan umutang, ya nan mumpa'utang,
 ya nan nawotwot, ya nan adangyan.

³ At nidugah di apa"ian tun luta an paddungnay
 mihigid an amin di wada.

Hiyah te inalin Apo Dios.

- ⁴ Ti mamaganan tun luta,
at mun'alangun amin di nalmu.
Ya an amin di abablubabluy hitun luta ya
ahihiga,
ya ta"on un nan a'ap'apu ya kumapuyda
- ⁵ ti dumalat nan adi pangunudan di tataguh nan
Uldin Apo Dios
an nahahapit hi ma'unud hi enggana.*
- ⁶ At hiyanan pa"ion Apo Dios tun luta,
at mahapul an edpol nan tataguy punhol-
holtapandah ligat an dumalat di bahol,
at unda tuttuluy ma'angang.
- ⁷ Ya mun'alyaw an amin nan greyp,
at mi'id di miyammah ma'inum an
mangipa'amlong hinan tatagu,
at nidugah an mumpunlungdayada.
- ⁸ At mid mahkay di amlongdan muntukal hinan
tambourine ya alpa,
- ⁹ ya mi'id mahkay goh di gun ma'amung ta ku-
manankantada ya immanin'inumda
ti mumpait mahkay di panamtamдах
nan ma'inum.

* **24:5** Heten nunhahapitananda ya hay aat nin din ni'hapitan Apo Dios ay Noah hidin penghana (Gen. 9:8-17).

- 10 Ya mid hulbin an amin nan babluy an
nun'apa"i,†
ya an amin nan tatagu ya
numpunda'igda ta mi'id humgop.
- 11 Ya mi'id mahkay nongkay di amlong di tataguh
tun luta,
at tumu'utu'u' nan tatagun mumbagah
ma'inum.
- 12 Ya nidugah di apa"ian nongkay di babluyda
ti mapa"i nan pantaw di allup nan
babluyda.
- 13 At umat hinay aat di ma'at hinan abablubabluy
hitun luta,
at unda tuttuluy tatagun ma'angang
an umat hinan niyoh'ohan bungan di olibo
unu greyp hi alpahan di apugahan di
bungada.
- 14 Mu wadaday tataguh appit hi alimuhan di
algaw
an pun'it'u'day pundayawdah anabag-
bagtun Apo Dios
an dumalat di amlongda.
- 15 At hiyanan da'yun tatagun wah appit hi
buhu'an di algaw
ya da'yun numpunhituh nan pingit di
baybay

† 24:10 Mid mapto' ya nan nun'apa"i in abablubabluy di pangalyanan te ya an amin din abablubabluy an nitudo' hinan chapters 13-23 an ad Babylon (13:1-14:23; 21:1-10), ya ad Assyria (14:24-32), ya ad Moab (15:1-16:14), ya ad Damascus (17:1-14), ya ad Ethiopia (18:1-7; 20:1-6), ya ad Egypt (19:1-20:6), ya ad Edom (21:11-12), ya ad Arabia (21:13-17), ya ad Jerusalem (22:1-25), ya ad Tyre ya ad Sidon (23:1-18).

ya mahapul an dayawonyuh Apo Dios an
dayawon tu'un holag Israel!

- 16 Ya ta'on un nan nun'iyadagwin babluy ya aw-
niat madngol di kantadan alyonday,
“Madayaw nan na'ahhamad di pangat-
nan Dios!”

Mu ha'in ya munha'it damdamay punnom-
noma'
ti nan tatagu ya mumpipinna"ida.

- 17 At nidugah an atata'ot di ma'ma'at hitun luta
an mi'id di nanginnilah un magah hi bitu
unu ma'nah nan hulu.

- 18 Ti lumayawta ay an dumalat di ta'ot ya
ma'uhbungtah nan bitu.
Ya wa ay goh ta ipatna an umayat hinan
bitu ya ma'nata goh damdamah hulu.

Ya madloh di udan an ay niguwang di lobong
hi ad abuniyan,
ya umalyog tun luta,

- 19 at mun'anga'.

- 20 Ya gapuh bi'ah di alyog ya munhinaggaw tun
luta an umat hinan nabutong
ya nan abung hi un mabi'ah di puo'.
At ma'at hatun gapuh nan nidugah an ngohoy
di tatagun Apo Dios,
at hitun apa"iana ya adi mahkay mipa-
phod.

- 21 Ya henen gutud‡ ya moltaon Apo Dios nan

‡ 24:21 Ma'at nin hinan te"an di Punligatan di Tatagu.

numbahol an anghel an wad abuniyan§
ya ta"on un nan a'alih tun luta.

22 At amungona didah nan way nabo"an an ay
baludan
ta engganah tun punhumalyaanan dida
ta mamoltada.

23 Ya homelong nan bulan,
ya adi bumenang nan algaw
ti hi Apo Dios an nidugah di abalinanay
mun'ap'apuh nan Duntug an Zion hi ad
Jerusalem.

At madilagan an amin,
ya ta"on un nan mumpangipangpanguluh
nan tatagu ya tigonday benangna.

25

*Nan Kantah Ipabagtuan Apo Dios**

1 O Apu an Dios'u,
He"ay e'gona' ya ipabagbagtu'.
Ti umipano'h'an amin nan ina'inatmu
an hiyana tuwali din ninomnommuh din
penghanan alyom hi atom.

2 At pumpa"im nan babluy† an ta"on hi un na-
hamad di allupna,
at midipat hinan luta.

§ 24:21 Hiyatu nin nan nun'appuhy pangatnan anghel an nango-
hoy ay Apo Dios. * 25: Heten kanta ya ipabagtunah Apo Dios an
dumat hinan namaliwanah nan tataguh nan atata'ot an nitudo'
hi chapter 24. † 25:2 Heten ongol an babluy ya ad Babylon
an hay aat di tataguh di ya ngohoyondah Apo Dios. Baliwan di
iBabylon an amin nan nun'appuhy pangatnan tataguh tun luta.

- At ma'ubah mahkay heden palasyun di
 tataguh udum an babluy,
 at adi mahkay mabalin an mawada goh.
- ³ At nan tatagun ongol di abalinanda ya awniat
 hapitonday anabagtum,
 ya nan mun'abungot an tatagu ya ta'tan
 da'a.
- ⁴ Ti He"ay pumpabadangan nan nun'awotwot an
 maligligatan,
 ya He"ay paddungnay ihi'ugandah un
 way puo' unu ongol an potang.
 Ti nidugah di pangat di buhul an umat hinan
 mabi'ah an puo'
- ⁵ unu nan nidugah an potang hinan mapulun,
 at mun'ohab.
 At He"a, Apo Dios, di ay bunut an nihanih nan
 potang
 ti agguymu inyabulut an nan buhul di
 mangabak,
 at impadinongmu didan mangikantah
 nangabakanda.

*Hay Pangidadaan Apo Dios hinan Maphod
 an Ma'an hi an Amin an Tatagu*

- ⁶ Hi Apo Dios an nidugah di abalinana
 ya idadaanah nan Duntug an Zion di
 mun'aphod an ma'an
 an iyayagnah an amin an tataguh tun luta.
 Ti piliona nan ma"aphod an mihda an
 nan way tabana an dotag di baka
 ya nan na"apgot an bayah an ma'appaganah.
- ⁷ Ya heten duntug goh di pamogpoganah nan
 dumalat hi punlungdayaan
 an amin nan tataguh tun luta.

8 Ya pogpogonay abalanan di atoy hi munnanan-nong,[‡]
 ya paddungnay apulugonan amin di lugwan di tataguna,[§]
 ya pogpogonay abainandah abablubabluy hitun luta.
 Hiyah ne intulag Apo Dios hi atona.

9 At awniat alyon nan tataguy,
 “Immannung an hi Apo Dios di Dios tu'u
 ya nangedenolan tu'u,
 at hiyanan binaliwan ditu'u!
 At mun'amlong tu'uh nanaguanan
 ditu'u!”

*Hay Miyadwah Nipa'innilah Pummoltaan Apo Dios hinan iMoab
 (Isa. 15:1—16:14; Jer. 48:1-47; Ezek. 25:8-11; Am. 2:1-3; Zeph. 2:8-11)*

10 Ya ipapto' Apo Dios heten Duntug an Zion an gapuh nan abalinana,
 mu nan iMoab ya pun'igatina dida ta umatdah nan dagamin mun'ibilud hinan ta"i.

11 Ya ta"on hi unda ipatnan bumangon ta makakdah di mu adi iyabulut Apo Dios
 an unnaat goh iyal'allan bainon dida ta mapogpog di pumpahiyaanda.

12 Ya pompa"in Apo Dios nan allup di babluyda ta midipatdah nan luta ta mumbalindah hupu'.

‡ 25:8 I Cor. 15:54. § 25:8 Rev. 7:17; 21:4.

26

Nan Kantan Pundayaw ay Apo Dios

- 1 Awniat madatngan di pangikantaan nan tataguh tun ad Judah eten kantan alyonay,
 “Nahamad tun babluy tu'u ti hi Apo Dios
 di mangibaliw ay ditu'u,
 at mipaddung hinan allup an nunle'woh ay
 ditu'u.
- 2 At ibughulyu nan pantaw hinan allup
 ta humigupdan amin nan tatagun mang-
 inaynayun hi pangulugdan Apo Dios
 an dida nan imbilangnah nahamad di pan-
 gatda!
- 3 Ti hi Apo Dios ya palenggopona nan tagun
 na'na'unnud ay Hiya
 ti Hiyay edenolna.
- 4 At hi Apo Dios di pange'kodan tu'uh enggana
 ti Hiya nan paddungnay daplah an
 ihi'ugan tu'u ta mibaliw tu'u.
- 5 Hiya ya ipa'ampana nan mumpahiya,
 ya pa"iona nan ma'al'alín babluyda
 ta mun'egday nan allupda ta midipat hinan
 luta.
- 6 At pun'igatin nan nun'awotwot,
 ya ma'abohlan an tatagu.
- 7 Mu nan na'na'unnud ya pundotalon nan
 nungngadan hi Nahamad di Pangatnay
 dalanonda
 ta maphod hi owonda.
- 8 At da'mi ya pohpohdonmin hi Apo Dios di mi-
 pabagtu,
 at unudonmi nan Uldina,

ya Hiyay edenolmi.

⁹ At abigabigat ya Hiyay nonomnonomni.

Ti wa ay ta moltaona nan tataguh tun luta
ya hiyay panginnilaandah

nan nahamad hi un'unudonda ta ipogpogda
nan nun'appuhin ato'atonda.

¹⁰ Mu ta'on damdamah unmu ipattig di
homo'muh nan nun'appuhiy pangatdan
tatagu

ya adida damdama matuduwan an man-
gat hi maphod.

Ya hihidyan nan nun'appuhiy gunda aton an
ta'on hi unda wah nan babluy

an hay nahamad di mitudtuduh ma'unud
ti adida pa'immatun hinan anabagtum an
Dios.

¹¹ Ya ta'on goh hi un'a nundadaan an mummoltan
dida

ya paddungnay unda nabulaw an nango-
hoyda.

At ipattigmun didan buhulmu an He"a ya
ongol di pamhodmun da'min tatagum ta
mabainanda.

At moltaom,

at didah nan apuy an inalim hi pamogpog-
mun dida.

¹² Apo Dios, iyabulutmu ni' an lumenggop ami
ti dumalat nan abalanan an nalpun He"a
ya mun'aphod di inatmi.

¹³ Apo Dios an Diosmi,

wadaday udum an nun'ap'apun da'mi,*

* **26:13** Umat hinan i'Egypt, ya iPhilistia, ya iMidian, ya iAssyria,
ya nan udumna goh.

- mu He"a damdama ya anggay di dayawonmi.
- 14 Ya danen nun'ap'apun damih din hopapna ya minoltam dida,
at nun'atoyda
at na'aliwandah nabayag.
- 15 He"a, Apo Dios, ya impado'ol da'min tatagum,†
ya impa'ambilogmu tun num-
babluyanmi.
At hiyanan He"ay daydayawonmi.
- 16 Hidin nangilatam ay da'mi, Apo Dios, ya nidugah di nipaligligatanmi,
at numpahpahmo' amin He"a.
- 17 Ti umat amih nan babain magadyuh muntungaw
an pumkaw hi dogoh di puntungawana.
- 18 Mu ta'on hi un ami nunligligat ya agguymi inabalinan an nangibaliw hi babluymi,
ya bo'on hiyay dumalat hi pinumhodan nan tatagu.
- 19 Mu inilamin He"a ya abalinam an mamaliw ay da'mi
ya tun babluymi tuwalin paddungnay mahuam!
At awniat ikankantan nan tataguy amlongda ti nan panaguam ay da'mi ya mipaddung hinan dulnuh nan helhelong.‡

† 26:15 Heten dimmo'lan nan i'Israel ya dumalat nin hi numbangadan nan i'ibbadan nibalud ad Babylon (Isa. 54:2-3).

‡ 26:19 Nan dulnuh nan helhelong ya ma'ahhapul ad Israel hinan tumaguan di nitanom.

- 20 At da'yun i'ibba' an holag Israel ya edenolyun
Apo Dios an paddungnay umanamut ayu,
ya nun'ida'igyuy abungyu ta mipo"oy
ayuh engganay un ma'udyaan di bun-
gotna.
- 21 Ti umalin malpud abuniyan ta moltaona nan
tataguh tun lutan dumalat di baholda.
Ya inilan Apo Dios an amin nan tatagun
napatoy hi abablubabluy,
ya inilana goh nan tatagun namatoy ay dida,
at hiyanan mamoltada.”

27

Hay Abaliwan nan Holag Israel

- 1 Henen a'atana* ya moltaon mahkay Apo Dios
nan ay ulog an Leviathan† hinan baybay,
at mi'id mahkay di aton nen
munleppotan an ay ulog an
mamalbalin ditu'un tatagu.
- 2 Ya alyon Apo Dios di,
“Umamlong ayu mahkay ta ikankan-
tayuy pinumhodanyu
an umat hinan natanoman hi greyp an ma-
munga.
- 3 Ti Ha"in an Dios di manalimun hinan
inatanom'un greyp ta gun'u hibugan,
ya iyadug'uh abigabigat ta mi'id di
mama"i.

* **27:1** Ma'at hinan Hinlibuy Tawon (verses 1-6, 9, 12-13). † **27:1** Heten Leviathan ya ohan kalahin di dinosaur (bahaom nan footnote di Job 41:1), ya hiyay ipaddungan an amin nan tatagun buhul Apo Dios.

- 4 Ti adia' mahkay bumugot.
 Mu wadada ay di puma"i an buhul an
 paddungnay pagat ya gulun
 ya gubato' dida ta engganah un'u puulan dida
 ta ma'ubahda!
- 5 Mu wa ay ta pohdon nan buhul an baliwa' dida
 ya mahapul an mi'pohhodandah mah-
 hun ay Ha"i,
 at adi' ubahon dida.
- 6 Ya udum hi algaw ya nan tatagu' an holag Jacob
 an hi Israel di ohah ngadana
 ya mipaddungdah nan ayiw an nihamad
 an limmamut,
 at do'ol di bungana,
 at la'tot ya nihinap hi abablubabluy hi-
 tun lutay bungana.”
- 7 Ya inali' an hi Isaiah di,
 “Manu ay umat hinay ma'at
 ti hi Apo Dios ya moltaon ditu'un tataguna,
 mu adi umat hinan nidugah an atonan
 mummoltah nan buhul tu'u.
- 8 At pumpakak ditu'un ten numbabluyan tu'u
 ta iyuy ditu'uh nan buhul tu'uh udum an
 babluy.
 At paddungnay un ditu'u itayap hi puo'
 an malpuh appit hi buhu'an di algaw.
- 9 Mu gahin hi un tu'u du'gon di gun tu'u pumba-
 holan ya unna aliwan di bahol tu'u.‡
 At pompa"i ya nunggimu'nan amin nan
 batun pun'onngan hi incense

 ‡ 27:9 Rom. 11:26.

an gun tu'u pangidawatan hinan bulul di
 udum an tatagu
 ta engganah un mumbalin hi hupu',
 ya ta'on un nan inyamma tu'un pundayawan
 ay Asherah.

¹⁰ Ti minganuyda nan nun'a'allup an babluy tu'u
 an umatdah nan mapulun.

At hidiy umayan nan babaka,
 ya nun'alatda nan hapang di a'ayiw,

¹¹ at mun'ahpa'da,

ya wa ay ta mun'alanguda ya pinateng
 nan binabai ta itunguda. §

Umat hituy ma'at ay ditu'u ti din'ug tu'uh Apo
 Dios,

at umat tu'uh nan mi'id di nomnomna.

Ya Hiyon Dios an nunlumun ditu'u ya adi
 ditu'u hom'on.

¹² Mu udum hi algaw ya ohha'ohhaon ditu'un
 amungon an holag Israel an mete"ah nan Wang-
 wang an Euphrates ta engganah pogpog di ad
 Egypt.

¹³ Ya henen a'atana ya ma"adngol nan ipa-
 gangoh tu'un talampet an pangayag tu'uh nan
 i'ibba tu'un mun'a'utaw hi ad Assyria ya ad Egypt.
 At mumpumbanggadda ta middumdan ditu'un
 mundayaw ay Apo Dios eden penton'nan duntug
 ad Jerusalem."

28

Hay Ma'at hi ad Samaria

§ **27:11** Nan iJerusalem ya mipaddungdan ten hapang an nalangu
 an mi'id di iyusalana an un hay mitungu ya anggay.

- 1 Mahmo' nan maphod an babluy ad Samaria an kapitulyud Israel
 an wah nan nundotal ya malumong an luta!
 Ti ta"on hi un ipahiyan nan mabubutong an a'ap'apu tu'un holag Israel
 ya mapa"i an ay ma'leng hinan ma"aphod an habhabung.
- 2 Ti tigonyu an ipa'alin Apo Dios nan mun'abi'ah an gumubat*
 an umat hi aton di mabi'ah an puo' ya udan,
 at wa ay ta mundatong ya nun'iyandnan amin di dalapuhona.
- 3 At henen babluy an ipahiyan nongkay nan mabubutong an holag Ephraim
 ya pa"ion di buhul.
- 4 At mami'id mahkay di amaphodna
 ta umat nongkay hinan ma"aphod an habhabung
 an ta"on hi un nitanom hinan ma"aphod ya malumong an luta,
 mu mun'ulay damdama ya na'leng.
 Ya umat goh hinan nanahhun an nalum an bungan di ma'alih fig
 an un himbumagga ya mami'id ti alan di mannig,
 ya inanda.
- 5 Mu hitun alpahan di a'atan hana ya hi Apo Dios an nidugah di abalinana

* 28:2 Hay ipa"elna ya nan tindalun nan alid Assyria.

di nahamad hi iyamlong nan ma'angang
an tataguna.

- ⁶ Ti tigona ta nepto' di aton nan mangipanuh hi
tatagu,
ya idatnay abalinan nan tatagunan man-
angah nan mangubat ay dida.

Nan Mabubutong an Propetah ad Judah

- ⁷ Mu ad ugwan ya nan papadi ya propeta ya
mabubutongda,
at munlangngiwandan dumalan,
at mi'id poto' di nomnomda,
at mun'ibahhaw di pun'awatdah nan
ipa'innilan Apo Dios ay dida,
at mibahhaw di atondan mangipanuh hinan
tatagu.

- ⁸ Ya mun'iwa'at di inutadah nan lamehaan,
at nidugah an aluluhnin ya ahi'a'agub.

- ⁹ Ya inalida goh udot ay ha" in di,
“Hay punnomnom nin nen tagun ditu'u?
Ti wa ay ta humapit ay ditu'u ya ay tu'u
ung'ungungnga!

- ¹⁰ Ti nan hapitona ya nan hapit di nun'abutong an
alyonday,
Bada, bada, bada, bada!
Bada, bada, bada, bada!”†

- ¹¹ At umat hina ay an ngohoyona' an muntudun
didan i'ibba' an holag Israel

† **28:10** Hanan hapit ya mid ah pohdondan ibaga ti un hapit di
nun'abutong an ta'on hi unda humapit mu mid poto' di hapitonda.
Ya hay nipaddunganah nan hapit di English ya *blah, blah, blah!*

- ya la'tot ya impa'alín Apo Dios nan buhul
 an nat'on di hapitda‡
 ta diday manugun ay da'yu§ ta abakon ditu'u,
 ta diday muntudun ditu'u.
- 12 Mu gulat ta donglon daten i'ibba' an holag Israel
 nan Tugun Apo Dios
 at immannung an hitun babluy tu'uy
 punhituwan tu'u,
 mu nihimung an nangohoyda.*
- 13 At hiyanan hi Apo Dios ya umat goh hinay
 atonan alyonay,
 “Bada, bada, bada, bada
 an muntudtudun da'yu ta
 ohha'ohhaona!”
 At hiyanan mun'ihupdugda,
 ya nahugatanda ta nalakan alanda dida,
 ya inyuyda didah udum an babluy.
- 14 At donglonyun mumpungngohoy an a'ap'apud
 Jerusalem nan hapit Apo Dios
- 15 ti ita"engyun alyonyuy un ayu ni'tulag hi atoy
 ya nan lubu'.†
 At hiyanan ta"on hi un waday nunnaud
 an ligat
 ya alyonyuy mibaliw ayu an gapu ta munde-
 nol ayuh layah.
- 16 Mu nan na'abbagbagtun Dios ya inalinay,
 “Nomnomnomonyu an impognad'u nan
 batuh nan Duntug an Zion,

‡ 28:11 Didanay i'Assyria. § 28:11 I Cor. 14:21. * 28:12 I Cor. 14:21. † 28:15 Hay pohdonan hapiton nin ya nan pi'hapitandah lennawan di nun'atoy (verse 18).

- at nan tagun mangedenol enen batu ya adi
mabainan.‡
- 17 Ti dida ya nahamad di pangatda,
mu nan pundenolanyun layah ya
pun'iyanud di datong ya dalallu,
- 18 at nan ni'tulaganyuh atoy ya mid hulbina.
Ti hitun umalian nan buhul ya uman-
nung an mun'iwalitang ayuh luta
an paddungnay iyanud da'yuh datong
- 19 an dumalat nan punligligatanyuh abigabigat.”

- Ya un gulat ta ma'awatanyuh te at uman-
nung an matuduwan ayu,
at mawaday nidugah hi ta'otyu.
- 20 Ti adi ayu mabaliwan
an umat ayuh nan ulgud an nan
mun'ammah he'he'dod an kama an
malauh di hu'inah nan kama,
ya umat goh hinan limma'uh ho'ho'dod an
uloh an adi umdah iyulohna. §
- 21 Ya wan hi Apo Dios ya mahanawang an nidugah
di boholna,
at hay atonan ditu'un tataguna ya umat
hi inatnah nan iPhilistia hinan Duntug
an Perazim*
ya hinan holag Amor hinan nundotal ad
Gibeon. †
At atona nan umipanoh'an pum-
moltanah nan tataguna
an ta"on hi unda adi ma'awatan.

‡ 28:16 Rom. 9:33; 10:11; I Pet. 2:6. § 28:20 Hay nipaddungan
te ya nan nangiyokodandah nan i'Egypt an mid abalinandan
bumadang. * 28:21 II Sam. 5:20. † 28:21 Josh. 10:10-12.

- 22 At maphod hi unyu ipogpog di ngohoyyu ta adi mamamay moltayu!
Ti inalin Apo Dios an nidugah di abalinana ay ha'in di makulug an pa'iona tun babluy tu'u.
- 23 At donglonyu tun alyo' ay da'yu
- 24 ti undan way mumpayaw hi unna inanayun an umala'aladu unu kumawakawal hinan payawna?
- 25 Ti wa ay ta nidadaan nan puntanomana ya tinammanah nan pohdonan itanom, at ilahhinay pangitammanah nan wheat, ya nan barle, ya nan dill, ya nan cummim.
- 26 Nan mumpayaw ya inilanay atonan muntamu ti hi Apo Dios di mangipanomnom hi atona.
- 27 Ti nabto' ay nan umat hinan dill ya cummin ya inilanan bo'on hay gumo' di panaltalna ti nan maymayappaw an ayiw di usalona.
- 28 Ya umat goh hinan mabto' an wheat an inilanay atonan manaltal ta adi magmi'.
At mabalin an usalona nan pilid di kalesa an guyudon di kabayu, mu tigona ta adi magmu' di bogahna.
- 29 Ya an amin hatun la'eng di tagu ya nalpun Apo Dios an nidugah di abalinana ti Hiya ya ma'aphod di panuguna ya nanginnila!

29

Hay Apa"ian nan Babluy David

- ¹ Mahmo' nan babluy tu'ud Jerusalem an ma'alih Ariel*
 an din numbabluyan din Alin hi David.
 Manu ti atawotawon ya gun tu'u ngilinson
 nan mahayhaynod an punnomnoman
 tu'uh nan pundayawan tu'un Apo Dios.
- ² Mu pa"ion Apo Dios tun babluy tu'u an
pun'onngan hi me'nong ay Hiya.
 At awniat nidugah di kumilaan tu'u ya
 punlungdayaan tu'u
 ti mumbalin tun babluy tu'uh ay *pun'onngan*
 an umayuhan di dalan di tatagu.
- ³ Ti ipa'alinalay buhul ta li'ubonda tun babluy tu'u,
 ya tababondah luta ya batuy
 nunlene'woh hinan allup tu'u
 ta pumpattu'andan mangubat ay ditu'u.
- ⁴ At awniat nidugah di atayan tu'u an ta"on hi un
 tu'u mumpabadang,
 ya adi madngol di hapit tu'un
 umat hinan hapit di adi mattig an mid mapto'
 hi hapitona ti un tu'u iyab'abu'ab.
- ⁵ Mu hanan mun'abungot an buhul tu'u ya mum-
 balindah umat hi hupu' an mun'ipuo',[†]
 at himbumaggadan mami'id.
- ⁶ Ti hi Apo Dios an nidugah di abalinana ya
 ipa'alinalay mabi'ah an alyog,

* **29:1** Heten hapit ya umat hinan hapit di Hudyu an *pun'onngan*, at munhanul hi Isaiah hi nanapitdah verse 2. † **29:5** Hay ituduna nin ya nan na'abakan nan i'Assyria hidin 701 B.C.

ya puo', ya idul, ya ilat, ya nan gu-
miyagiyab an apuy.

7 At pogpogonan amin nan mangubat hitun
babluy tu'un pun'onngan hi me'nong ay
Hiya,

at mipaddungdah nan enap an inggibo'
ay ya nami'id.

8 An umat hinan tagun na'ahhinaangan an
en'enaponan gun mangan,
mu unat goh inggibo'na ya hihidyan
munhihinnaang.

Ya umat goh hinan na'uwwan ta"on hi unna
en'enapon an gun uminum

mu wa ay ta igibo'na ya hihidyan
na'uwwan.

At umat hinay ma'at hinan tatagun mangubat
hinan nabagtun Duntug an Zion

ti namnamaondan mangabakda,

mu adi mabalin.

9 At adi ayu manoh'ah nan gun'u ibagan da'yun
i'ibba' an tataguh tun ad Jerusalem
ti undan adiyu kulugon?

Undan nun'abulaw ya nun'abutong ayu ta
munhinaggaw ayun dumalan

an ta"on hi un mi'id di ininumyu?

10 Mu hi Apo Dios ya pa'enlo'on da'yu ta mid
inilayuh ma'ma'at,

ya ta"on un da'yun propeta ya nan udum
an baal Apo Dios

ya paddungnay upupon Apo Dios di matayu.‡

‡ 29:10 Rom. 11:8

¹¹ At hiyanan adiyu ma'awatan di ibalanan tun nipa'innila an la'tot ya ma'at ti ay nitudo' ya natimlian. At ipabahayu ay nan nitudo' hinan nanginnilan mumbaha ya alyonday, “Adi mabalin an bahao' ti natimlian!”

¹² Ya wa ay goh ta ipabahayuh nan mi'id di inilanan mumbaha ya alyonday, “Ka'manna, ti mi'id ah inilamin mumbaha.”§

¹³ Hiyanan inalin Apo Dios di,

“Daten tatagu ya umalidan mundayaw ay Ha" in,

mu mid napto' ya un hapit ya anggay ti nat'on di wah nomnomda.

At nan aat di pundayawdan Ha" in ya un nonong ya inun'unudda nan itudtudun di tatagu.*

¹⁴ At hiyanan ato' di umipanoh'a ta way aton daten mumpunlayah an tatagun umogyat.

At ipattig'un mi'id di hulbin di la'eng di tagu,

at mumbalin atog nan nidugah di anala'engnan taguh mi'id di inilana.”†

¹⁵ Mahmo' ayuat an mangalih,

“Undan tigon Apo Dios nan gun tu'u aton an adi tu'u tuwali ibagbagan Hiya?”

¹⁶ Mu da'yuat di mi'id di nomnomna!

Ti undan mabalin ta alyon di uklit an bangah nan nanuwini ay hiyay,

§ **29:12** Hay pohdonan hapiton ya ta'on hi un nan tatagun nabag-tuy adalda ya adida ma'awatan nan Hapit Apo Dios hi un mid nan Na'abuniyanan an Lennawan bumadang ay dida. * **29:13** Mat. 15:8-9; Mk. 7:6-7. † **29:14** Ac. 13:41; I Cor. 1:19.

“Bo'on he"ay nanuwini ay ha"ini, at agguymu
inilay aat'u!”

unu alyonay,

“He"an nanuwini ay ha"ini ya mi'id di
ini'inilam!”‡

17 Nomnomonyuh ten immannung an ma'at an
alyonay,

Adi madnoy§ at nan inalahan ad

Lebanon ya mumbalin hi malumong,
at maphod hi punhabalan.

Mu henen maphod an punhabalan ya
mumbalin hi inalahan.*

18 At hitun adatngan nen algaw ya mabalin an
donglon mahkay nan napu'it di mibahah
nan liblu,

ya nan nabulaw ya paddungnay tigonda
mahkay di patal.

19 Ya nan mumpa'ampa ya nan nun'awotwot an
tatagu ya mawaday pun'am'amlongandan
malpuh nan me'gonan an Dios ad Israel.

20 Ya mapogpogda mahkay nan mangipaligligat hi
i'ibbadan tatagu,

ya nan mungngohoy ay Apo Dios,
ya nan ommod hi unda mumbahol ya mapog-
pogda goh.

21 Ya ta'on un nan munlayah an ihtigu
ta pangabakonday numbahol ya
impamoltada nan mi'id di baholna,

‡ 29:16 Rom. 9:20-21. § 29:17 Ma'at hinan Hinlibuy Tawon.

* 29:17 Hay pohdonan hapiton ya nan na'ampan tagu ya awniat
hiyay mipabagtu, ya nan mumpahiyan tagu ya awniat hiyay
mipa'ampa.

- ya ta'on un nan manandih amoltaan nan numbahol.
- 22 At hiyanan hi Apo Dios an nangibaliw ay Abraham ya inalinan ditu'un holag Israel di,
 “Da'yun tatagu' ya adi ayu mahkay mabainan,
 ya mi'id mahkay di ta'tanyu.
- 23 Ti tigonyu adya nan do'ol an imbabaluyyun wagah'un da'yu,
 ya immatunanyu mahkay an mi'id di udum hi umat ay Ha"in an Diosyu an holag Israel.
 Ya manoh'a ayu mahkay hinan aat'u,
 at dayawona'.
- 24 Ya nan tatagun nibahhaw di unudonda ya ma'awatanda mahkay nan immannung an tutdudu,
 ya din munlilih din hopapna ya abulutonda mahkay nan itutdudu',
 at hiyay unudonda.”

30

Nan Padan hinan Adi Mi'yunnudan an Babluy

- 1 Hi Apo Dios ya inalinah nan tatagunay,
 “Mahmo' ayun imbabaluy'un nangohoy ay Ha"in!
 Ti pohpohdonyun umuy mumpabadang hinan i'Egypt an abohla'
 ta omod unyu ud'udman di baholyu.
- 2 Ti aggyu ayu nunhanhan ay Ha"in
 an un ayuat goh immuy ad Egypt an numpabadang ta baliwan da'yuh nan alidah di.

- ³ Mu henen nangidenolanyun diday dumalat hi
 abainanyu,
 ya ipa'ampaanyuh umangunuh.
- ⁴ Manu ti wadaday u'upihyal hi immuy ad Zoan
 ya hi ad Hanes hidid Egypt,
- ⁵ mu mi'id ahan di imbadangdan da'yu
 ti un at goh hay nabainanyu.”
- ⁶ Ya inalin goh Apo Dios di,
 “Nan hennagyun mumbagah badang ya
 nun'ipitakaydah nan dongki ya kamilu
 din nun'abalul an gina'un inyuydad Egypt
 an ene'wadah nan mapulun ad Negev an
 atata'ot ti wah diday layon ya ulog an
 umat hi ha'u'u,
 mu ta iyuydaat ahan hanan adawdah nan
 tatagun mi'id di ibadangdan dida.
- ⁷ Ti nan i'Egypt ya mi'id di hulbin nan inalidan
 ibadangdan da'yu.
 At hiyanan nginadna' heden babluy hi,
 Rahab an Mi'id di Abalinana.”
- ⁸ Ya inalin goh Apo Dios di,
 “Itudo'muh nan libluy aat di anappuhin
 di ato'aton danen tatagu
 ta adi ma'aliwan hi enggana
- ⁹ ti nidugah di anangohoydan
 adida ahan pohdon an donglon nan
 itudtudu' an Dios.
- ¹⁰ Hay alyondah nan baal'un Dios an nan propeta
 ya alyonday,
 Adiyu gun ulgudon ay da'mi nan aly-
 onyun impa'innilan Apo Dios

- ti hay pohdonmin donglon ya nan
mun'aphod an ta'on hi un adi makulug!
- 11 At ipogpogyun gun mun'ulgud ay da'mih nan
hinapit Apo Dios
ti adimi pohdon an donglon di malgom hi
aat nan
alyonyun nahamad an Dios tu'un holag Is-
rael!”
- 12 Mu hay nambal Apo Dios an dayawon tu'un
holag Israel ya inalinay,
“Gapu ta pihulonyu nan impa'innila' ay
da'yu
ta hay kulugonyu ya nan layah ya nan
ipaligligatan
- 13 at hiyay ma'at ay da'yu.
At mapogpog ayu ta umat ayuh nan
ata'nang an allup
an nunhiyan di nete"ah puunah engganah
bagtuna.
At ag'aga ya matu'in an
mungkakaludukud ya nidipat hinan
luta.
- 14 At umat hinay ma'at ay da'yu ta umat ayuh nan
uklit an bangan nagah ya nun'agimu',
at adi mabalin hi un mah ni' panaluduh
bala unu pana'lung hi danum.”
- 15 Ya inalin goh nan na'abbagbagtun Dios an
dayawon tu'un holag Israel di,
“Gulat ta muntutuyu ayuh baholyu ta
Ha"in di pangedenolanyuh unudonyu
ya mabaliwan ayu.

Ti hay alpuwan di bi'ah ya nan dumidin-
nganyu ti Ha"in di nangiyokodanyu.

Mu adiyu pohdon

16 an alyonyuy,

Adimi, ti badangan da'mih nan i'Egypt
an idatday ma'uwegeng an kabayu ta
itakayanmin mi'gubat!

Mu adi umat hinay ma'at ti hay
ma'uwegeng ya nan buhulyun
mamdug ay da'yu!

17 At un ohan tindalun buhulyu ya ipalayawnay
hinlibun da'yu.*

Ti ta'on hi un anggay di lemah buhulyu
ya ipalayaw da'yun amin
ta un anggay di nipado' hinan duntug an
nitayunan di bantilayuy ma'angang.”

18 Mu inali' an hi Isaiah di,

“Ta'on hi un umat hinay ma'at
ya hohoddon damdaman Apo Dios di puntu-
tuyuanynun i'ibbah baholyu
ta pangipattiganah homo'na ya nan
pamhodnan da'yu.

Ti hi Apo Dios ya makulug di atonan mangi-
panuh hi tatagu,
at an amin di mumpabadang ay Hiya ya
mipa'amlongda.

19 At da'yun i'ibba' an tataguh tun ad Jerusalem
ya adi tu'u mahkay kumilah udum hi algaw.† Ti
hom'on ditu'un Apo Dios hi un tu'u mumpahmo'

* **30:17** Hiyah te nipa'annungan din inalin Moses hi ma'at hinan
adi mangun'unud ay Apo Dios (Deut. 32:30). † **30:19** Ma'at hinan
Hinlibuy Tawon (verses 19-26).

ay Hiya! Ya abulutonay alyon tu'u, at umannung an badangan ditu'u.

²⁰ Manu ti paddungnay ipa'inuman ditu'u, ya pinangan ditu'un Apo Dios hinan nidugah an punligatan, mu Hiya an muntudun ditu'u ya wag-wadan ditu'u.

²¹ At donglon tu'uy hapitnan alyonay, Hiyah te owon, at hituy pange'wanyu.

²² At pompa"iyu mahkay an amin nan bulul an dayawonyun hay silver ya balitu' di niyamma, ya nun'itapalyu an umatdah nan aluluhnin.

²³ Ya wa ay ta mun'oho' ayu ya ipa'alín Apo Dios di udan ta pumhod nan ihabalyu. At dumo'ol mahkay di ma'an, ya dumo'ol di onon nan animal tu'un umat hi baka.

²⁴ At namamah nan pun'aladuonyun baka ya dongki ti hay ipa'anyun dida ya nan namamah an wheat ya barle.

²⁵ Ya dumo'ol di danum an malpuh nan atata'nang an duntug ya hinan dudunduntug hitun pangabakan tu'uh nan buhul tu'u, at do'olday mun'a'atoy.

²⁶ Ya nan bulan ya ma"abnang an umat hinan algaw. Ya nan patal di algaw ya nidugah an ma'appattal an umat hi patal nan malamung an pitun algaw. At umat hinay ma'at hitun pangipa'adaogan Apo Dios hi paddungnay hugat tu'un tataguna."

Nan Pummoltaan Apo Dios hinan i'Assyria

²⁷ Mu awniat amangonyuh Apo Dios
an paddungnay na'uy an malpuh adagwin

umat hinan mundalang an apuy di bungotna
an nele'woh ay Hiyay ma'ugtul an ahu'.

Ya nan hapitona ya umat hinan apuy an
gumhob.

28 Ya mipaddung goh nan bungotnah

nan nundatong an wangwang an
pun'iyandnan amin nan buhulna
ta mapogpogda.

Ya danen mumpahiyan tataguh
abablubabluy an mi'buhul ay Hiya ya
paddungnay yakayakona dida,
at umatdah nan kabayun impa'amelnay
gumo' hi timidda ta iyuyana didah nan
apogpoganda.

29 Mu ditu'u ay an tatagun Apo Dios ya
mun'amlong tu'un mungkanta

an umat hinan pun'am'amlongan tu'uh
un waday behtan pundayawan ay Apo
Dios.

Ya umat goh hinan pun'am'amlongan tu'uh
nan umayan tu'uh nan nabagtuh ad
Jerusalem

an ipangulu ditu'uh nan manungngali
ta umuy tu'u nongkay hi awadan nan ay
Batun mamaliw ay ditu'un holag Israel.

30 Ya ipadngol Apo Dios nan umipano'h'an hapitna
ya nan atonan umubah

ta le'naon nan buhulnay bungotnan
pun'agahnay apuy,
ya nidugah an idul, ya ilat, ya udan, ya
dalallu, ya nan mabi'ah an puo'.

- 31 At nan i'Assyria‡ ya tumata'otdah pangngolanda
 dah nan hapit Apo Dios
 ti nidugah di pummoltanan dida.
- 32 Ya an amin nan pummoltaan Apo Dios ay danen
 i'Assyria
 ya gun ipagangoh nan i'ibba tu'un holag
 Israel di tambourine ya alpah
 pun'am'amlonganda.
 Ti hi Apo Dios di mangubat hinan buhul tu'un
 i'Assyria.
- 33 Ya nidadaan tuwalid Topheth§ hidin penghana
 ta pangipuulandah nan alid Assyria.
 Ya henen pangipuulandah nan ali ya ambilog
 ya maluhung an naka'utan an munnonon-
 nong di apuyna ti do'ol ahan di tunguna.
 Ya nan yahyah Apo Dios di mangipadal-
 adalang.

31

Hay Pamaliwan Apo Dios ad Jerusalem

- 1 Mahmo' ayun i'ibba' an umuy mumpabadang hi
 ad Egypt
 an bo'on at goh hi Apo Dios an dayawon
 tu'un holag Israel!
 Ti hay pundenolanyu ya nan mahapul hinan
 pi'gubatan an umat hi kabayu,
 ya kalesa,

‡ 30:31 Ituduna goh di aat nan titindalun AntiKristu. § 30:33 Hiyah ne lugal hi luwal nan allup ad Jerusalem hi nanghoban nan Hudyuh imbabaluyda ay Molek an bulul di i'Ammon, at waday apuy hidi (II Ki. 23:10; Jer. 7:31-32; 19:6, 11-14; I Ki. 11:7).

ya nan abalanan di nungkakabayun titin-
daluda.

² Mu nidugah an nala'eng hi Apo Dios!

At hiyanan inilanay atona,
at ipa'alinay punholholtapan nan i'ibban
nun'appuhiy pangatnan iJudah
an umuy an mumpabadang hinan
i'Egypt.

Ya henen atona ya makulug an ipa'annungna
ti Hiya ya adina itutuyuy
inalinah amoltaan daten nun'appuhiy
pangatdan tatagu.

Ya ta"on un nan i'Egypt an pundenolanda ya
pogpogona goh damdama dida.

³ Ti nan i'Egypt ya unda tagu ya anggay an
bo'onda Dios hi pundenolan,

ya ta"on un nan kabayuda ya mi'id di
nun'abhiwandah nan udum an kabayu
ti wada goh di odolda an bo'onda lennawa.

Ya wa ay ta bumungot hi Apo Dios at
mapa"i nan mabi'ah an babluy an gun
bumadang,

ya ta"on nan babluy an gunna badangan at
ma'ubahdan duwa.

⁴ Mu umat hituy inalin Apo Dios ay ha"in an
inalinay,

“Ta"on hi un ahitutu'u' nan
mumpumpahtul an mangabul hinan
layon

mu adida tuma'ot an undaat goh inaynayun
an gun mangih'ihdah nan animal.

Ya umat goh hinay ma'at an mi'id ah
ohah way abalinanan mangipawan
Ha"in
an mangibaliw hinan Duntug an Zion.

⁵ Ya umat goh hinan panalimunan nan hamutih
nan buyana ta baliwana nan imbaluyna
ya umat hinay ato' an Dios an nidugah di
abalina' an mamaliw hi ad Jerusalem.”

⁶ Ya inali' an hi Isaiah di, “Da'yun holag Israel ya
ta"on hi un nidugah di numbaholanyun Apo Dios
mu ad ugwan ya muntutuyu ayu ta mumbang-
gad ayu ta Hiyay dayawonyu.

⁷ Ti madatngan henen algaw* at an amin ayu
ya pun'itapalyu nan inyammayu an bululyu an
balitu' ya silver.

⁸ Ti inalin Apo Dios di,
Awniat mun'apatoy nan buhulyun
i'Assyria,
mu bo'on nan hanggap di tataguy mumpam-
atoy ti Ha"in an Dios,
at hiyanan mumpangalayawdah nan
punggugubatanda,
ya nan ungunan linala'i ya makaphulda ta
mumbalindah himbut.

⁹ Ya ta"on un nan a'ap'apun di titindaluda ya
nidugah di tuma'tanda,
at taynanda nan bantilada.
Ha"in an Dios an ma"abnang di benangnad
Jerusalem di nanapit ete.”

* **31:7** Ma'at hinan Punligatan di Tatagu.

32

Nan Nahamad di Pangatnan Ali

- ¹ Nomnomnomonyu an udum di algaw* ya waday
 umalin mun'ali an nahamad di pangatna,
 ya umat goh hinah nan bumadang ay
 Hiyan mun'ap'apu an nahamad di pa-
 manuhdah nan tatagu.
- ² Ti hinohha ay dida ya umatdah nan nahamad an
 ihi'ugan hi un way puo',
 ya umatda goh hinan danum hinan gin-
 naw hinan mapulun
 ya hinan naliduman an puun di ongol an
 batuh un nidugah di potang.
- ³ Ya paddungnay madiat mahkay di matan nan
 tatagun Apo Dios,
 ya pohdondan donglon di hapitona.
- ⁴ Ya adi mahkay malgom di atonda ti
 pa'annomnomonda ta nahamad di
 pangatda,
 ya nan nepto' goh di hapitonda.
- ⁵ Ya bo'on mahkay nan manamanangpah di
 ma'alih nahamad an tagu
 unu nan immadang an dumalat di
 nun'appuhin pangatday e'gonan di
 tatagu.
- ⁶ Ti nan manangpah ya mid upid hi hapitonda,
 ya nappuhiy nonomnomonda ya pan-
 gatda.
 Ya layah ahan di gunda ibagabagah nan
 tataguh aat Apo Dios,

* **32:1** Ma'at hinan Hinlibuy Tawon.

ya adida ahan bumadang hinan
tatagun ma'ahinnaang an dumalat
hi ami'mi'idanda.

7 Ya nan adi mangngol ya nun'appuhiy pangatda
ti gunda punlayahon nan nun'awotwot
an ta'on hi un makulug di atondan
mumpahpahmo'.

8 Mu nan nanomnoman an tagu ya nahamad di
pangatna,
ya ta'on un nan nomnomnomonan aton
ti nan makulug di ihtiguana.

Nan Binabaid Jerusalem

9 At da'yun i'ibba' an binabain waday pangn-
galana an mi'id di pun'od'odanah maha-
pulna
ya donglonyu tun ibaga'!

10 Ti manud ugwan ti maphomaphod di
nitaguanyu an mi'id di numanomno-
manyu,
mu awni ta maluh di nahuluk hi hinta-
won at nidugah di numanomnomanyu
ti mi'id di ma'alayuh nan bungan di in-
tanomyun greyp ya nan udum an bung-
bungan.†

11 At i'ibba' an binabain waday pangngalanan
mi'id di pun'od'odanah mahapulnad ug-
wan
ya awniat madatngan di wumog-
woganyuh ta'otyu!
At odolnah anyu punluh'up nan mun'aphod
an inlubungyu

† **32:10** Hiyah te na'ulgud hi aat di nappuhin ma'at ti gubaton nan i'Assyria dida, ya na'at hidin nun'alian Sennacherib hidin 701 B.C.

- ta mumpunlubung ayuh langgut ta ipat-
tigyuy punlungdayaanyu.
- 12 Ya nun'ug'ugyuy palagpagyuh punha'itan di
nomnomyuh
apa"ian nan papayawyu ya nan puntam-
manyuh greyp.
- 13 Tun babluy tu'ud Jerusalem ya mapa"i,
at mumpangahangaw di pagat ya pagal.
Immannung an lugwaanyuy apa"ian nan
pun'am'amlonganyun a'abung
- 14 ya nan palasyu,
ya an amin di wah tun babluy tu'un
mamapnuh din hopanah tatagu ya
mabukawan.
At mumbalin hi ihinan di dongki ya kalnilu
- 15 ta engganah un honogon Apo Dios nan
Na'abuniyanan an Lennawan ditu'u,
at lumumong nan mapulun,
ya pumhod di mihabal ta umatdah nan
a'ayiw hi inalahan!
- 16 Ya nahamad di pangat nan i'ibba tu'un mangi-
panuh hi tatagu ta pumhod tun babluy tu'u
ti nahamad di pangat di hinohhan ditu'u.
- 17 Ya gapu nongkay hinan nahamad an pangatda
ya malenggop mahkay tun babluy tu'uh
engguna.
- 18 Ti inalin goh Apo Dios di,
"Nan tatagu' ya malenggopda mahkay
hinan numpunhituwandan mi'id di
ita'otda.
- 19 At ta"on hi un pa"ion di o"ongol an dalallu
nan bubulung ya nan babluy hidi
- 20 mu wagaha' damdama dida.

At an amin di ihabalda ya
mumpangabungada,
ya umat goh an do'ol di onon di bakada ya
dongkida.”

33

Hay Abaliwan nan Tatagud Jerusalem

- ¹ Mahmo' ayun nama"ih udum an babluy!
Manu ti agguy ayu pay napogpog, mu
la'tot at mapogpog ayu!
Mahmo' ayun nangibahhaw hi nunhahapi-
tanyuh udum an tatagu!
Manu ti agguy da'yu linayahan pay hi
udum an tatagu.
Mu hitun pangidinnganyun puma"i ya da'yu
kogoh di mapa"i,
ya hitun pangidinnganyun mamalbalih
udum ya da'yu kogoh di balbaliyanda.
- ² At nunluwalua' an inali' di,
“Hom'on da'mi ni' ahan, Apo Dios, ti He"a
ya anggay di namnamaonmi!
Ya ipapto' da'mih abigabigat,
ya ibaliw da'mih nan nidugah an nu-
manomnomanmi.
- ³ Ti wa ay ta donglon nan buhulmiy hapitmu ya
mumpangalayawda,
at inyal'allanah unda tigon di abalinam
an mun'iwa'atda!
- ⁴ Ya nun'alaman amin di inadangyanda,
at umat hi aton di do'ol an dudun hinan
nun'itanom an mi'id di ma'angang.

- 5 Hi Apo Dios ya na'abbagbagtu ti ad abuniyan di nunhituwana!
 Mu pumbalinona tun ad Jerusalem hi nahamad di pangipanuhdah tatagu ti nahamad di pangatna.
- 6 Ya Hiyay nahamad hi pange'kodan ti ibaliwna tun babluy tu'u,
 ya Hiyay mangidat hi la'eng tu'u ya mangituduh nan maphod an innilaon tu'u.
 At hay pundayaw tu'un Apo Dios di hiyay iyadangyan tu'u.
- 7 Mu awni ya un ma'at hatu
 mu anakkayah an ta'on hi un nan nun'atulid an titindalu ya mumpabadangda!
 Ya nan gunda hennag* an mangipa'innilah lumenggopan tun babluy tu'u ya mumbanggaddan
 nidugah di kiladah punha'itan di nomnomda.
- 8 At mi'id mahkay di lumane'le'od hinan kalata ti atata'ot.
 Ti nan nahahapit an pi'yunnudan nan buhul ya imbahhawda†
 an ta'on hi unda do'ol di nangngol hidin inalida.
- 9 At manganuy tun babluy tu'u ti mun'a'leng nan nun'itanom,

* **33:7** Didana nin di tulun nahnag an da Eliakim ay Shebna, ya hi Joah (Isa. 36:3, 22). † **33:8** Ni'tulag nan Alin hi Hezekiah ad Judah ay Sennacherib an alid Assyria (II Ki. 18:14).

ya ta"on un ad Lebanon ya paddungnay
un mun'alyaw nan inalahan hidi.

Ya nan malumong an ad Sharon ya mumbalin
hi mapulun,

ya ta"on hi un nan ayiw hinan in-
alahan ad Bashan ya ad Carmel ya
mun'a'lengda.”

- 10 Mu tembal da'min Apo Dios an inalinay,
“Ad ugwan ya mahapul an ipattig'u nan
nidugah an abalina' ya anabagtu'!
- 11 At an amin nan ninomnomyun aton ya mi'id di
hulbina
ti nan pangatyu nongkay di ay apuy an
mamogpog hinan planuyu!
- 12 At mun'oghob ayu ta umat ayuh nan pagat an
noghob,
ya numbalin hi dapul.
- 13 At an amin ayun tataguh abablubabluy an wah
niyadagwi unu neheggon
ya nomnomnomyun nan ina'inat'u,
ya inabulutyun nidugah di abalina'!”
- 14 Nan nun'abaholan an i'ibba tu'ud Zion ya wu-
mogwogdah ta'otda,
ya alyonday,
“Anakkayah an ten ay apuy di pummoltan
Apo Dios an mi'id ah angangona!
At undan nin way ma'angang ay ditu'u?”
- 15 Mu inali' an hi Isaiah ay dida an wada nongkay
di ma'angang ay ditu'u

an didana nan tatagun nangipa'enghan
 mangat hi maphod,
 an hay makulug di hapitonda,
 ya adida bumalbalih dumalat hi
 umadangyananda,
 ya adida abuluton di lagbu ta atonday nap-
 puhi,
 ya nan adi midmiddum hinan munnom-
 nom an pumatoy ya mangat hi nap-
 puhi

16 at didana nan malenggop di nitaguanda
 an paddungnay nibaliw hinan babluy an
 daplak di hawana!
 Ya umannung an waday ononda ya inu-
 monda!

17 At udum hi algaw ya da'yu nongkay di mannig
 hinan madayaw an ali an nahamad di pan-
 gatna,
 ya da'yuy middum hinan nidugah
 an ambilog di pun'ap'apuwana an
 nun'iyadagwin babluy.

18 At din ta'tanyuh din hopapna ya gun mipanom-
 nom ay da'yu ya anggay
 an umat hinan ap'apun di tindalun
 nalpuh udum an babluy an munhengel
 hi buwit
 an dida din wah nan ata'nang an pun'adugan
 hitun babluy tu'u.‡

19 Mu dane din mun'abungot an tatagun nalpuh
 udum an babluy

‡ **33:18** Didana nan titindalun di Assyria an mangubat hi ad
 Jerusalem, mu abakon Apo Dios dida (Isa. 17:12-14).

an nat'on di hapitdan adi tu'u ma'awatan
ya mapogpogda.

- 20 At amangonyu adya mahkay ad Zion an babluy
an din gun tu'u a'amungan hinan pun-
nomnomnoman tu'uh nan na'alín pun-
dayawan tu'un Apo Dios,
ya hay mipanomnom ay ditu'u ya nan pum-
balinanah nahamad ya mid al'alín punhi-
tuwan.
- 21 Ti hi Apo Dios an nidugah di abalínanay
mumpapto' ay ditu'uh di,
ya hay ipaddungana ya nan ambilog an
wangwang an adi abalínan di buhul an
mamad'ang.
- 22 At Hiya mahkay di Ali ya mangipanuh ay
ditu'un tataguna,
ya Hiyay mangibaliw ay ditu'u,
ya nan Uldinay un'unudon tu'u.
- 23 Mu nan buhul ya mipaddungdah nan napa"ín
pupul,
at an amin di inadangyanda ya pun'alan
di udum an tatagu,
an ta'on hi un nan napilay ya waday
pi'ya'alana.
- 24 Ya mi'id mahkay mangalih nan numpunhitud
Zion hi un mundogoh
ti an amin di numbaholanda ya aliwan
Apo Dios.

34

*Hay Pummoltaan Apo Dios hinan Tataguh Abablubabluy**

- ¹ At da'yun amin an tataguh nan abablubabluy
ya ma'amung ayu ta donglonyu tun alyo'!
- ² Ti hi Apo Dios ya nidugah di boholnah an amin
an tataguh abablubabluy
an namamah nan titindaluda,
at hiyanan ipapatoyna didan amin ta hiyah
ne moltada.
- ³ At umayuh di daladah nan aduntuduntug,
ya adida milubu',
at nidugah di agubda.
- ⁴ Ya an amin nan bittuan hi ad daya ya magahdan
umatdah nan na'leng an tubun di greyp,
unu fig, unu bungan di ayiw.
Ya mali'up ad dayan umat hinan nali'up an
pepel.†
- ⁵ Ya inalin goh Apo Dios di,
“Tun hanggap'u ya enelpahnan pinogpog
an amin nan wad daya,
at ten ebaweng'ud Edom ta engganah unda
matoy an amin nan tatagun wah di eden
babluy.”
- ⁶ At nan hanggap Apo Dios ya malamuhan hi dala
ya taba
an paddungnay dala ya taban di kalnilu
ya gandeng an ne'nong ay Hiya.
Ti patayonay do'ol ahan an tatagud Edom

* **34:** Ma'at hinan Punligatan di Tatagu. † **34:4** Mat. 24:29; Mk. 13:25; Lk. 21:26; Rev. 6:14.

ta paddungnay un immuy nun'onong hi
ad Bozrah hidid Edom.

- 7 At numpatoyna nan ongol di abalinandan
a'ap'apu ya linala'in mumpangilog
an paddungnay pa"ilog an baka ya
o"ongol an manilhig an baka.

At etmog nan lutay dalada ya tabada.

- 8 Ti hi Apo Dios di ad nomnom
an hiyah ne pangiballohanah nan inat
danen i'Edom ay ditu'un holag Israel.

- 9 Ya nan danum hinan numbino'ob'on an ginnaw
hi ad Edom ya mumbalin hi aspalto an
mangmangitit,
ya nan hupu'da ya mumbalin hi budbuda
an dumalang
ta moghob an amin heden babluy.

- 10 Ya adi madmaddop,
at umahu'ahu'.
At mete"an de ya minganuy an adi
mababluyan hi enggana,
ya mi'id ahan di umuy hidin munle'le'od.

- 11 At un pumbayaan di tu'u'an, ya kuup, ya nan
udum an hamuti
ti iyabulut Apo Dios an minganuy heden
babluy ta matawan hi enggana

- 12 ti mi'id mahkay di mun'ali,
ya an amin nan a'ap'apuh di ya mapog-
pogda.

- 13 Ya mumpango"ongol di pagat ya gulun hinan
abung di ap'apu ya nan allupda,
at hay mihina nongkay hidi ya nan
hamuti ya nan ma'alih jakal.

- 14 Ya ta'on un nan animal hi inalahan ya hidiy
 ihinanda,
 ya wah dida goh di gandeng hi inalahan
 an ahingengeewdah di.
 Ya hidi goh di olo'an nan animal an nan
 mahdom di punle'le'danda.
- 15 At hidiy pumbayaan di tu'u'an hi engganay
 mapahda,
 ya impapto'na didah di ta engganah
 umongolda.
 Ya hidiy a'amungan nan o"ongol an hamutin
 madugwadugwa.
- 16 At ma'at hanad Edom ta wa ay di mumbaha
 eten Liblun Apo Dios,
 at innilaonda mahkay an mi'id di ta'on hi
 ohan date hi mami'id,
 ya way ohan dida goh ya waday pi'yibbada.
 Hiyah ne inalin Apo Dios hi ma'at,
 at nan Na'abuniyanan an Lennawa ya
 ipa'annungan amungan dida.
- 17 Ti hi Apo Dios di mangipiyuy ay danen animal
 hinan ihinandah mid pogpogna.

35

Hay Umamlongan nan Nabaliwan

- 1 Nan mapulun ya paddungnay umamlongda
 ti humabungda nan himmangaw hidi.
- 2 At do'ol di mattig hi habhabung hidi an ayda
 mungkantah pun'amlonganda.
 At pumhod danen mapulun an umat hi
 ad Sharon,
 ya nan munlangtan inalahan ad Lebanon,

ya nan pahtuh nan duntug hi ad Carmel.
At mattig hidi nan amaphod Apo Dios ya nan
anabagtuna.

³ At ipa'innilayuh teh nan nakapuy ta bumi'ah di
punnomnomanda,

ya mawaday denolda.*

⁴ Ya alyonyuh nan numanomnom ta
pabi'ahonday nomnomda ta adida tuma'ot.

Ti undan adida tigon an hi Apo Dios
an dayawon tu'u ya umali ta ibaliwna
dida,

ya imballohna nan inat nan buhul tu'u?

⁵ Ya iyadaognay nun'abulaw ta mittig di matada,
ya umat goh hinan nun'apu'it ta medngol
di ingada.†

⁶ Ya iyadaogna goh nan nun'apilay ta munlat-
lattu'dan umatdah nan ulha,

ya nan nun'awe'we' ya tum'u'dah am-
longda.‡

Ya malmu goh di danum ta umayuh hinan
mapulun

⁷ ta nan lumahu an panag ya mumbalin hi lobong,
ya dumo'ol goh di obob hinan mamagan
lutan paddungnay na'uwaw.

Ya hinan mapulun an awadan nan do'ol an
animal an jakal ya malmuy holo' ya nan
atlubong.

⁸ Ya mawaday kalatan mumpa'uy hidih nan ma-
pulun an ma'alih Dalan an Me'gonan,

* 35:3 Heb. 12:12. † 35:5 Mat. 11:5. ‡ 35:6 Mat. 11:5.

mu adi mabalin an e'wan nan
nun'appuhy ugalinah di an adi
umunud ay Apo Dios

ti ammuna nan umunud ay Apo Dios di ma-
balin hi mange'wah di. §

⁹ Ya mi'id goh di layon unu nan udum an atata'ot
an animal hi umuy hidi,
at hay mange'wah di ya anggay nongkay
nan binaliwan Apo Dios.

¹⁰ Ya nan paddungnay penla'na an umanamut hi
ad Jerusalem ya mungkankantadah pun-
dayawdan Hiya,
at amlong mahkay di wan didah enggana
an adida mahkay numanomnom ya
munlungdaya.

36

*Hay Nana'ta'tan nan Alid Assyria hinan iJudah
(II Ki. 18:13, 17-37; II Chron. 32:9-19)*

¹ Hidin miyapulu ta opat di tawon hi
numpapto'an nan Alin hi Hezekiah ad Judah*
ya ginubat nan alid Assyria an hi Sennacherib†
ya nan tindaluna, ya inabakdan amin nan babluy
an nun'a'allup hi ad Judah.

§ **35:8** Hidin nadnoy ya waday udum an kulha an un mete"ah nan ohan timplu ta engganah nan miyadwan timplu ya anggay nan ma'alih maleneh an taguy mange'wah di. * **36:1** Unu hidin 701 B.C. ti hay nun'alian Hezekiah ad Judah ya hidin 715-686 B.C., at 715 - 14 = 701. † **36:1** Hay nun'alianad Assyria ya hidin 705-681 B.C.

² Ya hennag nan alid Assyria nan a'ap'apun di tindaluna ya nan do'ol an tindalunan nihinad Lachish‡ ta umuyda mi'hapit hinan Alin hi Hezekiah hi ad Jerusalem. At immuyda, ya nihinadah dih nan kalatan neheggon hinan ala' an pun'ammaandah lo'ob. Nan danum eden ala' ya hay nalpuh nan Nammagtn Lobong.

³ Ya immuyda ni'hapit ay dida da Eliakim§ an hina' Hilkiyah an mumpapto' hinan palasyu, ya hi Shebna an puntudtud'on di ali,* ya hi Joah† an hina' Asaph an mumpapto' hinan nitudo' an kumintun den babluy.

⁴ Ya inalin nan a'ap'apun di tindalud Assyria ay diday,

“Ipa'innilayun Hezekiah daten inalin nan alimid Assyria. Inalinay, Undan ngadan ahan nan e'ehdolmu?

⁵ Inalim di nunhahapit ayuh nan titindalum hi atonyun mi'gubat ay da'mi, mu undan ammunah nen nunhahapitanyu ya mangabak ayuh gubat?

⁶ Ma'adennol ayu ti badangan da'yuh nan i'Egypt, mu undan agguyyu inila an nan alid Egypt ya mipaddung hinan na'ipung an atlubong an tumli' hi ngamay hi un ibayug? At umat hinay

‡ **36:2** Hay inadagwin ten ciudad an mipalpuh Jerusalem hi appit hi agwan hi un hagangon di buhu'an di algaw ya 48 an kilometlu.

§ **36:3** Hay pohdonan ibaga ya *hi Apo Dios di mangamma*. * **36:3** Hay kulugon nan udum ya hiyay umat hinan Secretary of State hi gubilnu an bo'on hay secretary an gun muntudo'. † **36:3** Hay pohdonan ibaga ya *hi Apo Dios di paddungnay agi' an lala'i*.

aat nan alida an adi madenolan!

⁷ Mid mapto' ya alyonyuy, Hay pundenolanmi ya hi Apo Dios an dayawonmin hohlag Israel. Mu undan bo'on Hiyay ad bagih din pun'onngan an numpa"in Hezekiah hinan nun'abagtun lugal? Ya inalinay un ad Jerusalem ya anggay di pundayawanyu?‡

⁸ At ad ugwan ya donglonyuy inalin nan alimid Assyria ti inalinay, Mabalín an idatnan da'yuy duway libun kabayuh un waday duway libu goh hi titindaluyuh mitakay ay dida!

⁹ Mu ta'on hi un da'yu badangan hinan i'Egypt ta idatan da'yuh kalesa ya nan titindalun muntakay hinan kabayu mu adiyu damdama abalín an abakon nan nun'a'ampa ahan an titindalumin i'Assyria!

¹⁰ Ya hay oha ya undan umali amin mangubat ay da'yuh un bo'on hi Apo Dios di pi'yibbami? Ya hi Apo Dios di nangali ay ha"ín hi umali ami ta gubatonmi da'yu ya pina"imi tun babluyyu!"

¹¹ Ya inalin da Eliakim, ya hi Shebna, ya hi Joah hinan upihyal di, "Ihapitmu ni' hi Aramaic, at ma'awatanmi! Ya adiyu ihapit hinan hapitmin Hebrew ta adi donglon nan tatagun wah nan allup."§

‡ 36:7 II Ki. 18:4; II Chron. 31:1. § 36:11 Nan Aramaic ya hiyay ihapit nan ohan gubilnuh unna pohdon an mi'hapit hinan oha goh an gubilnuh an hay ipaddunganad ugwan ya English, mu nan Hebrew ya hiyah ne tuwali hapit di Hudyu. Mu hinan timpun di New Testament ya manghan di mangawat hi Hebrew ti hiyah ne umat hinan dadan an hapit, mu do'do'ol di nanginnilah Aramaic.

¹² Mu inalin din ap'apun di tindalu di, “Nan alimi ya pohdonan mipadngol heten da'yun amin ta bo'on da'yu ya anggay di mangngol! Ti pohdonan innilaonyun amin an da'mi ya li'ubonmih ten babluyyu, at la'tot ya ononyuy malpuh odolyu, ya inumonyuy ibhuyu!”

¹³ Ya un nalpah an inalin din ap'apun di tindaluh de ya init'u'nah hapit di Hebrew an inalina,

“Donglonyuh ten ipa'innilan nan alid Assyria ay da'yun

¹⁴ inalina, Adi ayu pedpedngolan hinan pamalbalin Hezekiah! Ti mid ahan abalinanan mamaliw ay da'yu!

¹⁵ Adiyu abuluton hi unna alyon di, Hi Apo Dios di pange'kodan tu'u, at ibaliw ditu'u. At adi mabalin an abakon ditu'uh nan i'Assyria ta hakupondah ten babluy tu'u.

¹⁶ Ya ten ipidwa an alyon di, Adiyu dongdonglon hi Hezekiah ti nan alimid Assyria ya inalina, Mi'pohhodan ayun da'mi, ya imbughulyu nan pantaw di babluyyu, ya bimmuhu' ayu. At iyabulut'un da'yuy okod hinan inhabalyu, ya umat goh an waday inumonyun malpuh obobyu

¹⁷ ta engganay iyuy'u da'yuh udum an babluy. Ya henen babluy an umuyyu pi'hituwan ya umat goh damdamah tun babluyyun do'ol di ma'ala an bungan di nitanom an umat hi greyp ya wheat.

¹⁸ At adi ayu nongkay pedpedngolan hinan gun alyon Hezekiah an hi Apo Dios di mangibaliw ay da'yu. Ti hinan udum an babluy ya mi'id hinan dayawonday nangibaliw hi babluyda ta aggyu pina"n nan alimid Assyria!

19 Ya umat hi nangubatanmid Hamath, ya ad Arpad, ya ad Sepharvaim* an uggoh mah ta binaliwan nan bululda ta aggyuda na'abak?† Ya ta'on un ad Samaria ya aggyu binaliwan nan bululdah nangubatan nan alimid Assyria!

20 Mi'id ahan di ohah nan bulul ay danen babluy hi nangibaliw hi babluydah din nangubatan nan alimi! At undan da'yu ay ya ibaliw Apo Dios tun ad Jerusalem ta abakon da'min i'Assyria?"

21 Mu nan tatagu ya unda immu'ugong an aggyuda temtembal ti hiyah ne inalin nan Alin hi Hezekiah hi atonda.

22 At unat goh numbangngad da Eliakim an hina' Hilkiyah, ya hi Shebna, ya hi Joah an hina' Asaph hi awadan Hezekiah ya henekhekday lubungdan dumalat din inalin nan ap'apun di titindalu. Ya inalida din inalin nan ap'apun di tindalun di i'Assyria.

37

*Hay Numpatugunan nan Alin hi Hezekiah ay
Isaiah
(II Ki. 19:1-7)*

1 Hidin dengngol han Alin hi Hezekiah nan imbagadan hiya ya henekhekna din lubungnah

* **36:19** Hanan tulun siudad ya nihakup ad Aram (unu ad Syria).

† **36:19** Nan iSepharvaim ya impiyuy nan alid Assyria didad Samaria ta makakdah nan babluydad Aram (unu ad Syria). Ya inyuyday bululda an da Adrammelech ay Anammelech, ya ta'on hi unda numpabadang hinan bululda mu na'abakda damdama.

bungotna. At nunlubung hi langgut, ya immuy hinan Timplun Apo Dios.

² Ya hennagnah Eliakim an mumpapto' hinan palasyu, ya hi Shebna an muntudtudo', ya nan mangipangpanguluh nan papadi ta numpunlubundan amin hi langgut ta umalidan ha"in an hi Isaiah an hina' Amoz.

³ At immalida, ya inalidan ha"in di, "Umat hituy inalin Hezekiah an inalinay, Ad ugwan an algaw di punlungdayaan, ya apahapahalan, ya abaibainan, ya ihingalan tu'un himpamabluy! At umat tu'uh nan babain muntungaw, mu mi'id ah bi'ahnan mangipabuhu'.

⁴ Ti nan ap'apun di tindalun hennag nan alid Assyria ya nidugah di namahiwnan Apo Dios an dayawon tu'u. At maphod hi un dengngol Apo Dios ta moltaona. At munluwalu'a ni' ta badangan ditu'un na'angang an tataguna!"

⁵ At hidin inalidan ha"in nan inalin Hezekiah

⁶ ya inali' di, "Ibaagyuh nan apuyu an umat hituy inalin Apo Dios an inalinay, Adi'a tuma'ot hinan gun ibagan nan ap'apun di tindalun nan alid Assyria an namihulnan Ha"in.

⁷ Mu donglonyu ti balbaliya' henen alid Assyria, at waday ipa'inniladan hiya an malpuh babluyda ta umanamut. At hay umanamutanad Assyria ya ipipatoy'u."

⁸ Hidin dengngol nan ap'apun di tindalud Assyria an tinaynan nan alida ad Lachish at immuy ad Lachish, ya inah'upana nan alida an mungugubatdah nan iLibnah.*

* **37:8** Hiyay ohan babluy an hakup ad Judah, mu wadah nan igad ad Philistia an neheggon ad Lachish.

⁹ Hin'alina ya dengngol nan alid Assyria an nan alid Egypt an hi Tirhakah an iCush ya impangulunay tindaluna ta gubatonda hiya.† Mu hay inatna ya un mumbangngad ad Assyria ya hennagnay nangiyuy hi tudo'nah nan Alin hi Hezekiah hi ad Jerusalem.

¹⁰ Hay intudo'na ya inalinay,

“Alyo' ay he"a, Hezekiah, ta adim iyabulut an baliyan da'ah nan dayawom an pange'kodam an ta"on hi unna alyon di, Adi abakon nan i'Assyria tun ad Jerusalem.

¹¹ Undan agguymu inila an nidugah di inatmin nahayhaynod an alid Assyria an numpama"ih nan abablubabluy? At undan da'yu udot ya mabaliwan ayu?

¹² Ti umat hi numpama"ian din o'ommodmid Gozan, ya ad Haran, ya ad Rezech an numpatoyda nan tatagud Eden an wad Tel Assar.‡

¹³ Ya undan inaliwam nan na'at hinan a'alih nan siudad hi ad Hamath, ya ad Arpad, ya ad Sepharvaim, ya ad Hena, ya ad Ivvah!§ Ad ugwan ya napogpogda mahkay!”

Hay Luwalun Hezekiah

¹⁴ Innal Hezekiah din tudo', ya binahana. Ya inyuynah nan Timplun Apo Dios, ya bene'lagnah nan hinagang Apo Dios.

† **37:9** Heten tawon an 701 B.C. ya agguy ni' ente"an Tirhakah an nun'alid Egypt ti nan aginan hi Pharaoh Shebitku di nun'alih di. Mu ente"anan nun'alih din 690 B.C. ‡ **37:12** Hanan babluy ya ad Mesopotamia di awadanda. § **37:13** Hanan babluy ya ad Aram (unu ad Syria) di awadanda.

15 Ya nunluwalun inalinay,

16 “O Apo Dios an nidugah di abalinana an dayawonmin holag Israel an inumbun an mun'ap'apuh nan anghel an ma'alih cherubim. Ya He"a goh di okod hi an amin an pumpapto'an hitun luta ti He"ay nunlumuh tun luta ya ad abuniyan.

17 Donglona' ni' ahan Apo Dios ta innilaom nan inali'alin Sennacherib hi pamahiwnan He"an Dios an wagwada.

18 Manu ti immannung nan inali'alinan pina'in nan nahayhaynod an alid Assyria di do'ol an babluy.

19 Ya nunggohobdan amin nan bulul danen tataguh nan abablubabluy ti unda ayiw ya batu ya anggay an hay taguy nangiyamma.

20 At hiyanan odowo' ay He"a, Apo Dios, ta ibaliw da'mih nan abalinan danen i'Assyria! Ta wan an amin di tataguh abablubabluy hitun luta ya innilaondan He"a ya anggay di Dios an ma-dayaw.”

*Hay Pamaliwan Apo Dios hi ad Judah
(II Ki. 19:20-37; II Chron. 32:20-21)*

21 At ha"in an hi Isaiah an hina' Amoz ya hen-nag'uy immuy nangipa'innilan Hezekiah hinan impa'innilan Apo Dios an inali' di, “Hi Apo Dios an dayawon tu'un holag Israel ya inalinay dengngolna nan luwalum an dumalat di inat nan alid Assyria an hi Sennacherib.

22 At hiyah te nambalnan inalinay,

Da'yun tatagu' hi ad Jerusalem ya awniat
 pihulonyu ya inaba'abatlanyuh Sen-
 nacherib.

Ya mungwigwigiwig ayuh panniganyuh
 lumayawana.

23 Ti mi'id di udum hi pinihupihulna ya linay-
 alayahana

hi un bo'on Ha"in an Me'gonan an Dios an
 dayawonyun holag Israel.

24 Hiya ya hennagna nan baalna,
 at nidugah di hinapihapitdah

namaibaindan Ha"in an Dios,

ya impahiyana goh an inalinay,

Dumalat nan do'ol ahan an kalesan ilu-
 gananmin mi'gubat

ya tini'idmi nan aduntuduntug hi engganah
 nan pa"ata'nang an duntug hi ad Lebanon.*

At nunlongohmi nan adu"oy ahan an
 ayiw hidi an cedar ya nan mun'aphod
 an bolbol,

ya immatam ami goh hinan gagwan di
 pa"adagwi ahan an inalahan.

25 Ya do'ol di nunluhu'anmih bubun hi udum an
 babluy an inabakmi ta way ininummi,

ya un anggay goh di gopa'mi ya tindu'miy
 giginginnaw hi ad Egypt.”†

26 Mu hay nambal Apo Dios hinan ipahiyan Sen-
 nacherib ya inalinay,

* **37:24** Inusa'usal nan a'alid Assyria nan a'ayiw ad Lebanon
 ta impiyammaday a'abungda. † **37:25** Hay pohdonan hapiton
 ya adi humewol nan aginnaginnaw ad Egypt hinan i'Assyria ti
 abalinandan bumad'ang.

“Undan agguymu inila an Ha'in an Dios
ya ninomnom'u tuwalih din penghana
hanan na'na'at?

Mu ad ugwan ya un'u iyabulut di a'atana,
at hiyanan pina'im nan abablubabluy
hitun ad Judah an na'allup.

27 Ya hiyanan un itang di abalanan nan tatagun
numpumbabluy hidi,

at nalakah nangabakam ay dida.

Ti umatdah nan pa'ahhangaw an holo' an
himmangaw hinan atap di abung
an pinumtang ay ya na'leng.

28 Mu Ha'in ya inila' an amin di ato'atom ya an
amin di umayam,

ya inila' goh an nidugah di bungotmun
Ha'in.

29 At dumalat nan dengngol'un nidugah an bun-
gotmun Ha'in

ya nan pumpahiyaam ya tol'o' di olong-
muh kawod,

ya impiyamel'un he"ay gumo' ta ay'a kabayu.
At ibanggad da'ah nan nalpuwam an
e'wam hinan nange'wam an immalin
ten babluy.”

30 At ha'in an hi Isaiah ya inali' ay Hezekiah di,

“Umat hituy pangimmatunam an ipapto'
Apo Dios tun babluy tu'u.

Ad ugwan an tawon ya hay mabalin hi itanud
tu'u

ya nan ibungan nan malgom an human-
gaw an ugah di nabto'.

Ya umat goh hinah nan mehnod an tawon.

Mu nan miyatlun tawon ya munhabal
tu'u mahkay
ta nan bot'on tu'un bungan di itanom tu'uy
onon tu'u.

31 Ya nan ma'angang ay ditu'un iJudah ya diday
mihamad hitun babluy tu'u
ta munholagdah do'ol.

32 Ti hi Apo Dios an nidugah di abalinana ya
tigona ta hiyay ma'at,
ya adi makulug an wadaday ma'angang
ay ditu'ud Jerusalem.

33 At hiyanan hiyah te inalin Apo Dios hi ma'at
hinan alid Assyria an inalinay,
Adi mabalin an hogpon nan titindaluna
tun ad Jerusalem,
ya adi goh mabalin an panaondah tu.
Ya adi mabalin hi unda meheggon nan
numpunhapiaw hitu
unu muntababdah nan nunlene'woh hitun
allup
ta way pange'wanda bumahhel an
mangubat ay ditu'uh tud Jerusalem.

34 At nan nange'wan nen alih immaliana di
pange'wanan mumbangngad hi babluyda
goh damdama.

Ti adi humgop eten babluy.
Ha"in an hi Apo Dios di nanapit ete.

35 Ti ipapto"uh ten babluy ta baliwa' an dumalat
di ngadan'u
ya dumalat goh hinan baal'un hi David."

³⁶ Ya heden nahdom ya immuy han Anghel Apo Dios hinan nungkampuan nan i'Assyria, ya numpatoynay hinggahut ya han nawalu ta han lemay libuh din titindalu. At hidin nabiggat ya awalitang daden titindalun nun'a'atoy hinan nungkampuanda.

³⁷ Ya nakak mahkay nan Alin hi Sennacherib ya nan na'angang an titindaluna ta numbangngad-dah nan babluydad Nineveh.‡

³⁸ Ya wada han ohay algaw§ ya immuy hi Sennacherib hinan timplun nan bululna an hi Nisroch. Ya hidin mundaydayaw hidi ya nangunudda nan duwan imbabaluynan da Adrammelech ay Sharezer, ya pinatoyda hiyah hanggap, ya limmayawda ta immuydad Ararat. Ya nihukat nan imbaluynan hi Esarhaddon* ta hiyay ali.

38

Hay Nundoghan ya Immadaogan nan Alin hi Hezekiah

(II Ki. 20:1-11; II Chron. 32:24-26)

¹ Henen gutud* ya nundogoh hi Hezekiah an magadyuh matoy. At immuya' an propetan hi Isaiah an hina' Amoz, ya inali' di, "Inalin Apo Dios di, Ipanuhmun amin ti adi'a mahkay pumhod. Ya mundadaan'a ti ag'agay atayam."

² At nunligguh hi Hezekiah hinan way dedeng, ya nunluwalun inalinay,

‡ **37:37** Hiyay kapitulyud Assyria. § **37:38** Naluh di 20 an tawon ti na'at hidin 681 B.C. * **37:38** Hay nun'alianad Assyria ya hidin 681-669 B.C. * **38:1** Unu 701 B.C. Ya heten na'ulgud ya na'at ya un umuy nan i'Assyria an nunli'ub ad Jerusalem an nibaag hinan chapters 36-37.

3 “O Apo Dios, inilam ahan an He"ay gun'u intamuan! At inat'un amin di abalina' an nangun'unud hinan pohdom!” Unat goh nalpah an inatnay umat hina ya nidugah an adi pa"edpol hi kilana.

4 Ya himmapit goh hi Apo Dios ay ha"in an hi Isaiah an inalinay,

5 “Mumbanggad'ah awadan Hezekiah, ya in-alim ay hiyay, Hi Apo Dios an Dios din hi apum an hi David ya dengngolnay luwalum, ya tinnignay lugwam. At udmana anuy pi'taguam hi himpulu ta lemay tawon.†

6 Ya baliwan da'a ya tun ad Jerusalem hinan nun'appuhin aton nan alid Assyria.”

7 Ya inali' di, “Hiyah te panginnilaam an ipa'annung Apo Dios nan inalinan he"a.‡

8 Tigom nan ma'at hi au'au an ipahunod Apo Dios hi himpuluy wakang hinan agdan an impiyamman din Alin hi Ahaz.”§ Palpaliwan tatagwa ya nipa'annung an himmunod nan au'auh himpulung wakang.

9 Ya unat goh immadaog hi Hezekiah ya in-tudo'na din ene'damnan inalinay,

“Hay nomnom'u ya

10 ya inali' di,

Undan ad ugwan an ama'entog'uy ataya'

† **38:5** At natoy hiyah din 686 B.C. ‡ **38:7** Hay nehnod an na'at ya intudun Isaiah di atonan mumpa'alah nan bungan di fig an ayiw ta ed'opnah nan poghana ta mapoyanan (verse 21). La'tot ya hinanhanan Hezekiah di panginnilaan hi mangipa'annung hi umayanah nan Timplun Apo Dios (verse 22). § **38:8** Hay nun'alianad Judah ya hidin 735-686 B.C.

ta umuya' mahkay hi awadan di nun'a'atoy
ta mihinaa' hidih enggana?

11 At alyo' hi un'u mahkay adi tigon hi Apo Dios
unu nan i'ibba' an tatagun nunhituh tun
luta!

12 At abigabigat ya ninomnomnom'uy pamog-
pogan Apo Dios hi nitagua'
an umat hi apa"ian di tuldan abung nan
mumpahtul hi kalnilu.

Ya nan nibayat an ma'abol an aggyuy nalpah
ya pinutulan nan mun'obol.

13 At inlablabi' an hinolholtap din nidugah an
ahihaha'it hi odol'u
an paddungnay punggimu' di layon di
tungal'u.

At hay punnomnom'u ya mapogpog mahkay
di nitagua'.

14 Ya adi mahkay tumuluy kila' an umat hinan
gumehogehom an kalapati,
ya na"ablay mahkay di mata' an mangi-
tatangad ay Apo Dios.

At inali' hinan luwalu' di,
Badangana' ni' ahan Apo Dios ti maligli-
gatana'!

15 Mu hay hapito' mah?

An hiyah ne inalinan ha"in hi atona,
at ten inatna.

Ya unna' atog mumpa'ampa
an ta"on hi unna' maligligatan an molo' hi
ha'it di nomnom'u.

16 Nan Tugunmu, Apo Dios, di itaguanmi ya ipa-
phodanmi,
at inyadaoga' ti inyabulutmun mi'tagua'.

- 17 Immannung an din nunholholtapa' ya numbalinom hi amaphoda'.
 Ti dumalat di pamhodmun ha'in ya imbaliwa' hi atoy,
 ya inaliwam an amin di bahol'u.
- 18 Ti nan natoy ya adi mabalin an dayawon da'a,
 ya adina haphapiton di anabagtum ya amaphodmu.
 Ya umat goh an adi mabalin an mundenol hinan adi maluman an pumpapto'mu.
- 19 Ya hay mabalin hi mundayaw ay He"a ya nan matagu an umat ay ha"in hi ad ugwan,
 ya nan o'ommod ya mabalin an waday atondan mangibagah nan imbabaluydah
 aat nan adi maluman an pangipapto'mu.
- 20 Ibaliwa' ay He"a, Apo Dios,
 at ikankantamiy pundayawmin He"ah nan Timpluh enggana
 an iddummin ipagangoh nan maphod di gan-gohnan alpa.”
- 21 Ya inali' an hi Isaiah hinan baal nan Alin hi Hezekiah ta bo'bo'onday ohah nan bungan di fig, ya ened'opdah nan poghan nan ali, at mapoyanan.
- 22 Ya inalin Hezekiah di, “Hay panginnilaa' hi unna' pumhod ta mabalin an umuya' mundayaw hinan Timplun Apo Dios?”

39

Nan Nahmag an Nalpuḍ Babylon

¹ Heden immadaogan Hezekiah ya dengngol nan alid Babylon an hi Merodach-Baladan* an hina' Baladan an nundogoh hi Hezekiah mu immadaog. At impiyuynay tudo'nan iniddumnay adawnan hiya.

² Ya inapngan Hezekiah daden hennag nan alid Babylon, ya impattignan amin ay dida nan nun'abalul an gina'una an umat hi silver, ya balitu', ya nan ma"aphod di hunghungnan mangipaphod hi ma'an, ya nan maphod an lana, ya nan usalondan mi'gubat. At inaminan impattig nan wah palasyuna ya nan inadangyan di pumpapto'ana.

³ At ha"in an hi Isaiah ya immuya' ta mahmaha' ay Hezekiah an inali' di, "Hay nalpuwan daden tatagu, ya hay inalidan he"a?"

Ya tembal Hezekiah an inalinay, "Nalpuwad Babylon an niyadagwin babluy."

⁴ Ya inali' di, "Hay tinnigdah nan palasyum?"

Ya tembal Hezekiah an inalinay, "Tinnigdan amin ti mi'id ah agguy'u impattig ay dida."

⁵ Ya inali' ay hiyay, "Donglom heten hinapit nan nidugah di abalinanan Dios ti inalinay,

⁶ Awniat madatngan han gutud an iyuydad Babylon an amin nan wah nan palasyu an ta'on hi un nan gina'un din o'ommodmu, at mi'id ah

* **39:1** Hay nun'alianad Babylon ya hidin 721-710 B.C., ya napog-pog an nun'ali ti pinogpog nan Alin hi Sargon II an alid Assyria. Mu hidin natayan Sargon ya impidwan Merodach-Baladan an nun'alid Babylon ta nun'alih din 705-703 B.C., mu la'tot ya pinog-pog Sennacherib hiya. Ya hidin 701 B.C. an din tawon hi nundoghan Hezekiah ya agguy nun'ali, at mid mapto' ya impitlunan nun'ali ta ni'gadyum ay Hezekiah ta middum ay hiyah gubat ta abakonda nan i'Assyria.

ta'on hi ohah ma'angang hitu.† Hiyah ne inalin Apo Dios.

⁷ Ya miyuyday udum hinan holagmud Babylon.‡ Ya mapnahanda ta mumbalindah baal hinan palasyun nan alih di.”§

⁸ Ya hay nambal Hezekiah ya inalinay, “Maphod henen impa'innilam ay ha'in an nalpun Apo Dios.” Ti hay wah nomnomnah nan inalin Isaiah ya malenggop an mi'id ah al'alih nan pun'ap'apuwana nan amataguna.

40

Nan Mangipadenol hinan Tatagun Apo Dios

¹ Hi Apo Dios ya inalinay,

“Al'alu'onnyu ni' ahan nan tatagu'.

² At ephodyun ibagah nan wad Jerusalem an awniat malpah mahkay nan ipaligligatanda, ya ma'aliwan mahkay di baholda ti nidugah di pummolta' ay didah nan numbaholanda.”

³ Ya awniat waday umuy an manudtudu an it'u'it'u'nan alyonay,

“Idadaanyuh nan mapulun di owon nan Dios an dayawon tu'un holag Israel.

Ipaphodyu ta ma'andong hi dalanona.*

† **39:6** Nipa'annung hinan Dan. 1:2. ‡ **39:7** Umat hinan Alin hi Jehoiachin an nipiyuy hidih din 597 B.C. (II Ki. 24:15). § **39:7** Umat ay da Daniel ay Shadrach, ya da Meshach ay Abednego an numbalin hi baal din Alin hi Nebuchadnezzar (605-562 B.C.).

* **40:3** Mat. 3:3; Mk. 1:3; Lk. 3:4; Jn. 1:23 Hay pohdonan hapiton ya ipaphodday pangatda ta midadaandah umalian Kristu.

- 4 At paddungnay tababonyun amin di
 nun'aba"ungan,
 ya nundotalonyun amin di duntug.
 Ya andongonyu nan dalan an nun'apiku
 ta maphod an ma'andong ya nundodottal
 nongkay.†
- 5 Ya mipa'innila mahkay di anabagbagtun Apo
 Dios ta tigon an amin di tatagu.
 Hi Apu tu'uy nanimung an nangali ete."‡
- 6 Palpaliwan ya denggol'u han hapit an inalinay,
 "Tum'u'a!"
 Ya inali' di, "Hay it'u"u?"
 Ya inalinay, "It'u'mun alyom di,
 An amin di tatagu ya umat hi holo',
 ya nan amaphodda ya umat hinan hab-
 habung di holo' hinan punhabalan.§
- 7 Ti nan holo' ya malyaw,
 ya nan habungda ya magahdan dumalat
 di dibdib an ipa'ali'.
 Ya immannung an hay tagu ya mipaddung
 hinan aat di holo'.*
- 8 Ti nan holo' nongkay ya malyaw,
 ya nan habhabung ya magahda,
 mu nan Hapit'u ya munnananong hi eng-
 gana."†

† 40:4 Lk. 3:5. Hay ugalidah din penghanah un waday umayan nan ali ya ep'ephod nan tataguy kalatan pange'wana ta ma'andong. Ya intudun John an Mumbonyag an hay aton tu'un mangandong hi nitaguan tu'u ya nan pangitutuyuan tu'uh bahol tu'u (Mat. 3:1-8). ‡ 40:5 Lk. 3:6. § 40:6 I Pet. 1:24. * 40:7 I Pet. 1:24. † 40:8 I Pet. 2:25.

- 9 At ditu'un tatagun Apo Dios an umuy mangipa'innilah nan maphod an ulgud‡ hinan i'ibba tu'un tatagud Jerusalem
ya umuy tu'uh nan ata'nang ahan an duntug,
ya enlo'enlot tu'un mangit'u' an adi' tu'u mun'og'ogon.
An alyon tu'uy,
“Wah tu nan Dios an dayawon tu'u!”
- 10 Undan adiyu tigon nan na'abbagbagtun Dios an na'uy an nidugah di abalinanan mun'ap'apu?
Ya waday inta'inah idatnah nan tata-guna.
- 11 Ya halimunana nan tataguna
an umat hinan aton di mumpahtul hi kalniluh nan kalniluna.
An wa ayan inapupuna nan imbabaluy di kalnilu
ya ma'ma'ullay an mangitnud hinan pa'attungaw an kalnilu.

Hay Aid di Nipaddungan Apo Dios an Dayawon nan Holag Israel

- 12 Undan waday way abalinanan munlukud hi danum hinan baybay an hay paladnay us-alona?
Ya undan wada goh di way abalinanan munlukud hi inambilog ad daya?

‡ 40:9 Heten maphod an ulgud di miyulgud hinan nibalud ad Babylon ya ta mabaliwanda ti umanamutdad Judah. Mu hinan New Testament ya nat'on nan Maphod an Ulgud ti hiyah ne aat di abaliwan tu'uh espirtual ta mi'tagu tu'un Apo Dios.

- Ya umat goh an mi'id di taguh nanginnilah
damot tun luta ya nan numbino'ob'on an
duntug.
- 13 Ya undan way nanginnilah nomnom Apo Dios
ta mabalin an itudunay atona?§
- 14 Ya umat goh an undan way numpatutuduwan
Apo Dios hinan nahamad an atona?
Ya undan way nanugun ay Hiya ta
ma'awatanay ma'ma'at?
- 15 Hay immannung ya mid hulbin di
abablubabluy ay Apo Dios
ti umatdah nan hintidtid an danum ya
nan itang ahan an hupu' hinan kiluan
an mi'id di damotna.
Ya un man paddungnay hinggamal an hupu'
nan do'ol an babluy hinan gagwan di bay-
bay ay Hiya.
- 16 An amin nan ayiw hinan inalahan ad Lebanon
ya adi umanay
hi panunguh nan pun'onngan hi
me'nong ay Apo Dios,
ya ta"on hi un nan animal hidi ya adi umdah
me'nong hi Onong an Moghob.
- 17 Hay pannig Apo Dios hi an amin an tataguh nan
abablubabluy ya mi'id di niyatanda,
ya mi'id di hulbidan Hiya.
- 18 At hay ngadan mah nin di pangipaddungan
tu'un Apo Dios?
Mi'id ti na'i'innilan mi'id nongkay
tuwaliy umat ay Hiya.

§ 40:13 Rom. 11:34; I Cor. 2:16.

- 19 Hiya ya adi umat hinan bulul an inyamman di tagu
 an hay inyammada ya gumo',
 ya inamyudandah balitu',
 ya innal'altiandah silver an kanhel.
- 20 At nan nawotwot ay ya mabalin an pilionay magangan ayiw,
 ya inyuynah nan nala'eng an mumpa'ot hi bulul
 ta nahamad an adi un itangan natu"in.
- 21 Undan aggyuyu inila unu dengdengngol nan hinapit Apo Dios
 ya un malmu tun luta?
- 22 Ti Hiya an inumbun hinan pumpapto'annah nan bagtun tun lutan
 hay pannignah nan tataguh tun luta ya umatdah nan battat.
 Ya ad daya ay ya Hiyay nangibe'lag ta ay kultina,
 ya impaphodna ta umat hinan tuldang niyatap.
- 23 Ya hanan a'ap'apuh tun luta ya mabalin an ipa'ampana dida,
 at mi'id di hulbida.
- 24 At mipaddungdah nan pa'itannom an wan ete"adan lumamut ya napuo',
 at malyawda,
 ya mun'iyaddibda an umatdah nan dugi.
- 25 At hiyanan alyon nan me'gonan an Dios di,
 "Mi'id di mabalin hi pangipaddunganyun Ha"in.

- 26 Adya tangadonyud dayah nan mahdom ta
tigonyu nan bittuan
ya undan hay inilayuh nunlumu ay dida?
Nan nunlumu ay danen numbino'ob'on an
wad daya
ya inohha'ohhanan ngadnan dida,
ya dumalat nan nidugah an abalinana ya
mi'id di ma'utaw ay dida.”
- 27 At hiyanan ditu'un holag Israel ya adi tu'u alyon
di agguy inilan Apo Dios nan pumpalpali-
gatan tu'u,
ya adi tu'u goh alyon hi un ditu'u in-
ganuy.
- 28 Ti undan agguyyu dengngol ya agguyyu inilan
hi Apo Dios ya Hiya nan munnananong
hi enggana an nunlumuh tun luta.
Ya Hiya ya adi humiga,
ya adi mablay,
ya adi mabalin an ma'innilay nomnom-
nomona.
- 29 Ya Hiyay mangidat hi bi'ah nan na"ablay
ya abalanan nan nakapuy.
- 30 Ti ta"on hi un nan mumpangilog ya maban-
banollayda,
ya umat goh hinan ungunan linala'in
ag'agadan lumungtuy,
- 31 mu nan mange'kod ay Apo Dios ya bumi'ahda,
at umatdah nan agila an tumayapdah
nan ata'nang.
At ta"on hi unda gun tagtagon ya adida
mabmablay,

ya ta'on goh hi un adagwiy dalanonda ya
adida lumungtuy.

41

Hay Pamadangan Apo Dios ad Israel

¹ Inalin Apo Dios di,

“Duminong ayu ta donglonyu tun ibaga!
Da'yun tataguh abablubabluy ya mundadaan
ayun umalin mangibagah nan pohdonyu
ahan an ibaga.

Ta hahapiton tu'uh nan punhumalyaan
ta ma'innilah un ngadan ay ditu'uy
immannung.

² Ti undan hay nannag hinan alin nalpuh appit hi
buhu'an di algaw ta umuyna gubaton nan
do'ol an babluy?*

Ya hay nangidat hi abalinana ta
mangab'abak hinan malgom an
umayana ta nun'abakna nan a'ali
ya nan tatagu?

Ya nan hanggapnay numpamatoynan dida ta
umatdah nan hupu',

ya nan pananay numpangiwa'at ay dida
an umatdah nan dugi an mun'iyaddib.

³ Ya himbumagga ya numpudugna dida,

ya ta'on hi unna agguay impa'engha da-
nen babluy mu agguay ahan nahugatan.

* **41:2** Unu nan Alin hi Cyrus an Nidugah (559-530 B.C.) an
nun'alid Media-Persia. Hiyay nangabak hinan iBabylon hidin 539
B.C., ya hiya goh di nangipa'anamut hinan Hudyu ta mumbangn-
gaddad Judah (II Chron. 36:22-23; Ezra 1:1-4; 6:3-5).

- 4 Mu dan hay mabalin hi mangat ay dane?
 Ya hay nangipapto' hinan nahayhaynod
 an holag an nete"ah din hopapna?
 Mi'id di udum hi un bo'on Ha"in an Ap'apun
 wada tuwalih din hopapnah engganah
 apogpogan tun luta.”
- 5 Ya tinnig an amin nan tataguh abablubabluy
 danen na'at,
 at hiyanan wumogwowogwodah
 ta'otda.
 At hiyanan mundadaandan mi'gubat
- 6 an mumbabaddanganda ta pun'iyalidah nan
 i'ibbadan alyonday,
 “Pabi'ahon tu'uy nomnom tu'u!”
- 7 At nan mumpa'ot ya ipahluna nan muntanag
 hi balitu' ya nan mummattilyuh nan
 niyamma
 ta maphod di tigawna.
 Ya ipahluna goh nan mangipata'.
 Ya alyonda goh hinan mangammah ihi-
 nan den bulul an inyammada di,
 “Maphod di nangatmu!”
 Ya numbabaddangandan nangipata'dog
 eden inyammadan bulul ta ipata'da ta
 adi matu"in.
 Ya nan mumpangiyummum hinan alimatung
 nan bulul ya pabi'ahonay punnomnom
 nan munlanha
 an alyonay, “Maphod di aat di niyam-
 maana!”
 At inhamaddan inlanha nan bulul hinan ihi-
 nana ta adi matu"in.

- 8 Mu inalin Apo Dios di,
 “Da'yun holag Israel an baal'u di pinili' hi
 tatagu'
 ti da'yuy holag din ligwa' an hi Abraham.
- 9 At initnud'u da'yuh tu an inilpu' da'yuh nan
 nidagwin babluy hi pingit di luta.
 At olom ya Ha"in di dayawonyuh ita-
 muanyu
 ti da'yu nongkay di pinili' hi baal'u an aggyu'u
 da'yu din'ug.
- 10 At adi ayu tuma'ot ti wagwadaa' ay da'yu an
 Ha"in di Diosyu.
 At pabi'aho' da'yu,
 ya badanga' da'yu,
 ya ibaliw'u da'yun dumalat nan nidugah
 an abalina'.
- 11 At an amin di mi'buhul an nidugah di boholdan
 da'yu ya diday ma'abak ta mabainanda,
 ya nan mangubat ay da'yu ya mi'id di
 hulbida ti mun'atoyda.
- 12 At ta"on hi unyu umuy anaponyu nan buhulyu
 ya mi'id mahkay an adiyu tigon dida.
- 13 At hiya nongkay nan adi ayu tuma'ot
 ti Ha"in an Dios an dayawonyun holag
 Israel ya baliwa' da'yu.”
- 14 Ya inalin goh Apo Dios di,
 “Ta"on hi un mid olo'ologyu an mi'id di
 abalinanyu ya adi ayu tuma'ot
 ti Ha"in an Me'gonan an Dios an dayawonyud
 Israel di mamaliw ay da'yu!
- 15 Ti mipaddung ayuh nan balbalun pun'elekan
 an ma'ataddom nan do'ol an babana.

At mabalin an punggimu'yu nan duntug an
nippaddungan nan buhulyu ta mipaddung-
dah dugi.

16 Ya paddungna goh di puntaapanyu dida
an pun'ipatu"ugyu ta itayap di puo'.
Mu da'yu ya mun'am'amlong ayun Ha"in an
Me'gonan an Dios an dayawonyun holag
Israel.

17 Ya wa ay ta mi'id di danum ta maligatan ayu an
paddungnay un ayu matoy hi inuwawyu
ya Ha"in an Dios ya donglo' di luwaluyu.
Ti Ha"in an Dios an dayawonyun holag Israel
ya adi' da'yu inganuy.

18 At pabuhu'o' di danum hinan tulid di duntug ta
umayuh an e'wadah nan giginginnaw
ta umuydah nan numpundotal,
ya pumbalino' nan mapulun hi lobong ya nan
mamagan lutah obob.

19 Ya tummolda goh hinan mapulun di
numbino'ob'on an ayiw
an umat hi cedar, ya akasya, ya myrtle,
ya olibo,
ya bolbol, ya fir, ya cypress, ya nan udum.
At mumbalin hi inalahan nan mapulun.

20 At tigon di tatagu daten ma'ma'at,
ya ma'awatandan Ha"in an Me'gonan
an Diosyun holag Israel di nunlumun
amin."†

† 41:20 Hi Apo Dios ya inalinay idatnan amin di mahapul nan tatagunah unda mibanggad hinan babluydad Israel an malpu-
dad Babylon an niyayanda.

- 21 Ya inalin goh Apo Dios an Ali tu'un holag Israel di,
 “Da'yun bulul an inyamman di tagu ya umali ayu ta punhahapitan tu'uy ililililiyu.
- 22 At umali ayu ta ibaagyuy ma'ma'at hi udum hi algaw
 ya din na'na'at hidin hopapna ta innilaon tu'uy numbalinana.
- 23 At ipa'innilayuy ngadan di hohoddon tu'un ma'at hinan tatagu
 ta ma'innilah un ayu madayaw.
 Ya ugguh mah ta atonyuy umipata'ot unu umipano'h'a ta way tuma'tanmi?
- 24 Mu na'innila tuwalin mi'id ahan di hulbiyu ya mi'id di abalinanyu.
 At nan mundayaw ay da'yu ya nidugah an nun'appuhiy pumbalinanda.
- 25 Mu waday pinili' an malpud Media hi appit hi iggid hi un hagangon di buhu'an di algaw[‡] ta gubatona nan ali.
 Ya hiya ya malpu goh hi ad Persia hi appit hi buhu'an di algaw an mumpabadang ay Ha"n.
 Ya hay atona ya paddungnay pun'igatina nan a'ap'apu
 ta umat hinan aton di munduwin hi bangan pun'igatina nan uklit ta mapilut.

‡ 41:25 Pinapahhun Apo Dios an inalih ten alyonay honogona nan alid Persia an hi Cyrus an Nidugah ta abakona nan abablubabluy. Ya nipa'annung heteh din nalauh an hinggahut ta nabongley tawon hi nangitud'an Isaiah ete (Isa. 41:2; 44:28).

- 26 Un mah wadaday udum hi nangipa'innilan
da'yu eteh din hopapna ya un ma'at?
Mi'id ti Ha"in ya anggay!
Gulat ta wadaday udum hi nangipa'innilan
teh nahhun ya un mipa'annung
ya mabalin an alyonyuy, Hiya kangan!
Mu mi'id an ta"on ah oha!
- 27 Ha"in an Dios ya anggay di nangalih nan iZion
eten maphod an ma'at hi udum hi algaw an
inali' di,
Na'uy an mumpanga'anamutda nan
i'ibbayu!
- 28 Mu hidin nummahmaha'
ya mi'id di ta"on hi ohah nambal hinan
bululyu.
- 29 Hiyanan tigonyun na'innilan hana tuwalin bu-
lul ya mi'id di hulbida
an umatdah dibdib an malgom di
ipluyana!"

42

*Nan Baal Apo Dios**

- 1 Ya inalin goh Apo Dios di,
“Awniat umali nan pinili' an baal'un
idata' hi abalinana
at Hiyay mangipa'am'amlong ay Ha"in.
Ya ipiyodol'u goh nan Na'abuniyanan an
Lennawan Hiya
ta mihamad di atonan mangipanuh hinan
tataguh abablubabluy.†
- 2 Hiya ya adina it'u' unu olto'olton di hapitna

* 42: Unu nan Alin Pento' Apo Dios. † 42:1 Mat. 12:18.

ta ma"adngol hi kalata.‡

3 Ya adina mamaon an putungon nan mipaddung
hi bilaun na'uy an maptung
unu nan kingki an na'uy madop an adina
odpon.

Mu Hiya ya badangana nan mipaligligat ta
engganah unna pangabakon nan maku-
lug.§

4 Ya adi humigan mamannod hi engganah unna
tigon
an nahamad di atondan mangipanuh hi-
nan tataguh nan abablubabluy hitun
luta.
Ya nan tataguh nan adadagwin babluy ya
pohdonda ahan an donglon nan Uldina.”*

5 Ya inalin goh Apo Dios di,
“Ha"in nan Dios an nunlumud daya
ta embe'lag'u ta umat hi ambilog an
tulda,
ya limmu' goh tun luta ya an amin nan wah
tu,
ya Ha"in goh di nangidat hi yahyah
ya nitaguan di tagu ya an amin nan
matagu.

6 At Ha"in an Dios di nangayag ay He"a,
ya impapto"u He"ah nan nidugah an
abalina'.
At He"ay pi'tulaga' ta ipa'annungan din inali',
at ipattigmu nan nahamad an aat'u.
At mipaddung'ah nan dilag an mamatal hi
nomnom di tataguh tun luta.

‡ 42:2 Mat. 12:19. § 42:3 Mat. 12:20. * 42:4 Mat. 12:21.

7 Ya awniat He"ay maniat hi matan nan nabulaw
 ta tummig
 ya mangibo'tan hinan paddungnay
 nun'ibalud an wah nan munhehellong.

8 Ha"in nan Dios an madayaw,
 at nan amaphod'u ya adi' idat hi udum!
 Ya ta'on un nan pundayawan nan tatagun
 Ha"in ya adi' iyabulut an umuy hinan bu-
 lul.

9 Undan adiyu tigon an nipa'annungda din nah-
 hun an inali' an awniat ma'at?
 At ad ugwan ya wada goh di balbalun
 alyo' ay da'yu ta ma'at hi udum hi
 algaw.”†

Nan Kantan Pundayaw ay Apo Dios

10 Olom ni' ya an amin tu'un wah nan
 abablubabluy hitun luta ya ikantaan tu'uh
 Apo Dios
 hi balbalun kanta ta pundayaw tu'un
 Hiya!
 Ya middum ayun amin an wah nan baybay,
 ya da'yun numpunhituh nan babluy hi-
 nan gagwan di baybay.

11 Ya da'yun numpunhituh nan mapulun,
 ya da'yun numpunhituh nan babluy an
 neheggon hidi,

† 42:9 Heten balbalun inalina ya nan ipaphodan nan babluy ad Israel, ya namamah nan pumbangadan nan Hudyuh nan babluyda (Isa. 43:5-9, 19-21).

ya ta"on un da'yun holag Kedar‡ ya oltonyun
mungkanta.

Ya ta"on un da'yun iSela§ ya mungkanta
ayuh amlongyu,

ya nuntu'u' ayuh nan tulid di duntug!

12 At an amin tu'u ya dayawon tu'uy amaphod Apo
Dios,

ya impa'innila tu'uh nan nun'iyadagwin
babluy hinan gagwan di baybay!

13 Ti hi Apo Dios ya umat hinan mabi'ah an tin-
dalun umuy mi'gubat an nidugah di bun-
gotna.

At ma"adngol di kiina,

ya ma'abbi'ah an umuyna pundamu nan
buhulna.

14 Hi Apo Dios ya inalinay,

“Nadnoy an unna' didindinong.

Mu ad ugwan di pangipe'dama' hi bohoh'u,
at umata' hinan babain nadatngan di
puntungawana an pumkaw hi do-
gohna.

15 At pumpa"i' nan aduntuduntug ya nan i"itang
an dudunduntug

ta mun'alangu kaymuy holo' ya ayiw.

Ya magana' nan wangwang ya an amin nan
lobong.

16 Ya nan nun'abulaw ya ipangulu' didah nan
dalam an agguyda eneng'engwa.

‡ 42:11 Didanay numpunhitud Arabia hinan mapulun, ya nun-
dengwada an dimmalat nan do'ol an kalniluda. § 42:11 Didanay
numpunhituh nan ohan kapitulyud Edom.

Ya pumbalino' hi mapatal nan
munhehellong an awadanda,
ya nundotalo' nan nun'appuhin kalata.

Ya umat hituy ato' ti adi' inganuy dida.

- 17 Mu nan mange'kod hi nitaguandah nan bulul
an alyonday hiyay dayawonda ya milah-
hinda,
at nidugah di abainanda.”

*Nan ay Paddungnay Nabulawan ya Napu'itan
nan i'Israel*

- 18 Ya inalin goh Apo Dios ay ditu'un holag Israel
di,

“Ihamadyun ingaon tun alyo' an da'yun
nun'apu'it,

ya da'yun nun'abulaw ya pa'atiggonyu akkay
tuwali.

- 19 Ti undan hay udum hi paddungnay na'abbulaw
ya na'appu'it
hi un bo'on da'yun pinili' hi baal'u?

- 20 Manu ti do'ol mahkay di tinnigyu,
mu mi'id di hulbinan da'yu.

Ya manu ti waday ingayu,
mu nihimung an adiyu pohdon an don-
glon.

- 21 Hi Apo Dios ya pohdonan mattig ay ditu'un
baalnan holag Israel
di amaphod nan Uldinah nan
pangun'unudan tu'u.

- 22 Mu hay na'at ay ditu'un tataguna ya penloh di
buhul tu'uy gina'u tu'u,
ya imbalud ditu'un didah nan munhehel-
long.

Ya mi'id di ohah mamaliw ay ditu'uh umalin bumadang.”

- 23 At undan mi'id ahan di ohan ditu'uh way na'adalnan ten na'at?
- 24 Undan hay mangiyabulut an polhon di buhul nan gina'u tu'un holag Israel
hi un bo'on damdamah Apo Dios?
Ya manu ay ma'at hana ya dumalat di adi tu'u pangunudan an tatagunah nan Uldina.
- 25 At hiyanan ipa'dam Apo Dios ay ditu'u nan nidugah an bungotnan ipa'wanah gubat,
at paddungnay gumiyab di apuy ta gohbonay udum ay ditu'u.
Mu adi tu'u damdama abuluton nan pohdon den ma'at an itudun ditu'u.
Ya ay paddungnay nunggohob ditu'u,
mu agguy tu'u damdama nagilat.

43

Nan Baliw di Holag Israel

- 1 Mu inalin Apo Dios di,
“Adi ayu tuma'ot an da'yun holag Jacob ti Ha'in an nunlumun da'yu ya ibaliw'u da'yun pento"uh tatagu'.
- 2 At ta"on hinan bumad'anganyuh nan maluhung an wangwang*
ya wagwadaa' an pi'yibbayu ta adi ayu tuma'ot.

* 43:2 Nan duwan nipaddungana ya din bimmad'angan nan Hudyuh nan Mumbolah an Baybay (Ex. 14:22) ya nan Wangwang an Jordan (Josh. 3:1-17).

Ya hinan himbumaggan dumalananyuh nan apuy ya adi ayu malahuan.†

³ Ti Ha"in an Dios an dayawonyun holag Israel di mangibaliw ay da'yu,

at inganuy'ud Egypt, ya ad Ethiopia, ya ad Seba‡ ta mapogpog di abaalyu.

⁴ Ti nabalul ayun Ha"in,

ya pa'appohpohdo' da'yu,

at hiyanan mun'a'atoyday udum hinan tatagu ay danen babluy hi pamaliwa' ay da'yu.

⁵ At hiyanan adi ayu nongkay tuma'ot ti wadaa' an mangipapto' ay da'yu,

at pa'anamuto' da'yu ya nan imbabaluyyu ta taynanyu nan awadanyun babluy

hi appit hi buhu'an di algaw ya appit hi alimuhan di algaw.

⁶ Ya umat goh hinay ato' ay da'yun miwa'at hi abablubabluy hi appit hi iggid ya agwan

hi un hagangon di buhu'an di algaw,

ya an amin nan tatagu' an miyuy hi adadagwin babluy.

⁷ At an amindan imbilang'uh tatagu' an limmu'

ya olom ni' ya dayawona'."

⁸ Ya inalin goh Apo Dios di,

"Amungonyu nan tatagun waday matada mu paddungnay unda nabulaw,

† **43:2** Nan nipaddungana ya din nundaldallanan da Shadrach ay Meshach, ya hi Abednego hinan mabi'ah an punhaangan nan Alin hi Nebuchadnezzar (Dan. 3:1-30). ‡ **43:3** Hiyay ohan babluy an neheggon ad Ethiopia, mu agguy tu'u inilay ustuh awadana.

ya waday ingada mu paddungnay unda
napu'it.

⁹ Ya an amin nan tataguh nan abablubabluy ta
ma'amung ayun amin

ta ibaagyuh un ngadan hinan daya-
wonyuy nangulgud hinan ma'ma'at hi
ad ugwan.

Wada mah di mun'htigun alyonay,

Nahhun tuwalin impa'innilan nan daya-
wonmi ay da'mi daten ma'ma'at hi ad
ugwan.

¹⁰ Mu Ha"an an Dios ya da'yun holag Israel di
ihtigu',

ya da'yu goh di pento"uh baal'u ta inni-
laona' ay da'yu.

Ya Ha"an di unudonyu,

ya ma'awatanyun Ha"an ya anggay di
Dios an mi'id di udum.

At nete"ah din hopapnah enggana ya mi'id di
udum hi Dios an Ha"an ya anggay.

¹¹ At Ha"an ya anggay nongkay di Dios

an mi'id di udum hi managuh tagu.

¹² Ya nahhun tuwalin impa'innila' ay da'yu an
ibaliw'u da'yu,

at hiyay ato'.

At ihtiguanyu an mi'id hinan dayawon di
udum an tataguy nangat hi umat hitu.

¹³ Ya minaynayun an Ha"an di Dios hi enggana,

ya mi'id di mabalin hi manangga ay
Ha"an.

Ya mi'id di mabalin hi munluman hinan ni-
nomnom'un aton."

Nan Homo' Apo Dios ya nan Adi Umunudan nan Holag Israel

- 14 Hi Apo Dios an Baliw tu'u an nahamad di niyatanan ditu'un holag Israel ya inalinay,
 “Hay ato' an mangibaliw ay da'yu
 ya honogo' di mangubat hinan iBabylon ta
 pompa"iday pantaw di allupda,
 ya pinilitda didan ilugan hinan pupul an
 ipahiyada,
 at nunnaud di ipa'ampaanda.
- 15 Ti Ha"in an Dios an Aliyu ya nahamad di niyata'
 ay da'yun holag Israel,
 ya Ha"in goh di nunlumun da'yu.
- 16 Ya Ha"in goh din nangiyammah dalan hinan
 gagwan di Mumbolah an Baybay§
 ta namaganan hi dinalan nan tatagu'
 hidin nadnoy.
- 17 At hidin nitnudda nan mun'abi'ah an tindalud
 Egypt an numpuntakay hi kabayuy udum
 ya kalesay udum ya numpunlonongdah
 nan baybay,
 at nun'atoydan umatdah nan nadop an
 kingki.*
- 18 Mu danen na'at hidin nadnoy
 ya aggyu nipaddung hinan ato' hi ad
 ugwan.
- 19 At heten ato' ya balbalu
 ti iyamma' di dalan hinan mapulun ta
 dalanonyun tatagu' an umanamut.
 Ya lumuwo' di wangwang hidi

§ 43:16 Unu Red Sea. * 43:17 Ex. 14:23-31.

- 20 ta waday inumonyu an pento"un tatagu' hi pange'wanyuh di.
 At munyamandan Ha"iin nan jakal ya kuup an nan animal hi inalahan hinan danum an inumondah dih nan mapulun.
- 21 Ti da'yun tatagu ya limmu'
 ta da'yuy mangipa'innilah anabagbagtu' hinan abablubabluy.
- 22 Mu nihimung an adi ayu mumpabadang ay Ha"iin
 ti hiniganana' ay da'yun holag Israel.
- 23 Ya aggyu ayu nun'onong ay Ha"iin hi kalniluh Onong an Moghob,
 ya mi'id goh di ene'nongyuh nan udum an me'nong an pundayawyun Ha"iin.
 Mu aggyu'u da'yu pinaligat ti aggyua' numbagah e'nongyuh Onong an Ma'an unu incense.
- 24 Ya aggyua' goh inla'uan hinan ma"aphod di hunghung di ahu'nan miyammah incense,
 ya aggyua' impa'amlong hinan taban di animal hi Onong an Moghob.
 Ti un at goh nan pumbaholan di inyal'allayun inat,
 at impahigaa' ay danen nun'appuhin ina'inatyu!
- 25 Mu ta"on hi un umat hina ya aliwa' di numbaholanyu
 an adi' mahkay nonomnomon ti umat hina tuwaliy aat'u!
- 26 At aga ta punhahapitanan tu'u

ta ibaagyuh un immannung an mi'id di baholyu.

27 Din nahhun an ommodyuh† din hopapna ya nan a'apuyu‡ ya din'uga' an aggyua' inunud.

28 At hiyanan ipa'aan'u nan papadih nan Timplu ta adia' itamuan, ya iyabulut'un mapogpog ayun holag Jacob ta mabainan ayuh tun ad Israel.”

44

Hi Apo Dios di Dios ya Anggay

1 Ya inalin goh Apo Dios di,
“Da'yun holag Israel an pento"uh baal'u ya donglonyu tun ibaga' ay da'yu.

2 Ha"in an Dios an nunlumun da'yu ya badanga' da'yu,
at adi ayu tuma'ot ti da'yu nongkay di pento"uh baal'u.

3 At ipa'ali' di danum hinan nun'anga' an babluyyu ta malbongday giginginnaw, ya wagaha' nan holagyu, at honogo' nan Na'abuniyanan an Lennawan dida.

4 At maphod di pi'taguanda an umatdah nan holo' ya nan ma'alih poplar an ayiw hinan pingit di ginnaw.

5 At way ohan dida ya alyonay,
Hi Apo Dios di ad hakup ay ha"in.
Ya nan udum ya alyonday,

† 43:27 Unu hi Abraham (Gen. 12:18; 20:9). ‡ 43:27 Didanay papadi ya nan numbino'ob'on an propeta.

Holag da'min Jacob.

Ya nan udum ya itudo'dah ngamayday
ngadan'un Dios,
ya imbilangday odoldan niddum hinan
holag Israel.”

⁶ At hi Apo Dios an nidugah di abalinanan Baliw
ya Alin nan holag Israel ya inalinay,
“Ha"in nan Dios an mi'id di te"ana ya
mi'id di pogpogna,
ya mi'id di udum hi Dios ti Ha"in ya anggay.

⁷ Wada mah di udum hi umat ay Ha"in?
Wadada ay ya ibagayu ta ipa'inniladay
ma'at hi udum hi algaw
ta mipattig di abalinandan umat hinan
ina'inat'u.

⁸ At adi ayu nongkay tuma'ot
ti undan aggyu'u tuwali inalin da'yuh din
nadnoy di aat di ma'ma'at hi pidwa?
Da'yuy ihtigu' ti undan waday udum hi Dios
hi un bo'on Ha"in ya anggay?
Ya immannung an mi'id di udum hi mi-
paddung hinan daplak an ihi'uganyu
ti Ha"in ya anggay.”

⁹ At an amin nan mumpun'ammah bulul ya ni-
bahhawda
ti danen inyammada an ibilangdah na-
balul ya mi'id di hulbida.
Ya nan mundayaw ay danen bulul ya umat-
dah nan nabulaw an aggyuda inilay maku-
lug,

at hiyanan hay umangunuh ya
mabainanda.

- 10 Ti undan hay lagbun nan tagun mun'ammah
nan mi'id di abalinanan bulul ta daya-
wona?
- 11 Nomnomnomonyun an amin nan mundayaw
ay danen niyamman bulul ya mabainanda
nongkay.
At ibagayu ta ma'amungda ta humalyao'
dida.
Awniat nidugah di tuma'tanda ya abainanda.
- 12 Nan mumbohal ya idadaana nan usalona,
ya intunguna nan bohalonah nan
gimmaban apuy,
ya bumibi'ah an mummattilyu ta engganah
un mapolma nan iyamma.
At gapu enen tamuana ya ma'uwaw, ya
mahinaangan, ya ma"ablay.
- 13 Ya umat goh hinan mumpa'ot an hay ayiw di
iyamma an lukudonah mahhun,
ya minalkaana ta mattig nan tigon di
tagu.
Ya unna mahkay pa'otan ta maphod di
tigawna an ay tagu,
ya inyuyna mahkay hinan ihinana.
- 14 Nan ayiw an pilionan iyamma ya nan maphod
an umat hi cedar,
unu cypress, unu oak, unu bolbol,
at hiyanay itanomna ta engganah un
umongol an pa'ongolon di udan.
- 15 Ta umongol ay ya lengngohna,
ya intungunay bongwahna ta panungu-
nah onona ya nun'aniduana.

- Ya pina'otnah bulul di bongwahna ta daya-wonda.
- 16 At panungunay bongwah nan ayiw,
ya numpulu'anah dotag hi ihdana ta mabhug.
Ya nun'aniduana goh ta dumolnat.
- 17 Ya pina'otnay bongwahnah bulul ta hiyay
punlu'bubannah dayawona,
ya nunluwalu goh eden inyammanan
bulul an alyonay,
“He"ay dios'u, at ibaliwa' ni'.”
- 18 Nan mangat hi umat hina ya nakudang di
nomnomda
an adida ma'awatan nan ato'atonda
ti paddungnay nahophopan di matada ta
adida tigon.
- 19 Ya adida ahan pa'annomnomon an mi'id di
alyondaan,
“Anaad ta un nanunguy bongwah nan
ayiw hinan inhaang'un ma'an
ya nangipulua' goh hinan dotag
ya dayawo' di bongwahna?”
- 20 Mi'id damdama ti nahelngan di nomnomda,
at hiyanan paddungnay unda mangan hi
dapul
ti e'koddah nan mi'id di abalinanan bu-
madang.
Mu mi'id hi nomnomdah alyondaan,
“Un nin ahan layah heten o'odna' an alyo' hi
dios'u?”
- 21 Ya inalin goh Apo Dios di,
“Nomnomnomonyu date an da'yun holag
Israel ti da'yuy baal'u.

Ha"in di nunlumu ay da'yu,
at badanga' da'yu an adi' da'yu aliwan.

22 Ya inaliwa' nan baholyu,
at mi'id mahkay an umat hi na'ubahan
di bunut hinan helhelong hi un pinum-
tang.

At hiyanan mumbangngad ayun Ha"in ti pad-
dungnay penla"u da'yu!"

23 At da'yun wad abuniyan ya mungkanta ayuh
amlongyu,

ya tum'u' ayun wah tun luta,
ya ta"on un da'yun aduntuduntug,
ya da'yun inalahan,

ya a'ayiw ya ikankantayuy amlongyu!

Ti hi Apo Dios ya penla'na nan holag
Jacob

ta mipattig di anabagbagtuna ay didan ma'ali
goh hi holag Israel!

24 At hi Apo Dios an nunlumun ditu'u an namla'
ay ditu'u ya inalinay,

"Ha"in nan Dios an nunlumuh an amin
an wada,

ya Ha"in ya anggay di nangibe'lag hi ad daya
ya an amin an wah tun luta.

25 Ya Ha"in goh damdamay mangibaag hinan
mangalih unda propeta,
mu layahda.

At hay ato' ya adi' iyabulut an ma'at nan
impa'inniladah ma'at

ya ta"on hi un nan mumba'i an itangadah
nan bittuan, ya bulan, ya algaw

ya ibahhaw'u ta adi ma'at.

Ya hanan nala'eng an tatagu ya itugunday nibahhaw ta mipattig an mi'id di nomnomda.

26 Mu nan baal'un propeta ya pa'annungo' an amin di ibagada,

at alyonda ay di mipaphod ad Jerusalem ya an amin nan babluy ad Judah

ta mumbabluyda goh nan tataguh di ya pa'annungo'.

27 Ya alyo' ay goh di matdu' nan way danumna an umat hi wangwang ya lobong

ya umannung an mun'atdu'da.

28 Ya gulat goh ta alyo' ay Cyrus* di mun'ap'apu ya umannung an ma'at,

at atona nan ipa'at'u.

At iyuldinan mipaphod ad Jerusalem ya nan Timplu.”†

45

Hay Namto'an Apo Dios ay Cyrus

1 Hi Apo Dios ya pento'nah Cyrus* hi mun'ali,

at hiyay iyabulutnah mangabak hinan alih abablubabluy ta mapogpog di pun'alianda.

Ti pun'ibughulday pantaw di allup nan babluy ta adi mahkay mitangob.

* **44:28** Hay nun'alianad Media-Persia ya hidin 538-530 B.C.

† **44:28** Ezra 1:2-4; 6:3-5; II Chron. 36:23. Naluh di hingahut ta han nabongley tawon an nete"ah na'ulgudan te ya un mun'ali hi Cyrus.

* **45:1** Hay nun'alianad Media-Persia ya hidin 538-530 B.C.

- Ya hay inalin Apo Dios ay Cyrus ya inalinay,
 2 “Mahhuna' ta idadaan'uy pange'wam
 an paddungnay pundotalo' nan aduntuduntug
 ya numpa"i nan gumo' ya gambang an pantaw nan babluy.
 3 Ya idat'un he"a nan inadangyan an nun'abalul
 an impo"oydah nan munhehellong ta adi ma'innila
 ta panginnilaam an Ha"in an Dios an dayawon nan holag Israel di nangayag ay he"a ya nanginnilah aatmu.
 4 Manu ay he"ay inayaga' ya ta badangam nan baal'un holag Israel an pento"uh tatagu'.
 Ongol di a'al'alyam hinan inat'u an ta"on hi unna' aggyu inilan he"a.†
 5 Ha"in hi Apo Dios,
 ya mi'id di udum hi Dios ti Ha"in ya anggay.
 Ya idat'uy nidugah an abalinam an ta"on hi unna' aggyu inilan he"a.
 6 Ya manu ay umat hinay inat'u ya ta panginnilaan an amin nan tatagun
 mete"ah appit hi buhu'an di algaw hi engganah alimuhan di algaw
 an mi'id di udum hi Dios hi un bo'on Ha"in ya anggay.
 7 Ti Ha"in di nunlumuh mapatal ya nan helong,
 ya Ha"in di mangidat hi awagahan ya umat goh hinan punligatan.

† 45:4 Na'ah'upan ad ugwan nan udum an impitudo' Cyrus, ya impahiyana nan bulul di iBabylon an hi Marduk.

At an amin hatu ya Ha"in an Dios di alpuwanda.

8 Ya Ha"in goh di mangidat hi ipaphodanyu ta nahamad di pangatyu
an umat hi udan an ipa'ali' ta tummol di nitanom.
At Ha"in an Dios di mangat ay dane.

9 Mahmo' nan tagun mi'hongngel hinan nunlumun hiya!
Ti undan mabalin ta nan uklit an banga ya alyonah nan manuwin ay hiyay,
Idinongmuat an manuwin ay ha"in ti nihallay pangatmu an mi'id di ko'od'u.‡

10 Ya undan way ungah mangalih nan ommodnay, Anaad ta umat hituy inatyun nangamma ay ha"in?"

11 Hi Apo Dios an me'gonan an nahamad di niyatanan ditu'un holag Israel
ya nunlumuh an amin an wada ya inalinay,
“Undan waday biyangyun munlilih nan mahapul an ato' hinan imbabaluy'u?
Ya adi mabalin an ituduyuy ato'!

12 Ha"in di nunlumuh tun luta ya an amin hinan tatagun numbabluy hitu,
ya umat goh an Ha"in di nunlumud abuniyan ya nan adi mabilang an bituan ad daya,
ya na'na'unnuddah nan imandal'un dida.

‡ 45:9 Rom. 9:20.

- 13 Ya Ha"in goh di namto' ay Cyrus ta atona nan pohdo' an ma'at,
 ya Ha"in di mangitudtudun hiyah an amin an atona.
 At ipaphodna nan nun'apa"in babluy'ud Jerusalem,
 ya impa'anamutna nan tatagu' an inyuy di buhul hi udum an babluy.
 Mu adi malagbuan an mangat ay dane.
 Ha"in an nidugah di abalinanan Dios di nanapit ete.”
- 14 Ya inalin goh Apo Dios ay ditu'un iJudah di,
 “Nan inadangyan nan i'Egypt ya iCush ya midat ay da'yu,
 ya nan nun'atata'nang an iSabea[§] ya mum-balindah baalyu.
 At mangun'unuddan da'yu an mabangkilinganda,
 ya munluungdah hinagangyu ta ipattigday pumpa'ampaandan alyonday,
 Immannung an wadah Apo Dios ay da'yu,
 ya mi'id di udum hi Dios hi un bo'on Hiya ya anggay!”
- 15 Hiya an Dios an mangibaliw ay ditu'un holag Israel an tataguna
 ya umipano'ay pangatna.
- 16 At an amin nan tatagun gun mangiyammah bulul hi dayawonda

§ 45:14 Agguy tu'u inilay awadan di babluy daten tatagu, mu mid mapto' ya neheggon ad Cush.

- ya mipa'ampada ta mabainanda.
- 17 Mu ditu'un holag Israel ya immannung an ibaliw ditu'un Apo Dios ta adi tu'u mabainan hi mid pogpogna.
- 18 Ti hi Apo Dios an nunlumud abuniyan ya ta'on hi un tun luta ta waday panuhna ta mabalin an punhituwan di tatagu ya inalinay,
 “Ha”in ya anggay di Dios an mi'id di udum.
- 19 Ya adi nalgat di panginnilaanyuh nan pohdo' hi atonyun holag Israel ti inhapit'uh nan nalakan ma'awatanyu. Ya agguy'u inalin da'yuy adi' iyabulut, at hiyanan mabalin an mi'yunnudan ayun Ha”in hi unyu pohdon. Ha”in an Dios ya makulug di ipa'innila'.
- 20 At da'yun inyuy di buhul hinan abablubabluy ya ma'amung ayu ta humalyaon da'yu. Ti undan adi manangpah nan tagun mangitata'in hinan bulul an ayiw di niyamma ta diday pumpabadanganyu an ta'on hi unda adi abalanan an mangbaliw ay da'yu?
- 21 Ma'amung ayu nongkay ta punhahapitanyu, ya imbaagyuh un way ibadang nan pun-dayawanyuh nan dayawon di udum an babluy. Un mah udot waday udum an madayaw hi nangipa'innilah din penghana ay daten ma'ma'at hi ad ugwan? Mi'id ti Ha”in an hi Apo Dios ya anggay!

Ya mi'id tuwaliy udum hi mangibaliw ay
da'yun tatagu'
ti Ha"i'n ya anggay di makulug di pan-
gatna.

22 At hiyanan an amin ayun tataguh nan
abablubabluy hitun luta
ya Ha"i'n di pange'kodanyuh mamaliw ay
da'yu.

Ti mi'id di udum hi Dios an Ha"i'n ya anggay.

23 Ya immannung hanan inali' an adi mibahhaw.
Ya awniat munhippin amin di tatagu ta
dayawona',
ya alyonday Ha"i'n ya anggay di unudonda.
At immannung an hiyah ne ma'at.”*

24 At hitun a'atana ya awniat alyon di tataguy,
“Hi Apo Dios ya anggay di alpuwan nan
nahamad an punnomnom ya bi'ah!”
Mu an aminda nan bumobohhol ay Hiya ya
mabainanda

25 ti inalinay,
“Ha"i'n an Dios ya ibilang'u da'yun holag
Israel hi maphod,
at Ha"i'n di dayawonyu.”

46

Nan Dayawon nan iBabylon

* 45:23 Rom. 14:11; Phil. 2:10-11.

- 1 Nan dayawon nan iBabylon an da Bel* ay Nebo†
ya nittudah kalesa ta guyudon di baka.
Mu nidugah an madamotda,
at maligatan nan animal an manguyud.
- 2 Ya danen bulul ya nan animal an manguyud ay
dida ya makakdad Babylon,
at iyuy di buhulda‡ didah udum an
babluy ti mi'id di abalinandan mangibaliw.
- 3 At hi Apo Dios ya inalinay,
“Donglonyu tun ibaga' ay da'yun
na'angang an holag Israel.
Ha"in ya limmu' da'yu,
ya hinalimuna' da'yun nete"ah din nitungawanyu.
- 4 At engganah un ayu ma'alla'ay ya mun'a'ubanan
ya Ha"in damdamay manalimun ay da'yu.
Ti Ha"in nongkay di nunlumu, ya mangipapto',
ya mangibaliw ay da'yu,
- 5 Undan waday udumnah pangipaddunganyun
Ha"in?
Ti undan way nipaddunga'?
- 6 Nan udumna an tatagu ya pun'ibu'yagday balitu'da
ya silverda,
ya ipiyammadah bulul hinan tatagun pabo'laanda
ta way punhippiandah dayawonda.

* **46:1** Hay ohan ngadan ten na'abbagbagtun bulul ad Babylon ya hi Marduk, ya hay ipaddungan ten hapit an Bel ya *Ba'al* hinan hapit di iCanaan, ya hay pohdondan ibaga ya *apu*. † **46:1** Hiyay lala'in imbaluy Bel/Marduk, ya hay impapto'na anu ya nan mun'adal ya muntudo'. ‡ **46:2** Nan iMedia-Persia.

- 7 Ta nalpah ay ya impi'ugdan iyuy hinan lugal an
 inyammadah ihinanda,
 ya inhamaddan ipata'dog hidin adi mih-
 mihlig.
 Ya ta'on hi un kumila nan munluwalu an
 mumpahpahmo' ya adina tobalon
 ti mi'id di abalinanan bumadang.
- 8 At hiyah te nomnomnomonyu
 an da'yun nun'abaholan an tatagu,
 9 ya adiyu goh aliwan din ina'inat'u an nete"ah din
 hopapna.
 Ti Ha"in nongkay ya anggay di Dios an
 mi'id di udum.
- 10 Ya hidin nadnoy ya nannahun tuwalin
 impa'innila' di ma'at ya un mahkay ten
 ma'at.
 Ti din inali' hi ma'at ya mipa'annung an
 adi ahan mibahhaw.
- 11 At hay ato' ya ayaga' han lala'in§ niyadagwiy
 alpuwanah appit hi buhu'an di algaw,
 at umali ta hiyay umat hinan gayang an
 himbumagga ya nun'ohop
 ta atona nan ninomnom'un ma'at.
 At makulug an adi mibahhaw an ma'at.
- 12 At da'yun ma'angohhoy an tatagun nidugah an
 nappuhiy pangatna
 ya donglonyu tun ibaga'
- 13 ti Ha"in ya adi madnoy at ipaphod'u da'yu.
 At ibaliw'u da'yun iJerusalem an holag
 Israel."

§ 46:11 Unu nan Alin hi Cyrus an nun'alid Media-Persia.

47

Hay Ahumalyaan nan iBabylon

- ¹ Hi Apo Dios ya inalinay,
 “Da'yun iBabylon ya makak ayuh nan
 umbunan di ali ta ekayu umbun hinan
 hupu'.
 Manu ti hidin hopapna ya umat ayuh nan
 babain ma'al'ali,
 mu ad ugwan ya numbalin ayuh himbut.
- ² At anonyu nan inhuhu'yungyu ya nan maphod
 an lubungyu,
 ya indadaanyu nan batun punggilingan
 ta gilingonyu nan alena.*
 Ya lihlihonyuy pandelengyu ta bad'angonyu
 nan wangwang.
- ³ Ti paddungnay mabladan ayu
 ta panigtigan di tataguy ipa'ampaanyu ya
 nan abainanyu.
 At nan pangiballoha' hinan ina'inatyu† ya
 mi'id di mangipawa.”
- ⁴ Ya inali' an hi Isaiah di,
 “Nan me'gonan an Dios ad Israel di Baliw
 tu'u,
 ya hay ngadana ya hi Apo Dios an nidugah di
 abalinana!”
- ⁵ Ya inalin goh Apo Dios di,

* **47:2** Hiyah ne tamun di binabaih din hopapna, ya mibilang hi na'ampa ahan an tamu. Mu ta'on hi un nan linala'i ya atonda ta mamoltada. † **47:3** Nan iBabylon ya benladanda nan tiniliwda ta mabainanda, ya aton goh Apo Dios di umat hina ay dida.

“Da'yun iBabylon ya ekayu umbun hinan
way munhehellong an mi'id ahan di
lenggop.

Ti nan babluyyu ya adi mahkay mibilang hi
un queen hinan abablubabluy.

⁶ Ti impa'abak'un da'yu nan tatagu' ta minolta'
didan dumalat di bohol'u.

Mu mi'id ahan di homo'yun dida
ti ta'on hi un nan nun'ala'ay ya nan
nun'a'in'inna ya nidugah an pinaligatyu
dida!

⁷ Ti hay ninomnomyu ya minaynayun an da'yuy
mun'ap'apuh nan abablubabluy,
mu agguyyu ahan ninomnom an hana ya
mid mapto' ya mibolloh.

⁸ At hiyanan da'yun hay amlong di
pa'appopohdona ya donglonyu tun alyo'.

Ti hay ninomnomyu ya alyonyuy un ayu
malenggop hi enggana.

At ipahiyayun alyonyuy,

Mid nipaddungan tun anabagbagtumi,
at adi mabalin hi un ami mabalu unu
mun'atoy nan imbabaluyumi!

⁹ Mu un himbumagga an un ohay algaw ya mund-
edehhan an ma'at ay da'yu hana,

at mun'a'atoy nan imbabaluyyu,
ya mun'abalu ayu.

Ya umannung an ma'at an amin hatun
da'yu

an ta'on hi un do'ol di atonyu an umat hinan
ba'i,

ya madyik,

ya nan udum an abalinanyu.

10 Ya enehdolyuh nan nun'appuhin ato'atonyu
ti pangaliyu nin hi un mi'id di mamannig
ay da'yu.

Ya dumalat nan ananomnomananyu ya nan
anala'engyu ya din'uga' an Dios
ti hay inilayu ya da'yuy na'abbagbagtu an
mi'id di nipaddung ay da'yu.

11 At palpaliwanyuat ya waday dumatong hi pun-
ligatanyu‡
an mi'id di ologyun mangipadinong ti un
himumagga ya na'at.

12 At agayu mahkay ta mumpabadang ayuh nan
bululyu
an gunyu nange'kodan an nete"ah din
a'ung'ungunggayu
ta olom ya waday ibadangdan da'yu,
ya ta pata'tonda nan buhulyu!

13 At baganyun amin nan do'ol an inun'unudyu
an umat hinan nuntugun ay da'yu,
ya nan nanginnilah aat di bittuan,
ya nan gun mangulgu'ulgud ay da'yuh
nan ma'at hi abulabulan
ta ibaliw da'yuh nan na'uy an ma'at ay da'yu.

14 Mu immannung an unda umat hi ulut an ma-
puulan.
At ta"on hi un hay odolda ya adida abali-
nan an baliwan hinan ay apuy an gu-
miyagiyab

‡ 47:11 Nan iMedia-Persia di mamaligat hinan iBabylon.

- ti adi umat hinan apuy an pun'aniduan. §
 15 At an amin hanan tatagun nange'kodanyu an
 nete"ah din a'ung'ungngayu
 ya taynan da'yu an munhihiyanda,
 at mi'id ahan di ohan didah mamaliw ay
 da'yu.”

48

Nan Ngohoy di Holag Israel

- 1 Ya inalin goh Apo Dios di,
 “Da'yun holag Jacob an mungngadan hi
 Israel ya donglonyu tun alyo'.
 Da'yuy nangali an gapu ay Apo Dios ya
 munhulbi ayun Hiya an dayawon tu'un
 holag Israel.
 Mu layahyu ti un manuh panapitanyu ya
 adiyu ipa'annung.
- 2 Manu ti da'yuy numpunhituh nan ma'al'alín
 babluy an ad Jerusalem,
 ya inaliyu goh di hi Apo Dios an nidugah
 di abalinanan dayawon tu'un holag Is-
 rael di pange'kodanyu.”
- 3 Ya inalin goh Apo Dios hinan holag Israel di,
 “Nete"a tuwalih din penghana ya gun'u
 impa'innilay ma'ma'at hi udum hi al-
 gaw,
 ya ten ad ugwan ya himbumagga ya
 impa'annung'u.
- 4 Ti inila' an nangohoy ayu,

§ 47:14 Hay pohdonan hapiton ya gapu ta moghob nan a'ayiw
 hidi at mid di ma'usal hi pangammaandah bulul.

- at umat ayuh nan gumo' ya gambang an
nalgat hi mahiu'.
- ⁵ At hiyanan ina'alli' nongkay hatuh din penghana
ya un ma'at,
ya ta adiyu alyon hi un nan bululyu an
ayiw unu gumo' di nangat.
- ⁶ At dengngodengngolyu din impa'innila',
ya ten ad ugwan ya tigonyun
nipa'annung,
mu adiyu ahan abuluton an Ha" in di nangat!
At mete"ad ugwan ya hay ipa'innila'
mahkay ay da'yu
ya nan agguyyu dengdengngol.*
- ⁷ Ya hana ya ad ugwan ya anggay di pangngolanyu
ta adiyu alyon hi unyu i'innila tuwali.
- ⁸ Ti da'yu ya nihimung an unyu adi pohdon an
donglon di alyo'
ti nete"a tuwalih din a'ung'ungngayu ya
nidugah an nangohoy ayu.
- ⁹ Mu dumalat di nabagtun aat'u ya nan adayawa'
ya enedpol'u nan nidugah an bungot'un
da'yu
ta aggu'y'u da'yu inubah an amin.
- ¹⁰ Ya tinapnga' da'yuh nan punligatan
an umat hi atanagan di silver ta
mamahmah.
- ¹¹ Mu hay pohdo' di hiyay ma'at ta adia'
mabainan,
unu adi mabalin an ipabnoh'uy anabag-
bagtu'

* **48:6** Hay ma'at ya ma'abak nan iBabylon (verse 14) ya mibo'tan
nan Hudyun ay balud hidi ta umanamutda (verse 20).

ti Ha"in ya anggay di madayaw.”

Hay Nakakan nan Holag Israel hi ad Babylon

- 12 Inalin goh Apo Dios di,
 “Da'yun holag Jacob an mungngadan hi
 Israel an pento"uh tatagu'
 ya donglonyuy hapito' ay da'yu.
 Ha"in an mi'id di te"ana ya mi'id di pog-
 pogna ya anggay di Dios,
- 13 ya Ha"in di nangiyammah nipabunan tun luta,
 ya Ha"in goh nangibe'lag ad daya.
 Ti hidin nangalya' hi malmuda ya na'at.
- 14 At ma'amung ayun amin ta donglonyu tun
 alyo!
 Undan wadan daten bulul di
 nangipa'innilan daten ma'at?
 Mu Ha"in ya waday pento"uh mangat hinan
 ninomnom'un apa"ian ad Babylon ya nan
 tataguh di.†
- 15 Ti Ha"in di namto' ay hiya,
 ya indat'uy abalinanan mangat hinan
 pohdo' an ma'at.
- 16 At umali ayu nongkay ta meheggon ayun Ha"in
 ta donglonyu tun alyo'.
 Ti nete"a tuwalih din hopapna ya
 impa'innila' hi nahhun an amin di
 ma'ma'at
 ya un mipa'annung.”

Nan Tagun Mangunud ay Apo Dios

† **48:14** Henen tagun nangubat hi ad Babylon ya hi Cyrus an alid Persia.

Ya ad ugwan ya hi Apo Dios an nidugah di abalinana
 ya impiyodolna nan Na'abuniyanan an Lennawan ha'in,
 ya hennaga' ta ipa'innila' heten hinapitna.

17 Hi Apo Dios an Baliw ya me'gonan an dayawon tu'un holag Israel,
 ya inalinay,
 “Ha'in an Diosyu di mangitudtudun da'yuh nan ma'aphod,
 ya umat goh an Ha'in di mangipangpangulun da'yuh nan makulug an pange'wanyu.

18 Ya gulat ahan hi unyu inunud nan immandal'u at do'ol di wagah'un da'yun
 umat hi danum hinan adi matmatdu' an wangwang.
 Ya olom goh ya abakonyu nan buhulyu an umat hinan aton di dalluyun hinan baybay.

19 Ya olom goh ya dimmo'ol di holagyu an umat hi ado'ol di panag,
 ya olom at ni' ya agguy'u inyabulut di nun'atayanda.”

20 Mu mapogpog di ihinanyud Babylon ta taynanyu nan iBabylon,
 at awniat pun'it'u'yuy umamlonganyu.
 Ya awniat ipa'innilayuh nan abablubabluy hitun luta
 an hi Apo Dios ya imbaliw da'yun holag Israel an baalna.

- 21 At umat hidin nangitnudan Apo Dios hinan tatagunah nan mapulun an mi'id di danum,‡
mu binhina nan batu ta nawaday danum hi ininumda.§
- 22 Mu inalin Apo Dios di,
“Mu nun'appuhy wah nomnomda,
ya mi'id anuy lenggop di nitaguanda.”

49

Nan Paddungnay Hilaw di Tatagu

- 1 Da'yun tatagun wah nan adadagwin babluy hinan gagwan di baybay
ya donglonyu tun hapito' an hi Isaiah.
Ti hidin aggyu'u ni' nitungawan ya pinilia' ay Apo Dios hi baalna,*
ya nginadnana' ay Hiyah din nitungawa'.
- 2 Ya numbalinona nan hapito' an malpun Hiyah umat hinan matadom an hinalung,
ya binaliwana' an dumalat di abalinana.
Ya numbalinona' hi umat hinan matadom an himan di pana.
- 3 Ya inalinan ha"in di,
“He"a, Israel, di baal'u†
ta he"ay mangipattig hinan anabagbagtu' hinan tatagu.”

‡ 48:21 Ex. 13:21-22. § 48:21 Ex. 17:6; Num. 20:11. * 49:1 Ta"on un hi Isaiah di na'ulgudan te mu ipa"elna nan udumnan baal Apo Dios an umat ay Jesu Kristu ya da Apostoles Paul ay Apostoles Barnabas (Ac. 13:46-47). † 49:3 Heten inalinan baal ya bo'on ya anggay nan holag Israel ti ta"on goh un hi Kristun pento' Apo Dios an mangipapto' hi an amin an tagu.

- 4 Ya tembal'un inali' di,
 “Mu timmamutamua',
 ya mid di nunhulbiana,
 at mid hulbin an amin di nanablaya'.
 Mu iyokod'u kaymu ay He"a ta He"ay okod an
 mangidat hi lagbu'.”
- 5 Ti hidin agguy'u ni' nalmuwan ya pento'a' ay Apo
 Dios hi baalna
 ta ha"i'n mangipangpanguluh nan
 i'ibban holag Jacob an mungngadan
 goh hi Israel
 ta way atondan mumbanggad an man-
 gun'unud ay Hiya.
 Ti Hiyay nalpuwan di a'e'gona' ya bi'ah'u.
- 6 Ya inalina goh di,
 “He"a ya awniat ibangngadmu nan
 i'ibbam an holag Jacob
 an mungngadan goh hi Israel ya nan
 ma'angang ay da'yu.
 Mu bo'on hene ya anggay di atom ti hay
 aptan ahan hi ipa'at'un he"a,
 ya pumbalino' he"ah paddungnay hilaw di
 Hentil ta ipa'innilam ay dida
 an amin hitun luta an abalina' an man-
 gibaliw ay dida.”‡
- 7 Inalin goh Apo Dios an nan Baliw ya me'gonan
 an dayawon tu'un holag Israel
 an nan pihupihulon ya abohlan di
 tataguh abablubabluy ya tagalan nan
 mumpumpapto' di,

‡ 49:6 Ac. 13:47.

“Hi awniat tigon nan a'ali ya nan a'ap'apuy
 pungwagah'un he"a,
 ya munhippidah pange'gondan he"a
 ti Ha"in an me'gonan an Dios an dayawonyun
 holag Israel di namto' ay he"a,
 ya ipa'annung'u nan inali'.”

Hay Nipaphodan ad Israel

- ⁸ Inalin goh Apo Dios hinan tatagunay,
 “Hitun adatngan di gutud hi pamadanga'
 ay da'yu
 ya abuluto' di luwaluyu ta baliwa' da'yu,§
 ya ipapto"u da'yu.
 Ya dumalat ayu ya mipa'annung din inali'
 an ipaphodan an amin di tatagu an nan
 pamaliwa' ay dida.
 At hiyanan mahapul an mibangngad an mi-
 paphod din nun'apa"in babluy ad Israel,
 at mabalin mahkay an mumbangngad
 ayuh di.
- ⁹ At alyonyuh nan paddungnay nibalud hinan
 munhehellong di,
 Mumpangabuhu' ayu mahkay an pad-
 dungnay nibalud
 hinan way munhehellong ta way atonyun
 malibli.”
- Ya inalin goh Apo Dios di,
 “At mipaddung ayuh nan kalnilun do'ol di
 ah'upanah ononah nan dalanona
 ya hinan dudunduntug ti mumbalindah
 pahtu.

§ 49:8 II Cor. 6:2.

- 10 At adida mahkay mahinhinaan unu
 ma'uwaw,
 ya adida goh elan di nidugah an potang
 ya mun'ohab hinan mapulun.
 Ti dumalat hinan ongol an homo"u ya iyuy'u
 didah awadan di danum.
- 11 Ya mangammaa' hi kalatah nan aduntuduntug
 ta way dalanon nan tatagu'.
- 12 Ti mun'alpudah nan adadagwin babluy
 ti hay udum ya malpudah appit hi iggid
 hi un hagangon di buhu'an di algaw,
 ya hay udum ya malpudah appit hi a'unugan
 di algaw,
 ya nan udum ya malpudad Aswan* hi
 appit hi agwan hi un hagangon di
 buhu'an di algaw.”
- 13 At ha"in an hi Isaiah ya alyo' ay da'yun wad
 abuniyan ya da'yun wah tun luta ta it'u'yuy
 amlongyu,
 ya ta"on un da'yun wah nan aduntudun-
 tug ya mungkanta ayu goh!
 Ti hi Apo Dios ya ipa'amlongna nan tataguna,
 ya hom'ona nan munlungdaya!
- 14 Mu inalin nan tatagud Jerusalem di,
 “Ingnganuy ditu'un Apo Dios ti inaliwan
 ditu'u!”
- 15 Ya inalin Apo Dios di,

* 49:12 Wadad Egypt.

“Undan mabalin an aliwan di inay
ung'ungnga an intungawna ta adina
igohgohan?

Mu ta"on hi un waday inah mangat hi umat
hina

mu Ha"in ya adi ahan mabalin hi un'u
aliwan da'yu!

16 Ti tigonyu adya an intudo"uy ngadanyuh tun
palad'u,

ya ta"on un din napa"in allup di babluyyu
ya adi ma'aliwan.

17 At ten magadyuh di pumbangngadan nan im-
babaluyyu,

ya nan namaligat ay da'yu ya
mun'akakdah tu.

18 At muntiggatiggaw ayu adyah nan
nunlene'woh

ta amangonyun na'uydan amin nan im-
babaluyyu!

Ti Ha"in an matattagun Dios ya ten alyo' di,
Danen imbabaluyyu ya nabalulda ahan
ay da'yun

umatdah nan balitu' an igina'un di babain
mungkasal ta maphod di tigawna!

19 Manu ti nun'apa"i ya nun'atawan nan
babluyyu,

mu udum hi algaw ya adi
umanay hi ihinan nan i'ibbayun
mumpanga'anamut.

Ya nan buhulyun namaligat ay da'yu ya
mun'akakda.

20 Ya nan numpanga'anamut an nitungaw hinan
babluy an niyayanda

ya alyondah udum di algaw di,
 It'ittang tun babluy tu'u,
 at mahapul tu'uy ong'ongngol an pum-
 babluyan tu'u!

- 21 Ya unyu mahkay alyon hi nomnomyuy,
 Hay numpangimbaluy ay daten tatagun
 inyalidah tu?
 Ti na'amindan nun'atoy din imbabaluyimi,
 ya nan udum ya nun'iyuydah udum an
 babluy,
 at un ami tuttulun na'angang!
 Ya anaad ta wah tuday ung'ungungnga,
 ya hay nangipapto' ay dida,
 ya hay nun'alpuwanda?

- 22 Mu Ha"iin an na'abbagbagtun Dios ya alyo' goh
 di,
 Undan adiyu tigon an alyo' hinan Hentil
 hi udum an babluy an adi mangunud
 ay Ha"iin
 ta pun'iyalida nan imbabaluyyuh tun
 babluyyu?

- 23 Ya nan a'ali ya nan a'ahawaday mumpangipato'
 ay da'yu ta munhulbidan da'yu,[†]
 at okoddan amin hi mahapulyu.
 Ya munhippidah hinangyuy ta
 mumpa'ampadan da'yu,
 at hiyah ne panginnilaanyun Ha"iin hi
 Apo Dios.
 At nan mumpabadang ay Ha"iin ya mabadan-
 gan.”

[†] 49:23 Ma'at nin hinan te"an di Hinlibuy Tawon.

- 24 Mu inalin nan tataguy,
 “Ya nan gina'un hinamham nan titin-
 daluh nangabakandah gubat
 ya adi mabalin an maploh!
 Ya umat goh hinan impibalud di mata'tan
 ahan an ap'apu
 an mi'id di mabalin hi mamaliw ay hiya!”‡
- 25 Mu umat hituy alyo' an Dios:
 “Ta'on hi un nan imbalud di mabun-
 got ahan an tindalu ya abalina' an
 ipa'anamut,
 ya ta'on hi un nan gina'un inabak di
 mun'abungot an a'ap'apuh gubat ya
 mabanggad.
 Ti Ha'in di mananggah nan mangubat ay
 da'yu ta baliwa' nan imbabaluyyu!
- 26 Ya nan buhulyun mangipaligligat ay da'yu ya
 diday pumpapattayo',
 ya nun'ipa'an'un diday lamohda.
 At hiya mahkay di panginnilaan nan tatagun
 amin hitun luta
 an Ha'in nan Dios an Baliwyu ya mana-
 gun da'yu
 ti Ha'in nan nidugah di abalinanan Dios ad
 Israel.”

50

- 1 Inalin goh Apo Dios di,
 “Mid mapto' ya alyonyuan un'u da'yu
 pakakon

‡ 49:24 Hay pohdonan hapiton ya adi kulugon nan i'Israel an umanamut nan imbabaluyda an malpud Babylon.

an umat hinan lala'in mangihiyan hi
ahawana,
ya pinakakna.

Mid mapto' goh ya alyonyuan un'u da'yu
ihbut ta way pumbayad'uh utang'u.

Mu adi umat hina ti manu ay pakako'
da'yu ya dumalat nan numbaholanyu!

² Ti hidin immalia' an mangibaliw ay da'yu ya
undan mi'id ayu

ta adia' tabtabolon ay da'yuh din
himmapi'a'?

Ya undan mid abalina' an mamaliw ay da'yu?

Inilayu ahan an un anggay di hapit'u at

matdu' di baybay ya wangwang,*

at mun'atoyday ekan hidi!†

³ Ya abalina' goh an pumbalinon hi helong ad
daya

an paddungnay mahanian hi langgut.”‡

Nan A'un'unnud nan Baal Apo Dios§

⁴ Nan na'abbagtun Dios ya intudunay nepto' hi
hapito'

ta way ato' an mangal'alu' an

mangipa'amlong hinan tatagun

munlungdaya.

Ti bangunona' hi ahelhehelhelong ta donglo'

nan pohdonan itudun ha"in.

⁵ Ya indatana' ay Hiyah panginnila'

* **50:2** Hana ya nan Red Sea ya nan Wangwang an Nile (Ex. 14:21-22). † **50:2** Ex. 7:17-21. ‡ **50:3** Ex. 10:21-23. § **50:3** Ta"on un hi Isaiah di na'ulugudan te mu hin'umu'uddum ya ipa"elnay aat Jesu Kristu, at hiyaat un ni-capital nan udumnan letra an *Hiya* unu *Ha"in*.

ti hidin dengngol'uy Tuguna ya inunud'u
an agguy'u nginohoy.

6 At inid'ug'uy bonog'uh nan manuplit ay Ha'in,*
ya inhagang'uy angah'uh nan manipdut
hi hamay'u.

Ya inyu'ulay'uy namainandan ha'in
ya nan numpanukpaandah angah'u.†

7 Mu ta'on hi un umat hinay inatdan ha'in mu
binadangana' hinan na'abbagbagtun Dios,
at paddungnay impa'ugtul'uy angah'u an
mange'edpol hinan malgom
ti inila' an adia' mabainan.

8 Ya Hiya an Dios ya wagwagdan ha'in an
mangipa'innila an mi'id di bahol'u.

At wa ay di mangidiklamun ha'in ya
umalida

ta umuymi hahapiton hinan awadan di
huwis.

9 Ti nan na'abbagbagtun Dios di bumadang ay
ha'in.

At ngadan ay da'yuy mangalih unna'
numbahol?

Mu an amin nan mumpabahol ay ha'in ya
diday mapogpog

an umatdah nan nadunut an lo'ob an
nun'ala'oy.

10 At an amin tu'un mundayaw ay Apo Dios ya
mangun'unud hinan hapiton di baalna

ya ta'on hi un naligat di ma'at ay ditu'u
an paddungnay un tu'u wah nan hehel-
long

* 50:6 Mat. 27:26. † 50:6 Mat. 26:67; Jn. 18:22.

ya ihamad tu'un mangedenol ay Apu tu'u,
at Hiyan Dios di pange'kodan tu'u.

¹¹ Mu da'yun un hay apa"ian di udum an taguy
nomnomnomona
ya awniat henen ninomnomyuy
mama"in da'yu.

Ti hi Apo Dios di mummoltan da'yu,
at nidugah di punholholtapanyu.

51

Nan Minaynayun an Abaliwan ad Jerusalem

- ¹ Inalin goh Apo Dios di,
“Donglonyun amin an namhod an ma-
baliwan an umalin mumpabadang ay
Ha"in.
Nomnomonyu din inat Abraham
an hiya din paddungnay ongol
an batun na'upinganyu ta hiyay
pangiyunnudanyu.
- ² Ti adya nomnomnomonyuh Abraham an hi
amayyu ya hi inayun hi Sarah
ti hidin nangayaga' ay Abraham ya mi'id
ah imbaluyna,
mu winagaha' hiya,
at dimmo'ol di holagna.*
- ³ At ta"on hi un mapa"id Zion ya an amin nan
babluyyun holag Israel
mu makulug an Ha"in an Dios ya hom'o'
da'yu.
At mipaphod an amin nan nun'apa"i,

* **51:2** Gen. 12:1-3; 13:16; 15:5; 17:5; 22:17.

ya ta'on hi un nan mapulun ya paphodo'
 ta umat hinan Galden an Eden.†
 At umamlongdan amin nan tatagu,
 ya ikankantaday punyamananda.

4 Ya donglona' an da'yun tatagu'
 ti nan intugun'u ya mipa'innilah nan
 Hentil hinan abablubabluy
 ta hiyay paddungnay mangipapatal ay dida.

5 At adi madnoy ya mipattig di homo"u ta ibaliw'u
 da'yu‡
 ti Ha'in di mangabak ta Ha'in di
 mun'ap'apuh abablubabluy.

Ti dumalat nan abalina' ya hehemlon di tata-
 gun numpunhituh nan gagwan di baybay
 an ibaliw'u dida.

6 Adya tangadonyud daya ti awniat ma'ubah an
 umat hi ahu',
 ya inittigyuh tun luta ti awniat madunut
 an umat hinan dadan an lubung.
 Ya mun'atoy an amin nan tatagu an umatdah
 lalog,
 mu nan pangat'un mamaliw hi tatagu ya
 minaynayun hi mid pogpogna.

7 At donglona' an da'yun tatagun nanginnilah nan
 makulug ya mangunud hinan Uldin'u,
 at adi ayu tuma'ot hi un da'yu pihupihu-
 lon,

† 51:3 Ma'at hinan Hinlibuy Tawon. ‡ 51:5 Hiyah te hinamad
 Apo Dios an inalin Hiya ya ibaliwna nan tatagunan holag Israel
 an paddungnay balud ad Babylon. Hay oha goh hi ibalinana ya
 ibaliwna nan mangulug hinan Imbaluynan hi Jesu Kristu.

ya nun'ipabaholiday layah hi pama"idan
da'yu.

⁸Ti danen umat hinay pangatna ya mun'a'ubahda
an umatdah nan lo'ob an pun'a'an di
la'oy.

Mu nan makulug an pangat'un mamaliw hi
an amin an tatagu ya minaynayun hi eng-
gana.”

⁹Ya inali' an hi Isaiah di,

“Paddungnay bumangon'a ni', Apo Dios,
ta ipattigmu nan nidugah an abalinam ta
badangan da'mi!

Ta umat hidin inatmud Egypt
ti pinatoymu nan atata'ot an animal an hi
Rahab hinan Wangwang an Nile. §

¹⁰Ya He"a goh di nanob'a' hinan danum hinan
Mumbolah an Baybay*
ta way nange'wan din tatagum an bim-
mad'ang ta nabaliwanda. †

¹¹At danen binaliwam an tatagum ya umana-
mutda mahkay,

ya mungkantadah amlongdan dumatong
ad Jerusalem.

At din ene'damdan lungdaya, ya numanom-
noman, ya tumata'tan

ya mahukatan mahkay hi nidugah an
amlong ya denol.”

¹²Ya inalin goh Apo Dios di,

§ **51:9** Mid mapto' ya hiyah ne dinosaur an ma'alih leviathan.

* **51:10** Unu Red Sea. † **51:10** Ex. 14:21-22.

“Ha" in di nangipa' amlong ay da'yu.
 At hiyanan adiyu ta'tanyu nan i'ibbayun
 tatagu
 ti unda goh tagu an umatdah nan holo' an
 ag'aga ya mami'idda.

13 Mu inaliwana' an nunlumu ay da'yu,
 ya nangibe'lag ad daya,
 ya nangipognad hi nipabunan tun luta.
 At hiyanan makulug an tumata'ot ayuh
 abigabigat
 an dumalat nan nidugah an bungot nan
 buhulyu an gun mangipaligligat ay ditu'u.
 Mu hanan buhul ya awniat mapogpogda.

14 Ya awniat nan nun'ibalud ya mun'ibo'tanda,
 ya umadu"oy di pi'taguanda,
 ya mawadan amin di ononda.

15 Ti Ha" in hi Apo Dios an dayawonyun holag
 Israel
 an gun mangehal hinan baybay
 ta munggongaah nan malupilupig an dal-
 luyun.
 Ya hay ngadan'u ya hi Apo Dios an
 nidugah di abalinana.

16 Ya Ha" in an nangibe'lag nongkay hi ad daya ya
 nangihamad hi nipabunan tun luta,
 ya impa'innila' ay da'yuy hapitonyuh nan
 tatagu,
 ya hinalimuna' da'yu.
 Ya inali' ay da'yun iJerusalem di,
 Tagu' da'yu.”

*Hay Apogpogan di Punholholtapandad
 Jerusalem*

17 Ha" in an hi Isaiah ya inali' di,

“Da'yun iJerusalem ya paddungnay bu-
mangon ayu,
ya timma'dog ayun paddungnay nun'abutong
an impa'inuma' hinan nittuh nan bahun
bungot Apo Dios.

At munhinaggaw ayu mahkay an paddung-
nay na'abbutong ayu.

18 Mu mi'id di mamdong ay da'yuh bumadang
ti napogpogda nan imbabaluyyun
linala'i.‡

19 At duway punligatanyu an nan gubat ya batel,
ya mi'id mahkay di mammo' ay da'yu.

20 Ti nan imbabaluyyu ya nun'ali'uhdah nan
kalata
an umatdah nan na'nah an ulhah nan
bitu.

At nidugah an le'naonday bungot Apo Dios.

21 At hiyanan da'yun mun'abutong an bo'on hay
bayah dumalat
an un hay punholholtapanyu ya don-
glonyuh te.

22 Ti nan na'abbagbagtun Dios ya inalinay,
Ha"in an dayawonyun Dios an mamaliw
ay da'yu ya nomnomonyu
an awniat ano' nan paddungnay namutong
ay da'yu
ta omod un ayu nipaligligat an dumalat
nan nidugah an bungot'u
ta adi mahkay ma'at ay da'yu hana.

23 Mu ato' hinan gun mangipaligligat ay da'yu. §

‡ 51:18 Nan holag di manalimun hinan o'ommoddah unda
mala'ay. § 51:23 Nan mangipaligligat ay dida ya nan iBabylon.

Ti awniat diday mummandal ay da'yu ta
 munhippi ayu,
 ya nun'igatinday bonogyuh nan luta,
 at umat ayuh nan dalan an migatigatin.”

52

Hay Pamaliwan Apo Dios ad Jerusalem

- ¹ Ya ha"in an hi Isaiah ya inali' goh di,
 “Bumangon ayun iJerusalem ta ipattiguyuy bi'ahyu
 an umat hidin hopapna an da'yuy ma'al'ali.
 At ipattiguyuy amaphod ad Jerusalem an
 me'gonan an babluy
 ta adi humigup nan adi umunud ay Apo Dios.
- ² At tuma'dog ayu,
 ya nunyagyagyuh nan hupu' ti bo'on ayu
 mahkay himbut,
 ya bo'on ayu mahkay balud!
 At pun'aanyu nan paddungnay bangkelengyu,
 ya immuy ayu inumbun hinan tronon di
 ap'apu.
- ³ Ti inalin Apo Dios di,
 Hidin nihbutanyu ya mi'id ah hubutyuh
 nidat ay Ha"in,
 at umat goh an mi'id di pihhuh midat hinan
 pamangngada' ay da'yuh.”*

⁴ Ya inalin goh nan na'abbagbagtun Dios di,

* **52:3** Hay ipa'innilan te ya inyabulut Apo Dios an numbalinon nan tindalud Babylon nan holag Israel hi himbut an mi'id di nibayad ay Hiya. At umat goh hina an ipakakna didah nan nihbutanda an mi'id di ibayadna.

“Hidin hopapna ya immuy ayun
ni'babluy ad Egypt,
mu palpaliwan ya nan i'Assyria di nangi-
paligligat ay da'yu.

5 Mu hay numbalinanyud ugwan?

Da'yun tatagu' ya inyuy da'yuh udum an
babluy an mi'id di bayadyu,
ya hanan nangiyuy ay da'yu ya nun'it'u'day
anangohoydan Ha"iin.

At abigabigat ya nidugah an gunna'
pinahipahiw.†

6 Mu la'tot ya mipattig mahkay di anabagtu' hi
pamaliwa' ay da'yu.

At mabalin an immatunanyu mahkay an
Ha"iin
ya ina'alli' tuwalin da'yu hatun ma'ma'at.”

7 Ya ha"iin an hi Isaiah ya inali' di,

“Hitun a'atana ya umipa'amlong
hi pangamanganyuh nan umalin
mangipa'innilah nan Maphod an Ulgud
an hay ipa'innilada ya hay aat di lenggop
ya hay aat di abaliwan.

Ya ipa'inniladad Zion an hi Apo Dios di
mun'ap'apu!‡

8 Ya din mun'adug hinan babluy ya ahitutu'u'dah
amlongdah

pannigandah pumbangngadanad Zion.

9 At da'yun numpunhitud Jerusalem an mapa"i
ya mundedehhan ayun mungkantah
pun'amlonganyu.

† 52:5 Rom. 2:24. ‡ 52:7 Rom. 10:15.

- Ti hi Apo Dios ya ipabanggadna din amaphod ad Jerusalem ta umamlong ayun tataguna.
- 10 Ti ipattignah nan tataguh abablubabluy nan nidugah an abalinana
ya nan pamaliwanan da'yun tataguna.
- 11 At punnaudonyun makak hinad Babylon ta taynanyu nan nun'appuhin ato'atonda ti paniaw ay da'yu. §
Ya da'yun gun mangdon hinan gina'uh nan Timplu
ya mahapul an unudonyu nan nitugun an atonyu ta mibilang ayuh maphod.
- 12 Ya hay akakanyu ya adi mahkay mahapul an pun'itagtagyu ta lumayaw ayu
ti hi Apo Dios an dayawon tu'un holag Israel di mangipangpangulun da'yu ta ipapto' da'yu.”

*Hay Punholtapan nan Baal Apo Dios**

- 13 Ya inalin Apo Dios di,
“Nomnomnomonyu an nan Baal'u ya maphod di pumbalihan di atona.
At mipabagtu ya e'gonan di tatagu Hiya.
- 14 Mu awniat manoh'a nan tataguh pannigandan Hiya
ti nidugah an mi'id di pohod hi pannigan hi odolna,
at adi ma'immatunan an ay bo'on taguh nangatda.

§ 52:11 II Cor. 6:17. Nan Alin hi Cyrus ya inabulutna ta iyanamut nan papadid Babylon nan gina'un ma'usal hinan Timplun Apo Dios ad Jerusalem (Ezra 1:7-11). * 52:12 Unu hi Jesu Kristu.

- 15 Mu awniat do'olda goh di manoh'a ay Hiyah
 abablubabluy
 an ta"on un nan a'ali ya gunda mano"ol
 hi hinagangna.
 Ti nan agguy nibaag ay dida ya tigonda,
 ya ta"on hi un nan agguyda dengdeng-
 gol ya ma'awatanda mahkay.”†

53

- 1 Nan propeta ya invaliday,
 “Undan udot hay mangulug nin hinan
 ipa'innilami?
 Ya ngadan dane nin di nangipattigan Apo
 Dios hinan nidugah an abalinana?”*
- 2 Heten Baal ya inabulut Apo Dios ta umat hinan
 ballu an hapeng an wah nan mamagan
 luta,
 ya na'ampan tagu,
 at hiyaat un mi'id di ma'agay'ayan ay Hiya.
- 3 Ya abohlan di tatagu Hiya an din'ugda Hiya,
 ya nidugah di punligatana ya numanom-
 nomana.
 Ya du'gon nan tatagun adida pohdon an tigon
 ti nidugah di pamihuldan Hiya,
 at mi'id di mangipabagtun Hiya.
- 4 Mu hiyaat goh di nunholholtap hinan holtapon
 tu'u,
 ya wan imbilang tu'uh un moltan Apo
 Dios henen Hiya.†

† 52:15 Rom. 15:21. * 53:1 Jn. 12:38; Rom. 10:16. † 53:4 Mat. 8:17.

- 5 Mu bo'on ti nan bahol tu'uy dimmalat hi nunhol-
holtapana
ti nahaplat an dimmalat di bahol tu'u.
At dumalat enen hinoltapna ya mabalin
mahkay an middum tu'un Apo Dios,
ya dumalat nan hugatna ya mabalin an
mipaphod tu'u.
- 6 An amin tu'u ya umat tu'uh nan kalnilun
na'utaw
ti way ohaan nan pohpohdonay atona.
Mu hi Apo Dios ya inabulutnan Hiyay
munholtap hi bahol tu'un amin.‡
- 7 At nidugah di inatdan nangipaligligat ay Hiya,
mu ene'edpolna an agguy ahan
himmaphapit.§
At mipaddung hinan uyaw an kalnilun
umuyda golton,
ya umat goh hinan kalnilun un
umu'ugong hi unda mapukihan.*
- 8 At pinaligatda an ta'on hi un agguy numbahol,
ya hinumalyada ya inyuydah nan way
atayana.
Mu nan tatagu ya agguyda ahan ninomnom
an manu ay munholholtap
ti Hiyay mamoltah nan baholda ya nan
bahol an amin nan tatagu.†
- 9 Hiya ya mi'id di baholna,
ya mi'id di layah hi hinapitna.
Mu nilagat hinan nun'abaholan hinan
natayanda,

‡ 53:6 I Pet. 2:25. § 53:7 Mat. 27:12-14; Lk. 23:8-9. * 53:7 Ac. 8:32. † 53:8 Ac. 8:33.

mu nan lubu' di adangyan di
nangilubu'anda.‡

- 10 Mu hi Apo Dios di ad nomnom enen ma'at ta
Hiyay punholtaponah matoy
ta Hiyay Onong di Bahol tu'u.
Ya ta tigonay mibilang hi holagna,§
ya ta dumu'du"oy di pi'taguana,*
At nan pohdon Apo Dios hi ma'at ya
mipa'annung an dumalat Hiya.
- 11 Ya wa ay ta malpah nan punholholtapana at
umamlong mahkay ti waday nunhulbiana.
Ya alyon goh Apo Dios di,
“Heten un'unnud an Baal'u ya Hiyay mangiy-
atoy hi bahol di do'ol an tatagu,
at dumalat ay Hiya ya aliwa' di baholda.
- 12 At idat'uy a'e'gonana ta mibilang hinan ma-
dayaw ya ongol di abalinanan tatagu.
Ti Hiya ya abulutonon mapatoy an mila-
gat hinan nabaholan an tatagu.†
At Hiyay mangibo'lah baholda,
at iluwalunay a'aliwan di baholda.”

54

Nan Pamhod Apo Dios hinan i'Israel

1 Ya inalin Apo Dios di,

‡ 53:9 Mat. 27:57-60; I Pet. 2:22. § 53:10 Daten alyondan holag
nan Baal Apo Dios an hi Kristu ya bo'on nan ustun imbaluyna
ti didana nan kumulug ay Hiya. * 53:10 Hay ibalanan ten
dumu'du"oy di pi'taguana ya nan amahan Kristu, at munnonon-
nong an matagu. † 53:12 Lk. 22:37.

“Da'yun iJerusalem ya umat ayuh nan
bahig an babai,
mu ad ugwan ya it'u'yuy umamlonganyun
mungkanta.

Ti ta"on hi unyu aggyu pinadah an im-
mimbaluy
mu ad ugwan ya da'yuy do'do'ol di imba-
baluyna ya un nan udumnan binabai!*

² At ipa'ong'ongngolyu nan tuldan abungyu,
ya nunhu"upanyu nan hogwodna,
ya inhamadyuy pado'na.

³ Ti umambilog di hakuponyuh nan napin-
pinangngel hinan appit hi agwan ya iggid,
ya hakuponyu nan numbino'ob'on an
babluy an din hinakup nan udum an
tatagu.

Ya ta"on hi un din nun'apa"in babluy ya mi'id
ah nunhitu ya mababluyan.

⁴ At adi ayu tuma'ot ti mi'id mahkay di abainanyu,
ya ipogpogyu an munnomnom hidin
nabainanyuh a'ungayu†
ya din numanomnomananyuh nunlung-
dayaanyu an ay ayu nabaluz‡

⁵ Ti Ha"in an nunlumun da'yun paddungnay ah-
awayu
ya hay ngadan'u ya Dios an Nidugah di
Abalinana
an Ha"in an Me'gonan ad Israel di Baliwyu.
Ya awniat Ha"in di dayawondan amin
hinan babluy hitun luta.

* **54:1** Gal. 4:27. † **54:4** Mid mapto' ya hiyah ne na'at ay didad
Egypt. ‡ **54:4** Mid mapto' ya hiyah ne nangiyayandad Assyria ya
ad Babylon.

- 6 Ya umat ayuh nan babain pa"alhin an ingnganuy
 di ahawana,
 at nidugah di punlungdayaanyu.
 Mu Ha"in an Dios ya bangngado' da'yu
- 7 an un na'amtang di nanginganuya' ay da'yu,§
 mu nidugah di homo"u,
 ya ten bangngado' da'yu.
- 8 Ti un na'amtang goh ya nidugah di bimmungta',
 ya din'ug'u da'yu,
 mu ten ipattig'un da'yu nan adi mapogpog an
 homo"u.
 Ha"in an Dios an mamaliw ay da'yuy
 nanapit ete.
- 9 Din gutud Noah ya intulag'u an adi' ipidpidwan
 lobngon tun luta,*
 at ad ugwan ya itulag'un adia' mahkay
 bumungot ay da'yu,
 at adi' goh moltaon da'yu.
- 10 Ya ta"on hi un miwogot nan aduntuduntug ya
 nun'a'ubah nan dudunduntug
 mu nan pamhod'un da'yu ya minay-
 nayun hi mid pogpogna.
 Ya adi' al'alliwan hi enggana nan intulag'u an
 alenggopan
 ti Ha"in an Dios an nammo' ay da'yuy
 nanapit ete.”
- 11 Inalin goh Apo Dios di,
 “Da'yun nunholholtap an mi'id ah man-
 gal'alu'

§ 54:7 Hiyah ne napitu an tawon. * 54:9 Gen. 9:11.

- ya ipaphod'u ta ipabangngad'uy babluyyun
nun'apa"i
an hay nanginan batu an sapphires† di
paddungnay pamognad'u.
- 12 Umat goh hinan abungyu an pun'adugan an
hay iyamma' ya nan nanginan batu an
ruby,‡
ya hay iyamma' hinan pantaw di allup
nan babluyyu ya nan munletaa' an
gumo',
ya hay iyamma' goh hinan allup di babluyyu
ya nan udum goh an nun'abalul an batu.
- 13 Ya ituduwa' ya wagaha' da'yun amin hina,
at pumhod ayun mid al'alín da'yu.§
- 14 Ya nan a'ap'apu an nepto' di pangatdan da'yuy
dumalat hi pumhodanyu,
at mi'id mahkay di mangipaligligat ay
da'yu,
ya mi'id goh di tumata'tanyu.
- 15 Ya wada ay di umalin mangubat ay da'yu ya
bo'on Ha"ín di ad nomnom,
at abakonyu dida.
- 16 Ti tigonyun undan bo'on Ha"ín di nunlumuh
nan mumbohal
an mangiyammah nan gina'un di
mi'gubat?
Ya Ha"ín goh di munlumuh nan mangusal
hinan gina'un di mi'gubat.
- 17 At mi'id almas hi amman di taguh manugat ay
da'yu,

† 54:11 Hay kololda ya blue. ‡ 54:12 Hay kololda ya mumbolah.

§ 54:13 Jn. 6:45.

ya ta"on hi un way ipabaholdan da'yu ya
 abalinanyun tabolon.
 Ti wagwada an nidadaan di pambalyu,
 ya ibaliw'u da'yu an baal'u ta da'yuy
 pangabako'.
 Ha"in an Dios di nanapit ete."

55

Nan Iyal'alu' Apo Dios an Homo'na

- ¹ Inalin goh Apo Dios di,
 "Da'yun mumpanga'anamut ya umali
 ayun nun'a'uwaw ti wah tuy danum hi
 inumonyu!
 Ya ta"on hi un mi'id di pihhuyu ya umali ayu
 ta ummal ayuh ononyu ya inumonyun
 gatas ya bayah,
 at mi'id di bayadna.
- ² At bo'on nan adi bumhug di pangiyay'ayanyuh
 pihhuyu,
 ya nan mi'id di balulnay umuyyu
 ibo'labo'laan.
 At donglonyu ya inun'unudyu tun ibaga'
 ta way atonyun mangan hinan
 ma"aphod an ma'an!
- ³ Umali ayun Ha"in ta Ha"in di donglonyu,
 at waday pi'taguanyu!
 Ya waday adi mapogpog an itulag'un da'yu
 an da'yuy pangidata' hinan wagah an din
 intulag'un David.*
- ⁴ Undan adiyu tigon an numbalino' hiyah†

* 55:3 Ac. 13:34. † 55:4 Hay kulugon nan udum hi pohdonan hapiton ya nan Alin hi David, mu hay kulugon nan udum ya nan holagna an hi Jesu Kristu.

ap'apuh abablubabluy?

At dumalat ay hiya ya nipa'innilah
tataguy abalina'.

⁵ Ya awniat ipa'ayagyun amin nan tataguh udum
an abablubabluy

an din aggy nangin'innilan da'yuh din
hopapna.

At punnaudondan umalin middum ay da'yu
ti Ha"in an Diosyu an nan me'gonan ad
Israel di mangat hi umat hina ta way
a'al'alyanyu.”

⁶ At ha"in an hi Isaiah ya alyo' an immannung ay
an hi Apo Dios di hapulon tu'u,

ya gulat ta mumpabadang tu'un Hiyad
ugwan at donglon ditu'u.

⁷ Ya da'yun nun'appuhiy pangatna ya ipogpogyu
hanan ato'atonyu ya punnomnomyu,

at hi Apo Dios an dayawonyuy pangede-
nolanyu,

at hom'o' da'yu ti Hiya ya nundadaan an
mangaliw hi baholyu.

⁸ Ti inalin Apo Dios di,

“Nan punnomnom'u ya mi'id di nipad-
dunganah nan punnomnomyu,

ya umat goh hi pangat'u an adi umat hinan
pangatyu.

⁹ Umat ad abuniyan an nabagbagtu ya un tun luta,
ya umat goh hinan pangat'u an aggyu

nipaddung nongkay hi pangatyu,

ya nan punnomnom'u ya na'ahamad ya un
nan punnomnomyu.

- 10 Nan hapit'u ya umat hinan udan ya dalallu an
 malpud dayan mun'agah
 ta madanuman tun luta,
 ta way aton an amin nan nitanom an tumubu,
 ya ta malmuy itanom nan munhabal.
 Ya malmuy ma'an ta way onon nan tatagu.
- 11 Ya umat goh hina nongkay di aat nan hapito'
 an adida mumbanggad ay Ha'in.
 Mu mahapul an ipa'annungdan amin nan
 pohdo' an ipa'at
 ta atondan amin di dumalat hi nannaga'
 ay dida.
- 12 Ya umamlong ayun makak hinan babluy an
 immayanyu,
 ya mi'id di al'alın da'yuh nan pangi-
 pakakandan da'yu
 ti ta'on hi un nan aduntuduntug ya
 nan dudunduntug ya paddungnay
 umamlongda,
 ya ta'on goh nan ayiw ya paddungnay
 tumalpu'da.
- 13 Nan ayiw an bolbol ya myrtle ya mihukatdah
 nan himmangawan nan do'ol an hubit.
 Ya hiyah ne mangipanomnom hinan
 ina'inat'un Dios,
 ya minaynayun henen panginnilaan an adi
 mapogpog hi enggana.”

56

Hay Abaliwan di Udum an Tatagu

- 1 Inalin Apo Dios ay ditu'un tatagu,
 “Inaynayyun gun mangat hi maphod
 ya makulug

- ti magadyuh di pamaliwa' ay da'yu,
ya mipattig goh di anahamad'u.
- ² Mipadenol nan mungngilin hinan algaw an
Habadu an paniawondan muntamu,
ya nan manginaynayun an adi mangat hi
nappuhi.”
- ³ Ya ha" in an hi Isaiah ya ninomnom'u an
maphod hi un mi'id di mangalih nan
bunag an Hentil
an niddum hinan tatagun Apo Dios hi unna
ilahhin dida.
Ya nan nabahigan ya maphod goh hi
unda adi munlili
ta mi'id di mangalin didah unda adi mihakup
hinan tataguna.
- ⁴ Ti alyon Apo Dios ay diday,
“Gulat ta e'gonana' hinan pungngili-
nanyuh nan algaw an Habadu,
ya atonyu nan umipa'amlong ay Ha" in an
inaynayyunyung mangat hinan intulag'u,
- ⁵ at nan ngadanyu ya adi ma'aliwan hinan Tim-
plu'.
Ya odolnah ten ato' an hay amaphodyu
ya un nan awadaan nan imbabaluyyu
ti adi ayu ahan ma'aliwan.
- ⁶ Ya wagaha' nan bunag an Hentil an mange'kod
hi nitagundan Ha" in
an Ha" in di itamuanda,
ya pa'appohpohdonda nan ngadan'u,
ya Ha" in di dayawonda,
ya gunda ngilanon nan algaw an Habadu,

ya nan gun manginaynayun an man-
gunud hinan intulag'u.

7 Ya itnud'u goh didad Zion an nan me'gonan an
duntug'u,

ya ipa'amlong'u didah dih nan Abung'u
an punluwaluan,

ya abuluto' nan e'nongdah nan pun'onngan.

Ti nan Timplu' ya mangadnan hi Timplu
an punluwaluan an amin di tatagu.*

8 Ya Ha"in an na'abbagbagtun Dios an nan-
gibangngad hinan paddungnay

nun'ibalud an holag Israel ya alyo' di,

Amungo' di udumnah tatagu ta middumdan
da'yun holag Israel.”

Hay Amoltaan nan Ap'apud Israel

9 Inayagan Apo Dios nan tataguh nan udum an
babluy† ta umalida

an umatdah nan animal hi inalahan ta
pun'a'anda nan tataguna.

10 Ya nan a'ap'apu tu'un holag Israel ya paddung-
nay nun'abulawda an mi'id ah abalinanda

ti umatdah nan ahun mi'id di ologdan
umanup an unda hay momollo'.

11 Ya umatda goh hinan ma'alom an ahu an unda
mangamangan,

ya ta"on hi un diday a'ap'apu mu mi'id di
ini'inilada.

Ya un nan pohpohdonday atonda ya un hay
pumhodanday ang'anghadonda.

12 Ya alyonday,

* 56:7 Mat. 21:13; Mk. 11:17; Lk. 19:46. † 56:9 Didana nin di
tindalun di iBabylon.

“Pun'ala tu'u nan bayah ta pun'inum tu'u!
Ya umat goh hituy aton tu'uh ma'et,
at iyal'allanay umamlongan tu'u!”

57

- ¹ Ya inali' goh an hi Isaiah di,
“Wa ay ta mun'atoyda nan mun'aphod di
ugalidan tatagu,
ya mi'id di munnomnom ay dida.
Ya manu ay umat hinay ma'at ya ta el-
wang Apo Dios didah nan nun'appuhin
ma'at.
- ² Mu nan maphod di ugalidan tatagu ya diday
malenggop,
at mun'eblaydah unda matoy.
- ³ Ti inalin Apo Dios di,
Da'yun mumpumba'i ya mabaholan ayu
an umat ayuh nan puta,
at umali ayu ta mahumalya ayu.
- ⁴ Undan hay layalayahanyu ya henglahenglaon?
Undan bo'on ngohoy hanan gunyu aton
an mumpunlayah?
- ⁵ Ya waday pun'elo'yuh nan hiluk di ayiw an oak
hi pundayawyuh bulul,
ya gohbonyu an e'nong nan imbaluyyuh
nan way liyang an neheggon hinan
ginnaw.
- ⁶ Ya umala ayuh nan ul'ulidammuh an batuh di,
ya inonnganyu.
Ya umihiit ayuh nan Onong an Ma'inum hi
e'nongyun dida,

- ya indatanyu goh didah nan Onong an
Ma'an.
Ya undan hay inilayu ya umamlonga' ay da-
nen ato'atonyu?
- 7 Ya hidih nan tulid di duntug di umayanyu goh hi
pun'onngan
ta way pangelo'anyuh nan binabai.
- 8 Ya nun'itutubyun nun'ihina nan lumihog an
bululyuh nan abungyu,
ya inaliwana',
ya din'uga',
ya numpumbolad ayun umuy hinan
o"ongol an olo'anyun ibbayu
nan linagbuanyun elo' ta ipa'amlongyuy
odolyuh di.
- 9 Ya munlana ayu,
ya den'olyuy bangbangluyu an umuy
mundayaw ay Molek.*
Ya nunhonag ayuh umuy munhapul hi bulul
an dayawonyuh nan adadagwin babluy
an ta"on hi un hinan babluy di nun'atoy.
- 10 Ta"on hi un ayu ma"abluy an umana'anap hi
udum hi dayawonyu
mu adiyu damdama idinong.
Ti hay inilayu ya idat nan dayawonyuy
bi'ahyu,
at adi ayu mablay.
- 11 Hay ngadan danen bulul an mana'ta'atot ay
da'yu
ta omod hi unna' at goh ilangkakan ya
inaliwan ay da'yu?

* 57:9 Hiyay bulul di i'Ammon.

- Undan dumalat hi dumidinnga' ya hiyay
adiyu pange'gonan ay Ha"in?
- 12 Hay ninomnomyu nin ya ma"aphod nan
ato'atonyu,
mu awniat pun'ibaag'uy aatyu,
ya mid abalanan nan bululyun mamadang ay
da'yu.
- 13 Ya wa ay ta kumila ayun mumpabadang ya nan
bululyuy pumpabaliwanyu,
mu mun'iyaddibda.
Mu nan mange'kod hi nitaguanan Ha"in ya
diday mamnoh hinan babluy'uh
ad hakup hinan me'gonan an duntug."

Nan Intulag Apo Dios hinan Nun'abaholan

- 14 Ya inalin goh Apo Dios di,
"Pun'aanyu nan way humalibud hinan
kalata
ta midadaan hi dalanon nan mumbanggad
an tatagu'.
- 15 Ha"in di na'abbagbagtu ya me'gonan an Dios an
matattaguh enggana,
ya mihinaa' hinan na'abbagbagtu ya
me'gonan an lugal.
Mu mihinaa' goh hinan tatagun
mumpa'ampa ya muntutuyuh nan
baholda,
at ipaphod'uy punnomnomanda.
- 16 Ya adi' inaynayun an pabaholon nan tatagu'
unu bumungot ay dida an limmu' ta
adida ma'ubah.
- 17 Ma'abbungota' hinan mumpunghan an tatagu!
Hiyanan minolta' ya din'ug'u dida,

- mu undaat goh inyal'allan nanganangat hi pohpohdonda.
- 18 At tinnig'u nan gunda inat an nun'appuhi,
mu ta"on ya iyadaog'u ya badanga' dida
ta itudu' di atonda.
- 19 Ya palenggopo' nan nun'iyadagwi unu
nun'iheggon,
ya nun'ipa'adaog'u goh dida.
Ha"in an Dios di nanapit ete.
- 20 Mu nan nun'appuhiy pangatda ya umatdah nan
mabi'ah an dalluyun hinan baybay
an adi dumindinong an gun mangile-
wong hinan ginalubut ya pito'.
- 21 Ti Ha"in di mangalih nan mangamangat hi
nappuhiy
mi'id di lumenggopanda.”

58

Nan Immannung an Punlangduan

- 1 Inalin goh Apo Dios di,
“Oltom an muntu'u' ta umat hinan gan-
goh di talampet di atom,
ya ta ibaagmuh nan tatagu' an holag Israel
nan numbaholanda!
- 2 Ya abigabigat ya mundayawdan Ha"in,
ya ay ihunay unda umi'ikay an mangin-
nilah nan pangat'u,
ya mangunud hinan Uldin'u
an ay ihunay umatdah nan tatagun man-
gat hi maphod an adida al'alliwan nan
Tugun'u.
Ya alyonday Ha"in manugun ay dida ta daya-
wona',

mu layahda.

³ Ya alyonday,

Anaad ta munlangdu amih un mi'id hi
Apo Dios an mamannig?

Ya anaad ta ta"on unmi ipa'ampay odolmi ya
agguymu ininnila?

Ya inali' an Dios ay diday,

Nan nunlangduanyu ya un nan penpen-
hodyuy gunyu inat,

ya inabohlanyu nan puntamuonyu.

⁴ Ya hinan angunuh di gunyu nunlangduan ya
gun ayu goh ni'hongngel ya ni'pattoy,

at hiyanan ta"on hi un ayu munlangdun
munluwalu ya adiyu namnamaon an
donglo' di luwaluyu.

⁵ Ti hinan nunlangduanyu ya pinaligatyuy odolyu
an nunyuyungnguyung ayun umat hi-
nan nun'oyob an holo'.

Ya gun ayu goh nun'abo' hinan langgut,
ya inwa'atyuy dapul ta nolo'anyu.

Undan umat hinay aat di munlangdu?

Unyu dan alyon hi unna' nipa'amlong
enen inatyu?

⁶ Hay pohdo' hi atonyun munlangduh pun-
dayawyun Ha"in

ya nan pangidinnganyun mangipaligli-
gat hinan mahmo' an tatagu,*

* **58:6** Hidin nunli'uban nan iBabylon hinan allup ad Jerusalem ya imbo'tan nan Hudyuy himbutdah bunolna, mu palpaliwan ya binanggadda dida ta mumbalinda goh hi himbutda (Jer. 34:8-11).

ya nan pangiyabulutanyuh akakan nan himbutyu,
 ya indatyu nan midat tuwalih nan baalyu,

⁷ ya idatanyuh ma'an nan munhinaang,
 ya pahi'umonyuh abungyu nan nun'awotwot an lumane'le'od,
 ya idatyuy lubung nan mi'id di lubungna,
 ya adiyu du'gon nan tutulangyun mumpabadang ay da'yu.

⁸ Ya gulat ta atonyu hana ya idat'uy pumhodanyu,
 ya umannung an mumpanga'adaog nan numbino'ob'on an dogohyu.

Ya wagwadaa' an mimiddum ay da'yu ta baliwa' da'yuh an amin an umayanyu,
 ya ta'on hi un nan malgom an awadanyu.

⁹ Ya wa ay ta munluwalu ayun Ha'in ya donglo' nan ibagayu,
 ya wa ay goh ta mumpabadang ayu ya ato' nan mahapulyu.

Gulat ay goh ta ipogpogyun umipaligligat hinan mahmo',
 ya nan humapitanyuh nappuhi,

¹⁰ ya gulat goh ta panganonyu nan munhinaang,
 ya idatyuy mahapul nan maligligatan,
 at nan helong an wah nan nunlene'woh ay da'yu ya pumatal
 an umat hinan tongan di algaw.

¹¹ Ya gun'u da'yu halimunan,
 ya idata' da'yuh mahapulyu an ta'on hi un nan mapulun di wadanyu.
 Ya idat'uy bi'ahyu ya alenggopanyu

ta umat ayuh nan galden an do'ol di
danumna
unu nan obob an adi matmatdu'.

- 12 Ya da'yun tatagu' di mangipaphod hidin
nun'apa" in babluy
ta da'yuy mangiyammah nan dadan an
pognad,
at da'yuy ma'alih Nangipabangngad hinan
Nun'apa" in Allup
nan Babluyyu, ya A'abungyu, ya nan
Akalakalata.

- 13 Gulat ta inaynayyunyun mangunud hinan Tu-
gun'un
ma"anla ayuh pungngilinanyuh nan
algaw an Habadu ta ibilangyuh
me'gonan an pun'eblayan,
ya bo'on nan pohpohdonyuy pa'anhanonyun
aton ta unyuat e'gonan nongkay,
ya adi malgom di ayanyu,
unu umanul'ulgud hinan mid ipatukana
enen gutud an algaw,

- 14 at mawaday amlongyu an dumalat nan pangi-
tamuanyun Ha" in,
ya idat'uy pange'gonan nan tataguh tun
alutaluta ay da'yu,
ya umamlong ayu ti midat nan mipabanoh ay
da'yun nan maphod an luta
an din indat'un Jacob an apuyuh din
penghana.
Ha" in an Dios di nanapit ete."

59

*Hay Nangalyan nan Propeta an Mamolta nan
Tatagun Dumalat di Baholda*

- ¹ Ya ninomnom'u an hi Isaiah an wagwadah Apo
Dios an gun ditu'u baliwan,
ya dodonglona goh nan luwalu tu'u.
- ² Mu adi umat hina ti nan baholyuy namattan ay
da'yuh nan Dios tu'u,
ya hiya goh nan'uganan ditu'u,
at hiyanan adina dongdonglon mahkay di
luwaluyu.
- ³ Nan ngamayyu ya paddungnay un nadadala,
ya limmayalayah ayu,
ya nan nun'appuhiy malpuh timidyu,
at nabaholan ayu.
- ⁴ Ya nidugah ayu ti ta'on hi un nan punhu-
malyaan ya mi'id di makulug
hi hapitonyun tatagu an ahilalayah ayun
amin.
At layah di pangabakanyuh diklamu,
ya hay gun mipanomnom ya nan pan-
gatanyuh nappuhih ibbayu
ta engganay un ma'at nan ninomnomyu.
- ⁵ Nan nun'appuhin ato'atonyu ya umat hinan
itlug di ulog an waday habidungna.
Ti wa ay di mangihdah nan itlug di ulog
ya matoyda,
mu wa ay ta mapah at umongol, ya umalat.
- ⁶ Mu hanan nappuhin ninomnomyu ya mi'id di
idatnah pumhodanyu
an umat hinan buut di a'agwa an mi'id di
hulbinah un ilubung.

- 7 Ti dumalat nan nun'appuhin gunyu nomnom-nomon
 ya umi'ikay ayu goh udot an mangat.
 Ya ta'on hi un mi'id di bahol nan tagu ya patayonyu,
 ya wa ay goh di umayanyu ya malgom di pumpa"iyu.*
- 8 Ya wa ay goh ta wada ayu ya mid di pohpohodna ti nan nun'appuhin amin di gunyu aton an paddungnay un nan nappuhin dalam di unudonyu.
 At nan tagun mange'wan ne ya mi'id di lenggopna.†

Hay Nangabulutan nan Tataguh Baholda

- 9 At ha'in an hi Isaiah ya impangulua' an nun-luwalu
 ta imbaag'uy nangabulutanmin tataguh baholmi an inali' di,
 “Apo Dios, ad ugwan ya inilami mahkay di dumalat
 hi adim pamaliwan ay da'mih nan mangipaligligat ay da'mi!
 At paddungnay wada amih nan helong,
 mu hay hehemmonmi ya mapatalan ami.
- 10 At hiyaat un ami ay nun'abulaw an ahi'ap'apu'ap
 an ta'on hi un mapatal ya mihungbub ami
 an paddungnay un hehellong an mi'id di tigonmi
 an paddungna goh hi un ami wah nan hehellong an awadan di nun'atoy.

* 59:7 Rom. 3:15-16. † 59:8 Rom. 3:17.

- 11 Ya umat ami goh hinan animal an bear an
 mun'alawaaw,
 ya munlungdaya amin umat amih kalap-
 atin muntapang hi ibbana.
 Ya ta'on hi un nan namnamaonmi goh an
 maphod hi ma'at ay da'mi ya adi ma'at,
 ya hohoddonmi goh di pamaliwam ay
 da'mi,
 mu mi'id an adim aton.
- 12 Nidugah ahan di numbaholanmin He"a, Apo
 Dios,
 an hiyay dumalat hi pamoholam ay
 da'mi!
 Mu hatun nun'appuhin ina'inatmi ya imman-
 nung an abulutonmin nibahhaw ami.
- 13 Ya inilami goh an binoholmi He"a, Apo Dios,
 ya pinahiwmi He"a ti agguymi inunud
 nan pohdom,
 ya din'ugmi He"a.
 Ya immannung an impaligligatmi nan
 udumna an tatagu,
 ya layah an amin nan hinapitmi.
- 14 Ya nan agguymannung di pumpanuhmi,
 ya nan adi makulug di atonmi.
 Ya adimi goh haghaggungon nan imman-
 nung an na'at.
- 15 Ya napogpog mahkay din makulug
 ti nan agguymannung hi nappuhi ya di-
 day pabahalondah nan nun'appuhin
 na'at."
 Hiyah ne inluwalumi.

- Ya la'tot ya tinnig Apo Dios hanan
na'na'at ay da'mi,
ya adi ahan umamlong hinan nun'appuhin
na'at.
- 16 Ya manoh'ah nannigana an mi'id ah ohah ma-
madang hinan mipaligligat.
Mu baliwan ditu'u ta way atondan
mangabak.
- 17 Ya paddungnay ilubungna nan na'ahamad an
pangat ta hiyay hanin di palagpagna,
ya nan abaliwan di paddungnay
iyuklupna ta hanin di uluna.
Ya paddungna goh hi unna ilubung di na-
hamad an punnomnom
ta iballohna nan nun'appuhin hinol-
holtap tu'u.
- 18 Ya moltaona nan buhulna an hay pummoltana
ya miyunnud hinan inatda,
ya ta'on goh hanan numpunhituh nan
nunlene'woh.
- 19 Ya mete"ah nan buhu'an di algaw hi engganah
alimuhana
ya ita'otda nan amaphod Apo Dios.
Ti umalin umat hinan mabi'ah an datong ya
puo'.
- 20 Ti inalin Apo Dios di,
"Umalia' ad Jerusalem
ta baliwa' da'yun nuntutuyun nan'ug hinan
baholyu!"‡
- 21 Ya inalin goh Apo Dios di, "Mi'tulaga' ay
da'yu ta miyodol nan Na'abuniyanan an Lennawa

‡ 59:20 Rom. 11:27.

ta nan intudtudu' ya adiyu al'alliwan hi enggana. Ya mete"ad ugwan ya Ha"in di unudonyu, ya ituduyuh nan imbabaluyyu ya nan holag di a'apuyu ta Ha"in di unudondah enggana."

60

Hay Ipabagtuan nan Tatagud Jerusalem

- 1 Ya inalin goh Apo Dios di,
 "Paddungnay bumangon ayun
 iJerusalem ta umat ayuh nan algaw
 an bumnang
 ti wadan da'yuy benang'u!*
- 2 Tigonyun hinophopan di helong tun luta ta
 nahelngan ayun amin,
 mu nan benang'un Dios ya pinatalan
 da'yu!
- 3 At nan Hentil ya nan a'alidah nan abablubabluy
 ya umalidan da'yu
 an dumalat nan patal an wan da'yu
 an umat hinan patal hinan mahoyang.
- 4 At amangonyu nan nunlene'woh ti den
 mumpanga'anamutda nan i'ibbayu!
 Ya ta"on goh nan imbabaluyyun
 mun'alpudah nan adagdagwin babluy
 an didan amin hinan tataguh nan
 abablubabluy an nalpuwanda.
- 5 Mun'alitag di matayu ti nidugah di umamlong-
 ganyu

* **60:1** Ma'at hinan te"an di Hinlibuy Tawon.

ti pun'ita'in nan tataguh nan udum
an babluy di inadangyandah nan
umalianda.

Ya ta'on hi un nan wah nan babluy hinan
numpinanggel an baybay
ya pun'ita'indan iyali goh di inadangyan-
dan da'yu.

⁶Ya nidugah an do'ol ahan di numpuntakay hinan
kamilu
an malpudad Midian, ya ad Ephah,[†] ya ad
Sheba[‡]
an mangiyalih nan balitu' ya nan incense hi
pundayawdan Ha"i'n.

⁷Ya do'ol goh di kalnilud Kedar[§] ya ad Nebaioth*
hi midat ay da'yu
ta way me'nong hinan pun'onngan ta
way mangipa'amlong ay Ha"i'n.
Ya do'ol di maphod an iyalidah mihinah nan
me'gonan an Timplu'."

⁸Ya inalin goh Apo Dios di,
"Ngadan hadin mun'abi'ah an tumayap
an umat hinan bunut,
ya umatdah nan kalapatin umanamut hinan
agabanda?

⁹ Dida hanay pupul ad Tarshish[†] an
mumpangiyanamut hinan tatagu'!

[†] **60:6** Hi Ephah di ohan imbaluy Midian (Gen. 25:4). [‡] **60:6**
Unu ad Yemen. [§] **60:7** Hiyah ne lugal hi punhituwan nan ohan
tribod Arabia. * **60:7** Hiyah ne lugal hi punhituwan nan holag
di pangpangullun imbaluy Esau an ad Edom (Gen. 25:13). [†] **60:9**
Unu ad Spain.

Ya nun'ita'inda goh nan silver ya balitu'
 hi pundayawdan Ha"in an me'gonan
 ad Israel
 ti mipattig ay da'yu nan amaphod'u ya be-
 nang an malpun Ha"in.

- 10 Ya nan bunag an nalpuh udumnan babluy
 di mangipaphod an mangiyammah nan
 nun'apa"in allupyu,
 ya nan a'aliday munhulbin da'yu.
 Hidin hopapna ya minolta' da'yu an dumalat
 di bungot'u,
 mu ad ugwan ya igohgoha' da'yu an du-
 malat di homo"u.
- 11 At nan babluyyu ya munnonnong an
 mibubughul
 di pantaw di allupyuh abigabigat ya
 amahdomahdom
 ta way aton nan Hentil hi abablubabluy an
 mangipanguluh nan a'alidan
 mangiyalih nan inadangyandan da'yu.
- 12 Ti nan tataguh nan babluy an adi munhulbin
 da'yu ya mapogpogda.
- 13 Ya nan mun'aphod an ayiw an bolbol, ya fir, ya
 cypress
 an malpuh nan inalahan hi ad Lebanon
 ya miyali
 ta way miyammah nah nan babluyyud
 Jerusalem ya nan Timplu'
 ta pumhodan nan babluy'u.
- 14 At umali nan holag din nangipaligligat ay da'yu
 ta munluungdan da'yu
 ta ipattigday pange'gonandan da'yu.

Ya ta'on goh din namahipahiw ay da'yu ya
umalidan munluung ay da'yu.

Ya ngadnanda tun babluyyuh
Siudad ad Zion an Babluy nan Me'gonan an
Dios di i'Israel.

15 At adi ayu mahkay minganuy ya ma'abohlan an
mid managhaggung ay da'yu
ti idat'u mahkay di ipabagtuanyuh eng-
gana

hi iyamlong nan aholaholagyuh mi'id di pog-
pogna.

16 Ya halimunan da'yuh nan udum an tatagu ya
nan a'ali an malpuh udum an babluy
an umat hi panalimun nan babaih nan
imbaluyna.

At hiyah ne panginnilaanyu an Ha"iin di bali-
wyu

an nidugah di abalina' an Dios an daya-
wonyun holag Israel.

17 Ya nan balitu' di idat'un da'yu an bo'on nan
gambang,

ya idat'u goh di silver an bo'on nan
gumo',

ya idat'u goh di gambang an bo'on nan ayiw,
ya idat'u goh di gumo' an bo'on nan batu.

Ya ma'ulay mahkay nan mumpangipapto' ay
da'yu,

ya adi da'yu mahkay paligaton,

ya nahamad ya malenggop di atondan
mumpapto' ay da'yu.

18 At mi'id mahkay di guluh nan babluyyu,
ya mi'id goh di umalin mamatoy ay da'yu.

- Ti halimuna' ya ibaliw'u da'yu an umata'
 hinan allup an mamaliw ay da'yu,
 ya dumalat hinan pamaliwa' ay da'yu ya
 ipabagbagtua'.
- 19 Ya adiyu mahkay mahapul di algaw hi mangi-
 papatal ay da'yuh nan mapatal,
 unu adiyu goh mahapul nan bulan an
 mangipapatal ay da'yuh nan mahdom.
 Ti Ha"in an Dios di mangipapatal ay da'yuh
 mi'id di pogpogna,
 ya Ha"in goh di paddungnay benangyu.
- 20 At ta"on hi un mawaday algaw ya bulan ad daya
 mu adiyu mahapul
 ti Ha"in an Dios nongkay di mangipap-
 atal ay da'yuh mid pogpogna.
 Ya mapogpog mahkay nan punlungdaanyu.
- 21 Ya maphod ya makulug mahkay di ugaliyun
 tatagu,
 at hakuponyu nan lutah mi'id di pog-
 pogna.
 Ya Ha"in di paddungnay mangitanom ay
 da'yuh di
 ta way aton nan anabagbagtu' an
 mipa'innila.
- 22 Ya nan nahnot an pamilya ya dumo'ol di ho-
 lagda ta diday ma'al'ali
 an umat hinan nidugah di abalinanan
 himpamabluy.
 Ti Ha"in an Dios ya punnaudo' an ipa'annung
 hitun agtudana.”

61

Nan Maphod an Ulgud hi Aat di Abaliwan

- 1 Ya ha'in an hi Isaiah * ya inali' di,
 “Wagwadan Ha'in nan na'abbagbagtun
 Dios
 ti pinilia' an mangiyul'ulgud hinan Maphod
 an Ulgud hinan nun'awotwot.
 Ya hennaga' an mangal'alu' hinan
 nidugah di punlungdayaana,
 ya ta ipa'innila' di pumbangngadan din tata-
 gun nipiyuy hi udum an babluy
 ya hay ibo'tanan nan paddungnay wah
 nan hehellong.†
- 2 Ya ta ipa'innila' goh an nadatngan mahkay di
 pangipattigan Apu tu'uh homo'nah tagu‡
 ya nan pummoltaanan amin hinan
 mi'buhul.
 Ya umat goh an ipadenolnan amin nan mi-
 nomnoman
- 3 an namamah nan tatagud Zion.
 At adida mahkay iloglog di dapul an du-
 malat di punlungdayaanda,
 mu undaat al'altian hi habhabung an du-
 malat di amlongda.
 Ya umat goh an ikankantaday pun-
 dayawda
 an ta'on hi un hidin hopapna ay ya mi'id di
 namnamadan mi'tagu.
 At dida nan mipaddung hi magangan
 ayiw
 an intanom Apo Dios hi attigan di
 amaphodna.

* **61:1** Ta'on un hi Isaiah di himmapit mu ipa'elney aat nan Alin Pento' Apo Dios an hi Jesu Kristu, at paddungnay hi Jesus di himmapit goh (Lk. 4:16-21). † **61:1** Lk. 4:18. ‡ **61:2** Lk. 4:19.

- 4 Ya ipaphodda mahkay nan babluydan din
nun'apa"i
ya din nun'atawan.
Ya ipaphodda goh din ingganuy din tataguh
penghana.
- 5 Ya nan bunag di baalda ta diday mangipahtul
hinan animalda,
ya diday muntamuh nan punhabalanda.
- 6 Ya alyonday un da'yuy papadin Apo Dios,
ya baal goh da'yu.
Ya nan malpuh nan inadangyan di udum an
tatagu di hiyay itanudda ya iting'ida.
- 7 Ya mapogpog mahkay nan abainanda,
ya mihinada mahkay hinan nahamad an
lutada.
Ya nan inadangyanda ya mumpidway
ado'olna,
ya nan amlong ya minaynayun hi mi'id
di pogpogna.”
- 8 Ya inalin Apo Dios di,
“Hay pohdo' ya nan nahamad an pangat,
ya abohla' nan mangakaw ya nan mangat hi
pumbaholan.
Adi' ibahhaw an idat di lagbuyun tatagu',
ya ipa'annung'u nan intulag'un da'yu.
- 9 Ya nan holagyu ya nan a'ap'apuyu goh di
ma'al'alih nan abablubabluy,
at an amin nan mannig ay da'yu ya ini-
ladan da'yuy tatagu' hi winagaha'.”
- 10 Ya inali' an hi Isaiah di,

“Nidugah an umamlonga' hinan namaliwan ya nangibilangan Apo Dios ay ha'in hi maphod!

Ya umata' hinan lala'in nunlubung hi lubung di mungkasal
unu babain enegtomnay gina'unah nan kasalna.

- ¹¹ Ya manu ay umat hina ti nan na'abbagbagtun Dios ya tigona
ta an amin nan tataguh abablubabluy ya ipabagbagtuday amaphodna.
Ta wan nan nepto' an pangatda ya umat hinan mumpangahangaw an do'ol an neho'.”

62

Nan Nunluwaluan Isaiah hi ad Zion

- ¹ Ya inali' an hi Isaiah an dumalat hinan ongol an namhod'un da'yun i'ibba' an iJerusalem ya iluwalua' da'yu ta engganay un mipaphod di pangatyu
an paddungnay bumngang di amaphod di aatyu,
ya ta nan abaliwanyu ya umat hinan gun mundalang an hilaw.
- ² At an aminday tatagu ya a'alih abablubabluy ya tigonday amaphod tu'u,
ya umat goh an hukatan Apo Dios hi balu nan ngadan an babluy tu'u,
- ³ at umat tu'uh nan ma"aphod an coronana.
- ⁴ Ya adi mahkay alyon di tataguy, “Ninganuy tu'u.”
Ya adida goh alyon di, “Nan babluy tu'u ya umat hinan babain ingnganuy nan ahawana.”

Mu hay alyonda mahkay ya, “Da'yuy
pun'am'amlongan Apo Dios!”*

Ya alyonda goh hinan babluy tu'uy, “Ina-
hawan Apo Dios!”†

ti ditu'un himpamabluy di paddungnay
ahawanan pun'amlongana.

5 Ya nan linala'in holag tu'u ya
mun'am'amlongdan mangipapto' hinan
numbabluyan tu'u,

at umat hi pun'amlongan nan ungan
lala'ih nan balahang an babain ina-
hawana.

Ya umat hinay pun'am'amlongan Apo Dios ay
ditu'u.

6 Ya ta"on hi un nan i'ibba' an propeta ya umatdah
nan mumpun'adug hinan allup tu'u
ti abigabigat an ta"on hi un mahdom ya
adida duminong

7 an mangipanomnom ay Apo Dios hinan ipapho-
dan tu'un

inalinah atona ta wan mi'id al'alín
ditu'un tataguh abablubabluy.

8 Ti hay intulag Apo Dios ya inalinay,

“Adi' ahan mahkay iyabulut an nan
buhulyu unu nan tataguh udum an
babluy

di mangan hi inhabalyu ya manginum hi
inyiwayu.

9 Mu da'yun nangihabal di mangan ta way
i'ilogyun mundayaw ay Apo Dios,

* 62:4 Unu Hephzibah. † 62:4 Unu Beulah.

ya da'yun nanalimun ya numpugah hinan greyp di manginum hinan behtah nan Timplu.”

- 10 At hiyaat un'u inalin hi Isaiah an da'yun i'ibba' hitud Jerusalem
 ya umuy tu'u ipaphod nan kalata ta midadaan hi owon nan i'ibba tu'un mum-banggad!
 At pun'aan tu'uy nihawan an batu,
 ya intayun tu'uy bantila ta ta'on hi un nan Hentil ya way panginnilaandah owondan umanamut
- 11 ti ipa'innilan Apo Dios hinan tataguh nan abablubabluy an alyonay,
 “Ipa'innilayuh nan holag Israel an na'uy hi Apo Dios an mamaliw ay da'yu an initnudna din tatagun binaliwana.
 Ya waday inta'inah idatnan dida.”
- 12 Ya hay punggadan di udum an tatagun ditu'uya,
 “Da'yuy pento' Apo Dios hi tataguna!”
 Ya alyonda goh di,
 “Da'yuy tatagun Apo Dios an binaliwana!”
 Ya hay pangalidad Jerusalem an babluy tu'uya,
 “Nan babluy an nabalul ahan ay Apo Dios!”
 ya,
 “Nan babluy an agguy mahkay ninganuy.”

63

*Hay Nangabakan Apo Dios hinan Buhulna**

- ¹ Ya inali' an hi Isaiah di,
 “Ngadan de han na'uy an nalpud Bozrah†
 hi ad Edom
 an nadadalay inlubungnan magayad an
 lubung di ali?
 Ya mattig hinan panaldalanan nidugah
 di bi'ahna ya abalinana,
 ya himmapit an inalinay,
 Ha" in an Dios an nidugah di abalinanan
 bumaliw,
 ya umalia' ta ipa'innila' an nangabaka'.”
- ² Ya inayun'un inali' di,
 “Anaad ta nadadalay lubungmu ya
 ma'abbolah
 an umat hinan inlubung nan tagun mum-
 pogoh hi greyp?”
- ³ Ya tembal Apo Dios an inalinay,
 “O ti nun'igatin'u nan tataguh
 abablubabluy ti nidugah di
 bimmungta'.
 At umat hinan atondah nan pumpogohan hi
 danum di greyp
 an miyammah ma'inum di nangat'un di-
 dan ta"on hi unna' oha.
 At hiyanan nadadala tun lubung'u.
- ⁴ Ti nadatngan di pamaliwa' hinan tatagu',
 ya pummoltaa' hi baholda.

* **63:** Ma'at hinan Punligatan di Tatagu. † **63:1** Hiyay nundongol an babluy ad Edom ti do'do'ol di kalniluh di.

- 5 Ya manoh'aa' ti mi'id ah ta"on hi ohah immalin
 bimmadang hinan tatagu' ay Ha"in!
 At hiyanan dumalat di bungot'u ya im-
 balloh'uh nan buhul,
 ya inabak'u dida.
- 6 At paddungnay nun'igatin'u nan tataguh
 abablubabluy
 ta nun'iwahwahit di daladah nan luta.”

Nan Amaphod Apo Dios hinan Holag Israel

- 7 At hiyanan ha"in an hi Isaiah ya hapito' nan
 nidugah an pamhod Apo Dios!
 “Madayaw hi Apo Dios!
 Nidugah ahan di badangnan ditu'u!
 Ti winagahan ditu'un holag Israel an du-
 malat nan nidugah an ama'ahhimo'na
 ya nan pamhodnan mi'id di pogpogna.
- 8 Ti inalinay,
 Diday tatagu' an adi mamalbalin Ha"in.
 At hiyaat un ditu'u binaliwan.
- 9 Ti an amin nan hinolholtap tu'u ya ni'holtap goh
 hi Apo Dios.
 At binaliwan ditu'u an dumalat di
 homo'na ya pamhodna,
 ya gun ditu'u goh hinalimunan.
- 10 Mu un tu'uat goh gun nginohoy,
 at impahiga tu'u nan Na'abuniyanan an
 Lennawa.
 At hiyaat un numbalin hi Apo Dios hi buhul
 tu'un holag Israel,
 at ginubat ditu'u.
- 11 Mu palpaliwan ya ninomnom tu'u din na'na'at
 hidin o'ommod tu'un nalpud Egypt,

- at alyon tu'uy,
 Hay wadan ad ugwan nan Dios an
 nangibaliw hidin o'ommod tu'uh nan
 nange'wandah nan baybay‡
 ya nan nangidat hinan Na'abuniyanan
 an Lennawa ta niyodol ay dida?§
- 12 Ya nunhiyanona nongkay nan baybay an du-
 malat nan nidugah an abalinanah
 din nangita'nangan Moses hi ngamayna.
 At hiyanan hiyay madayaw hi enggana.*
- 13 Ya uggo mah heden Dios an nangitnud ay
 didah
 din nange'wandah nan mamagah nan
 gagwan di baybay?†
 At umatdah nan mabi'ah an kabayuh nan
 mapulun an adida mida'leh.
- 14 Ya impangulun nan Na'abuniyanan an
 Lennawa didah nan maphod an
 pun'eblyanda
 an umatdah nan babakan iyuynahnan
 way mumballun holo'.
 Umat hinay inatmu, Apo Dios, an nangipan-
 guluh nan tatagum,
 at hiyanan mipabagbagtu'a.”

*Hay Luwaluh Pumphamo'an ya Pumpabadan-
 gan*

- 15 Ya nunluwalua' ya inali' di,
 “Uhdungan ni' da'mi, Apo Dios, an wad
 abuniyan
 ti hidi ya me'gonan ya ma"aphod.

‡ 63:11 Unu Red Sea (Ex. 13:17-15:21). § 63:11 Num. 11:17, 25.

* 63:12 Ex. 14:15-22. † 63:13 Josh. 3:1-24.

- Mu hay wadan mah din panalimunmun
da'mi,
ya din abalinam,
ya nan pamhodmu,
ya ama'ahhimo'mu?
Un mah da'mi din'ug ay He"a?
- 16 Mu He"a damdamah amami!
Din o'ommodmih penghana an da Abra-
ham ay Jacob
ya mid abalinandan mamadang ay da'mi,
mu He"a an amami di gun nangibaliw ay
da'mi.
- 17 Ya anaad ta inyabulutmuy nibahhawanmih
nan pohdom an unudonmi
ya inyabulutmuy nginumhayanmin
He"a?
Haggungon ni' da'mi ti da'mi nan baalmun
himpangapun tatagum!
- 18 Ma"am'amlong amin nundayaw hinan
me'gonan an Timplum,
mu ten pina"in nan buhulmu.‡
- 19 Mu imbilang da'mih tatagum
an ta"on hi un bo'on He"ay imbilangmih
nangipapto' ay da'mi,
an ta"on goh hi unmi aggyuy imbilang di
odolmih tagum.”

64

- 1 Ya innayun'un nunluwalu an inali' di,
“Gulat ta ibughulmud abuniyan ya
nun'ohop'ah tun luta at nunhegla

‡ 63:18 Didanay iBabylon.

- an ta'on nan aduntuduntug ya wumogwog-
dah ta'otda
- ² an umat hinan danum an gun munluwag hinan
way dumaladalang an apuy.
Mun'ohop'a nongkay ta way aton nan
bubuhulmun Hentil an wumogwog
hi pangipattiggam hinan anidugah di abali-
nam!
- ³ Ti hidin immaliam hidin penghana ya waday
inatmun umipanoh'an agguy na'at hidin
hopapna
ya wimmogwog nan aduntuduntug.
- ⁴ Mi'id ahan ah ohah nangngol unu nannig hi Dios
an umat ay He"a
ti He"a ya anggay di nahamad di pangi-
pacto'nah nan tatagun
mangiyokod hi nitagundan He"a.*
- ⁵ Ti nundadaan'an bumadang hinan tatagun
ma"amlong an mangunud ay He"a
ya inatda nan pohdom.
Mu da'mi ya unmiat goh inaynayun an mum-
bahol,
at hiyanan nidugah di bungotmun da'mi!
At hay atonmi mah an mabaliwan?
- ⁶ Ti an amin ami ya umat amih nan na'aluggit an
dumalat nan pumbahbaholanmi,
ya ta'on hi un nan alyonmih maphod an
pangatmi
ya nipaddung hinan nidugah an agaga"ihaw.
At dumalat nan baholmi ya umat amih
nan nalangun holo' an mun'iyaddib.

* 64:4 I Cor. 2:9.

- 7 Ya mi'id goh ahan di ohah nunluwalun
mumpabadang ay He"a.
At hiyanan din'ug da'mi an dumalat di
baholmi.
- 8 Mu He"a damdama nongkay hi Amami!
Ti an amin ami ya He"ay nunlumu ay
da'min paddungnay da'mi nan uklit,
ya He"ay mipaddung hinan munduwin.
- 9 At adi'a ni' ahan bumungot ay da'mi, Apo Dios!
Hom'on ni' da'mi ta adim u'unnungon di
baholmi
ti da'miy tatagum nongkay,
at igohgohan ni' da'mi!
- 10 Nan do'ol an me'gonan an babluymu ya num-
balin hi mapulun,
ya ta"on goh ad Jerusalem ya ninganuy
an natawan.†
- 11 Ya din me'gonan an Timplu an gun
nundayawan din a'apumi ay He"a ya
nun'oghob,
ya an amin din mun'aphod an wah tun
babluymi ya nun'apa"i.
- 12 Ya undan ta"on hi un umat hituy na'at ya adi
da'mi haghaggungon?
Ya un mah ahan mid abalinam ta mi-
naynayun di nidugah hi punholholta-
panmi
an adi ami pa"edpol?"

65

Nan Ahumalyaan ya Abaliwan

† 64:10 Agguy ni' na'at heteh din nangitud'an Isaiah, mu
impa'innilan Apo Dios ay hiyay ma'at hi udum hi algaw.

- 1 Ya inalin Apo Dios di,
 “Din nangipa'innilaa' an wah tu'a ta
 badanga' nan Hentil
 an agguy nunnomnom ay Ha"in ya kimmu-
 lugda.*
- 2 Mu da'yun tatagu' ya adi umat hina an ta"on hi
 unna' nidadaan an mamadang ay da'yu
 ti unyuat goh innaynayun nan
 nun'appuhin ato'atonyu an nan
 pohpohdonyu.†
- 3 An adi ayu bumain an gun mangipabungot ay
 Ha"in
 ti e'nongyuy onongyu ya nan incense
 hinan way galden
 an awadan di pun'onngan nan adi umunud
 ay Ha"in.
- 4 Ya gun ayu umuy hinan mahdom hinan way
 lubu'
 ta mi'hapit ayuh nan lennawan di
 nun'atoy,
 ya mi'ihda ayuh nan dotag di babuy,
 ya mi'huyup ayuh danum di dotag an
 ne'nong hinan bulul.
- 5 Ya inaliyu goh udot hinan tataguy,
 Bataanan da'mi,
 ya adi da'mi dinihon ti me'gonan ami!
 Mu adi' ahan ma'anuhan nan tatagun
 umat hina,
 ya adia' goh pa"edpol hinan nidugah an bun-
 got'un dida
 an ay apuy an mundalang an adi mad-
 maddop.

* 65:1 Rom. 10:20. † 65:2 Rom. 10:21.

- 6 At nomnomonyun intudo"u tuwalin inali' di,
 Adi' e'edpol ti mahapul an iballoh'u
- 7 an dumalat nan baholyu ya nan bahol di a'apuyu
 ti ene'nongyuy incense hinan
 aduntuduntug,
 ya gunna' inidutan.
 At nan nidugah an nappuhin inatyuy
 pummolta' ay da'yu.”
- 8 Ya inalin goh Apo Dios di,
 “Mi'id di tagun mangamin an mangaan
 hinan greyp an intanomnah un way
 nappuhi,
 ti wada ay di maphod hi hapangna ya adina
 anon,
 ya umat goh ay Ha"in an adi' ubahon an
 amin nan tatagu'
 ti baliwa' nan umunud ay Ha"in.”
- 9 Ya inalin goh Apo Dios di,
 “Wagaha' da'yun holag Israel an da'yun
 holag Judah
 ta da'yuy mihinah nan babluy'u ti da'yuy
 pento"un tatagu'.
- 10 Ya mumbalin ad Sharon ya ad Achor‡ hi
 pumpahtulanyuh
 a'animalyun tatagu' an umunud ay
 Ha"in.
- 11 Mu nat'on di ma'at ay da'yun nan'ug ay Ha"in

‡ 65:10 Ad Sharon di maphod an pumpahtulan ad Israel ad ugwan
 an timpu, mu ad Achor an nehegon ad Jericho di nappuhin
 pumpahtulan ti mapulun.

ya nangaliw hinan me'gonan an dun-
tug'ud Zion
ti dinayawyu nan bulul an da Fortune ay
Destiny
an nan kulugonyun umidat hi maphod
an gahat.

12 Ti mapatoy ayuh nan matadom an dumalat nan
adiyu pangunudan hinan itudtudu'
an un at goh nan nun'appuhiy gunyu
inat.

13 At dumalat hanan inatyu ya Ha"in an
na'abbagbagtun Dios ya alyo' ay da'yuy,
Nan baal'u an mangun'unud ay Ha"in ya
do'ol di tanudda ya inumonda,
mu da'yu ay ya mahihinaangan ayu,
ya mi'id di inumonyu.
Dida ya ma'am'amlongda,
mu da'yu ya mabainan ayu.

14 Ya awniat ikankantan goh nan mangunud ay
Ha"in di umamlonganda,
mu da'yu ya kumilakila ayu an dumalat
nan lungdayayu.

15 Ya pangidut nan tatagu' di ngadanyu§
ti Ha"in an nabagbagtu ya ipapatoy'u
da'yu.
Mu nan mangunud ay Ha"in di pangidata'
hinan maphod an ngadan.*

§ 65:15 Nan ngadanda an Hudyu ya umipabohol an hapit hinan
udum an tatagu an umat hinan Arabo. * 65:15 Hay kulugon nan
udum ya hiyay balun ngadan an nibaag hinan Isa. 62:2, mu hay
kulugon nan udum ya hiyay hapit an *Kristiano*. At mid mapto'.

- 16 Mu udum hi algaw ta wa ay di mumbagah
wagah ay da'yu
ya Ha"iin di pangibaganyu an nahamad
an Dios.
Ya gulat goh ta waday munhapata ya Ha"iin di
punhapataanyu an nahamad an Dios.
Ti din nalpah an nangipaligligata' ay
da'yu an dimmalat di baholyu ya
na'aliwan mahkay.”

Nan Balu an ad Abuniyan ya Balu an Luta

- 17 Ya inalin goh Apo Dios di,
“Nomnomnomonyun lumuwo' di bal-
balu an ad abuniyan ya balbalu an
luta,†
ya an amin din na'at hidin penghana ya
ma'aliwan an adi gun mipanomnom.
- 18 At umamlong ayuh mi'id di pogpogna
ti lumuwo' di balun Jerusalem an
awadan di nidugah an amlong.
- 19 Ya ta'on hi un Ha"iin ya awniat umamlonga' hi
umatan tun ad Jerusalem,
ya mundenola' goh hinan aatyun tatagu'
ti mapogpog mahkay di lumugwaan,
ya mi'id mahkay di maligatan.
- 20 Ya mapogpog goh di atoy hinan
ung'ungungnga,
ya adi ma'agag nan nun'ala'ay ta eng-
ganay un madatngan
nan na'ali an gutud di atayanda ya unda
matoy.

† 65:17 Ma'at hinan Hinlibuy Tawon.

- Ya an amin nan mataguh engganay hing-
gahut di tawona ya mibilang hi ungay
aatna,
ya an amin nan ma'agag an adi huminggahut
di tawona
ya hiyay panginnilaan an un'u minolta.
- 21 Ya pun'iyamayuy a'abung ta way punhi-
tuwanyu,
ya pun'itanomyuy greyp,
ya da'yu goh di mangan hinan bungana.
- 22 Ya adi mahkay umat hidin hopapna an wa
ay di iyammayuh abung ya bo'on da'yuy
munhitu
ti polhon di udum ta diday mihina,
unu adi mahkay mabalin an hay udum di
mangan hinan ihabalyu.
Ya dumu'du"oy goh di pi'taguanyun
tatagu' an umat ayuh nan ayiw,‡
ya da'yun pinili' hi tatagu' di mangitanud hi
an amin hinan nablayanyu.
- 23 Ya maphod mahkay di ihabalyu,
ya mi'id di nappuhih ma'at hinan imba-
baluyyu
ti da'yu nongkay di tatagu' an winagaha',
ya niddum goh an ni'wagah'u nan
mehnod an holagyu.
- 24 Ya nundadaana' an mambal hi luwaluyu
an ta'on hi unyu aggyu inda'puh di iba-
gayu.
- 25 Ya nan ahuh inalahan§ ya nan uyaw an kalnilu
ya munlammung di angananda,

‡ 65:22 Nan udum an kalahin di ayiw an umat hinan olibo ya
2,000 di anabayagda an tawon. § 65:25 Unu wolf.

ya nan layon ya mabalin mahkay an
 ononay dagami an umat hinan baka.
 Mu hay onon di ulog ya nan hupu' damdama.
 At hidid Zion an mibilang hi me'gonan an
 duntug'u ya mi'id di ma'at hi nappuhi.
 Ha" in an Dios di nanapit ete."

66

*Hay Panumalyaan Apo Dios an Amin hinan
 Tatagu*

- ¹ Ya inalin goh Apo Dios di,
 "Ad abuniyan di umbuna' an
 mun'ap'apu,
 ya hay lutay pangidah'aya' hi hu'i'.
 At undan hiyadan un ayu umdan
 mangiyammah ihina'?"
- ² Ha" in di nunlumun amin hi logom,
 at an amin ya bagi'.
 Ha" in an Dios di nanapit ete.

- Ya umamlonga' hinan mumpa'ampa
 ti tuma'otdah unda adi unudon di Hapit'u.
- ³ Mu nan tatagun mungngohoy ay Ha" in an
 nan pohpohdondan pumbaholan di hiyay
 atonda
 ya adi' abuluton nan malgom an
 e'nongda.
 Ya wa ay ta bakay e'nongda ya paddungnay
 pimmatoyda
 an hiyah ne nan adi ma'abulut ay Ha" in.
 Ya wa ay ta kalniluy idawatda unu ma'an an
 nalpuh nan bento'da

* 66:1 Ac. 7:49.

ya paddungnay ahu unu babuy di
ene'nongda,
at nidugah an paniaw ay Ha"in.

Ya gulat ta nan incense di gohbonda ya
paddungnay unda dinayaw nan bulul,
ya hiyanay pun'amlonganda.

- 4 At idat'uy nidugah hi punligatanda an nan
ta'tandan ma'at
ti ta"on hi un'u bagan dida ya adia'
hagha'nggon
ti un at goh nidugah di ngohoyda.
Ya hay pinilida ya nan pangatandah
nun'appuhi
an hiyana nan adi' ahan pohdon.”

- 5 Ya ha"in an hi Isaiah ya inali' di,
“Ditu'un un'unnud hi Tugun Apo Dios
ya donglon tu'u goh heten hinapitnan
inalinay,
I'innila' an dumalat hi pangun'unudanyun
Ha"in ya abohlan ya du'gon da'yuh nan
udum an pamilyayu.
Ya nidugah di pangalidan da'yun alyon-
day,
Awni adya ta mipattig di anabagtun Apo Dios
at mun'amlong ayuh pamaliwanan da'yu!
Umat hinay atondan da'yu,
mu awni ta hitun umangunuh at diday
mabainan.
- 6 At awniat donglonyuy humelhel hinan way Tim-
plu'
an dumalat di pummoltaa' hinan
buhul'u.

- 7 Ad Jerusalem an babluy'u ya mipaddung hinan
babain nuntungaw hi lala'i,
mu agguy dinumgoh.
- 8 Hiyadan un waday dengngolyu unu tinnigyuh
umat hinah na'at
an un ohay algaw ya nawaday ongol an
babluy?
Mu ad Zion ya adi madnoy di punholholta-
pandah di
ya mibanggad nan amaphod di aatda!
- 9 Ti Ha"in an Ap'apu ya adi mabalin an handia' di
itungawana
hi un nagtud an mababluyan!
Ha"in an Dios di nanapit ete.
- 10 At mi'yam'amlong ayuh nan iJerusalem
an da'yun tatagun mi'nonomnom ya
mi'lungdayan ten babluy.
- 11 Mi'yam'amlong ayu ti waday midat ay da'yuh
nan inadangyan nen babluy
an umat hinan ung'ungngan
mun'am'amlong hinan do'ol an danum
di huhun inanah inumona.
- 12 At mawaday lenggop ya inadangyanyu
an umat hinan wangwang an
umayu'ayuh.
Ya mipaddung ayu goh hinan ung'ungnga an
halimunan inana an ipa'inuman,
ya pa'appohpohdona an iyab'abba.
- 13 At al'alu'o' da'yud Jerusalem
an umat hinan pangal'alu' di inah nan
imbaluyna.

- 14 Ya awni ta tigonyuy a'atan hatu at nidugah di
 umamlonganyu nongkay
 ti pumhod ya bumi'ah ayu.
 At hiyah ne panginnilaanyu mahkay an
 Ha"in an Dios ya badanga' nan umunud ay
 Ha"in,
 mu ipa'dam'uy bungot'uh nan mi'buhul
 ay Ha"in.
- 15 Nomnomonyun hi awnih umalia',
 at le'wohona' hi apuy.
 Ya paddungnay munlugana' hinan mabi'ah
 an tuyup
 ta umalia' an mummoltah nan abohla'.
- 16 At hay pamogpog'uh nan tataguh tun luta ya
 nan apuy ya nan matadom,
 at do'ol di mun'atoy.

17 At pogpogo' mahkay nan umuy hinan galden-
 dan mundayaw hinan dayawon di udum an
 babluy, ya nan mangali goh hi unda pumhod
 an mangan hinan mapaniaw an ma'an an umat
 hinan dotag di babuy, ya bu'at, ya nan udumnan
 mapaniaw an ma'an ya mihda. Ha"in an Dios di
 nanapit ete.

18 Ya titiggo' nan gunda aton, ya i'innila'
 nan wah nomnom an amin di tataguh nan
 abablubabluy an numbino'ob'on di hapitda, at
 amungo' didan amin ta ma'ohhada ta tigonday
 anabagbagtu'.

19 Ya awniat innilaonda mahkay an Ha"in di
 mummoltan dida. Mu baliwa' di udum ay dida
 ta way honogo' hinan adadagwin lutan wadan
 nan tatagun agguy nanging'innilan Ha"in, unu nan

agguy nannig hi anabagbagtu' ya nan anidugah di abalina'. Hay pannaga' ay dida ya hidid Tarshish,† ya ad Libya, ya ad Lydia‡ (an wadan di nun'ala'eng an pumana), ya ad Tubal,§ ya ad Greece, ya an amin danen abablubabluy an wah nan adadagwi ta hidiy pangibaagandah nan anabagbagtu'.

20 Ya pun'iyanamutdah tun me'gonan an duntug'un amin nan i'ibbayun malpuh nan numbino'ob'on an babluy, ta ay ihunay midat ta onong ay Ha"in an mumpuntakaydah nan kabayu, ya nan kalesa, ya nan mul,* ya nan kamilu. Ya ta"on goh hi un da'yun holag Israel ya umiyali ayun mun'onong hi ma'an an nittuh nan maleneh an pangittuwan.

21 Ya un'u pilion di udum ay dida ta pumbalino' hi papadi ya nan bumadang hinan papadi. Ha"in an Dios di nanapit ete.

22 Ya dumalat hinan abalina' ya minaynayun nan balbalun ad abuniyan ya nan balbalun luta, at umat goh hinah nan holagyu ya nan abugwaan nan ngadanyu an minaynayun.

23 At nan tataguh abablubabluy ya umalidan mundayaw hinan gutud di Behtan nan Akayan-gan di Bulan ya hinan ngilin an Habadu. Ha"in an Dios di nanapit ete.

† 66:19 Unu ad Spain. ‡ 66:19 Unu ad Turkey. § 66:19 Unu ad Pontus (unu ad Turkey). * 66:20 Bahaom nan footnote di I Ki. 10:25 ta innilaom di aat ten animal.

24 Ya hinan lumahunandah akakanda† ya aw-niat tigonday odol di nun'atoy an din namohol ay Ha"in. Ya nan begeh an mumpangan hi lam-ohda ya adida ahan matmattoy, ya nan apuy an manghob ay dida ya adi ahan madmaddop.‡ At agaga"ihawon an amin nan tatagu dida.”

† **66:24** Wada han lugal hi luwal nan allup ad Jerusalem an ma'alih nan Nundotal an Hinnom, ya hidiy nangitapalan nan iJerusalem hi galutda, ya adi madmaddop nan apuy hidi. Ya hay ipa"elna ya ad imbelnu. At mabalin an lumahun nan iJerusalem ta tigonday apuy ya ahu' hidih nanitapalan di nun'a'atoy. ‡ **66:24** Mk. 9:48.

Nan Hapit Apo Dios
Ifugao, Batad: Nan Hapit Apo Dios (Bible)

copyright © 2018 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Batad Ifugao

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Audio recording © 2012 Hosanna

All rights reserved.

2025-05-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 3 May 2025 from source files
dated 3 May 2025

73caf6e3-622f-5761-a5ec-fa654aef623d